

Revista Literară

PUBLICAȚIE DE LITERATURĂ
ȘI DIALOG CULTURAL

MIRCEA V. CIOBANU: „ȘAPTEZECIȘTII LA ȘAPTEZECI DE ANI!”

„(...) deși majoritatea poezilor șaptezeciști vor împlini în acest an – eu aș zice semnificativ pentru ei – frumoasa (și paronimica) vârstă de șaptezeci de ani, una care chiar clasicizează, ei rămân, cu toții, tineri. O fi fiind din motivul că este o generație de poeți, dar (ca și în cazul lui V. Romanciuc) ni-i greu să ni-i închipuim altfel decât tineri pe M. Benea și pe N. Dabija; pe Iu. Filip, pe I. Hadârcă și pe A. Țurcanu; pe N. Josu și pe L. Sobiețchi; pe regretații L. Tuchilatu, L. Lari și V. Grosu; dar și pe mezinii, intergeneraționiști, L. Butnaru și A. Suceveanu.” (P. 3)

GHENADIE NICU: „MESAJELE «DE ÎNTÂI»: UN NESFÂRȘIT PRILEJ DE EXEGEZĂ...”

„A nu se lua asta drept cârteală de amorul artei: raporturile dintre cele două maluri (de Prut, of course!) sunt minate de numeroase chichițe pe care, public, dintr-o pudoare care nu poate fi decât lașitate, nu le discutăm, dar care erodează voios, acum ca și odinioară.” (P. 17)

TRADUCERI

Versuri ale poetului ceh Michal Šanda traduse în limba română de Mircea Dan Duță. (P. 24)

INEDIT

SERAFIM SAKA: „REGELE PĂRINȚILOR NOȘTRI”

„Mai întâi l-au strămutat pe rege, apoi i-au strămutat poporul. (...) Cât au trăit, părinții noștri i-au păstrat cu sfințenie imaginea dosită în cele mai tănuite ascunzișuri, scoțându-l la Crăciun și Paște pentru a ni-l arăta, copiilor de atunci și bunicilor de acum,

punându-ne să ne rugăm Domnului să-i dea zile ca să ajungă din nou rege peste români și țara lor. Întors după revoluție de mai multe ori în țară, regele românilor nu este – nici după jumătate de secol de jertfă pe altarul neamu-

lui – lăsat să întoarcă românilor uituci și puși pe căpătuială simțul dreptății, pe care a știut s-o apere și s-o aplice cât a fost rege iubitor de țară și apărător de oameni.”

„GRAMOTE”:

„Și ochii sunt flori din care, când sunt triste, femeile fac ceaiul cu care te trezesc din pat, unde moartea devenise o amantă de lux (...)”

CITIȚI ÎN ACEST NUMĂR:

TEOFANII ÎN FORMAT A4 – P. 4

TEO CHIRIAC: „ZIUA DE IERI A ZILEI DE MÂINE”

IN SFUMATO – P. 6

EUGEN LUNGU: „O POLEMICĂ”

MANIERISMUL FUNCȚIONAL – P. 10

NICOLAE LEAHU: „O, ZIGULE, CÂT EȘTI DE FREUD!”

PROZĂ – P. 14

EMILIAN GALAICU-PĂUN: „ALBĂ CA ZĂPADA ȘI CEI/CELE 7”

DEBUT – P. 19

IULIA IAROSLAVSCHI: „NO BATTERY PLEASE CHARGE”

POEZIE

DE GELLU DORIAN

< 12

CUPRINS

EDITORI:
**UNIUNEA SCRITORILOR
din Moldova
UNIUNEA SCRITORILOR
din România | Filiala Chișinău**

ANUL 4 | NUMĂRUL 1 (27) | IANUARIE | 2018

VOX CLAMANTIS

de GRIGORE CHIPER

**23 FESTIVALUL BALCANICA
BRĂILA, 2017**

EDITORIAL

de MIRCEA V. CIOBANU

**03 „ȘAPTEZECIȘTII
LA 70 DE ANI!”**

FIRUL CU PLUMB

de ARCADIE SUCEVEANU

21 „CHIAR AȘA”

**04 TEOFANII
ÎN FORMAT A4**
„ZIUA DE IERI A ZILEI DE MÂINE”
DE TEO CHIRIAC

05 MIRADOR
„REUNIREA PRIN POEZIE”
DE ION POP

06 IN SFUMATO
„O POLEMICĂ”
DE EUGEN LUNGU

07 REFLEXE
„FRAGMENTE”
DE ANA BLANDIANA

TRADUCERI

din MICHAL SANDA

**24 „PITBULL”, „INSPIRAȚIE”, „ȘMIT”,
„LA DOUĂ JUMATE DIMINEAȚA
PE AUTOSTRADĂ MARTORUL
DE COMBUSTIBIL”, „PUȚI A
TRĂSCĂU”, „ȚESTOASA”.
VERSIUNE ÎN LIMBA ROMÂNĂ
DE MIRCEA DAN DUȚĂ**

**08 BASARABIA
LITERARĂ**
„DOUĂ OBSERVAȚII DESPRE
EMINESCU, POST FESTUM”
DE RĂZVAN VONCU

**10 MANIERISMUL
FUNCȚIONAL**
„O, ZIGULE, CÂT EȘTI
DE FREUD!”
DE NICOLAE LEAHU

14 PROZĂ
„ALBĂ CA ZĂPADA ȘI CEI/CELE 7”
DE EMILIAN GALAICU-PĂUN

16 BLOGOGRAME
„OAMENII CARE IUBEAU IARNA”
DE GHEORGHE ERIZANU

17 DECUPAJE
„MESAJELE «DE ÎNTÂI»:
UN NESFĂRȘIT PRILEJ
DE EXEGEZĂ...”
DE GHENADIE NICU

18 PLURALIA TANTUM
„JURNAL ÎN MARGINILE ISTORIEI
LITERARE” (VIII)
DE LEO BUTNARU

19 DEBUT
„NO BATTERY PLEASE CHARGE”
DE IULIA IAROSLAWSCHI

**20 MEDALION:
IULIAN FILIP
LA 70 DE ANI**
„POET MATURIZAT ÎN PROZĂ”
DE AURELIAN SILVESTRU

Revista Literară
PUBLICAȚIE DE LITERATURĂ
ȘI DIALOG CULTURAL

Director: Arcadie Suceveanu
Redactor-șef: Teo Chiriac
Redactor-șef adjunct: Adrian Ciubotaru
Secretar de redacție: Grigore Chiper

Colegiul de redacție: Vladimir Beșleagă,
Eugen Lungu, Leo Butnaru, Mircea V. Ciobanu,
Matei Vișniec (Paris), Răzvan Voncu (București),
Ion Pop (Cluj), Ștefan Hostiuc (Cernăuți), Cassian
Maria Spiridon (Iași), Vadim Bacinschi (Odesa)

Concepție grafică: Romeo Șveț
Paginare computerizată: Adrian Ciubotaru

Sediul redacției:
MD-2004, or. Chișinău
str. 31 August 1989, nr. 98

Tel: (+373 22) 234724
Fax: (+373 22) 237118
E-mail: revistaliterara.us@gmail.com

Publicație înregistrată la Ministerul Justiției
al Republicii Moldova în data de 03 martie 2015.
Numărul de înregistrare: 297.
ISSN: 2345-1777

Format A3. Tipar: ofset.
Tiraj: 1000 de exemplare.
Tipărit la Casa Editorial Poligrafică „Bons Offices”
MD-2005, or. Chișinău
str. Feredeului 4/6

 MINISTERUL PENTRU ROMÂNII DE PRETUTINDENI
Această revistă a fost tipărită cu sprijinul Ministerului
pentru Românii de Pretutindeni – www.mrp.gov.ro.

 **INSTITUTUL
CULTURAL
ROMÂN**
Această revistă apare cu sprijinul
Institutului Cultural Român – www.icr.ro.

Textele și imaginile inserate în paginile
publicației *Revista literară* nu pot fi reproduse
și nici distribuite fără acordul scris al redacției.

Colaboratorii sunt invitați să-și trimită textele la adresa electronică afișată mai sus.
Textele vor avea format A4, nu vor depăși 7 000 de semne, vor fi paginate în Word,
Pages sau alt program compatibil cu sistemele de operare Windows sau Mac OS.

9 772345 177006 >

EDITORIAL

de MIRCEA V. CIOBANU

TOMA D'AQUINO DESPRE TIRANI, REGI, GLORIE ȘI RĂSPLATĂ

„(...) un regim devine nedrept prin aceea că, fiind disprețuit binele comun al mulțimii, este urmărit binele privat al celui ce conduce; cu cât se îndepărtează mai mult de binele comun, cu atât regimul este mai nedrept. Astfel, oligarhia – în cazul căreia se caută binele celor puțini – se îndepărtează mai mult de binele comun decât se îndepărtează democrația, în cazul căreia se urmărește binele mai multora; tirania se îndepărtează încă și mai mult de binele comun, în măsura în care este urmărit binele unuia singur (...) Este natural ca sufletul oamenilor crescuți în spaimă să decadă în servitute și ei să devină slabi de inger la orice treabă bărbătească și aprigă: lucru demonstrat practic în provinciile ce au stat mult timp sub tirani. (...) Aceste păcate ale tiraniei fac obiectul judecății lui Solomon când spune: «Domnia nelegiților, ruina oamenilor»; căci, din cauza ticăloșiei tiranilor, supușii sunt lipsiți de desăvârșirea virtuților. Și urmează spunând: «Are să geamă lumea după ce ticăloșii vor fi pus mâna pe putere» – fiind adusă la starea de servitute. (...) dacă atâtea munci și griji ar fi îndurate pentru o răsplată atât de efemeră [gloria], acest lucru le-ar fi dăunător regilor; și, într-adevăr, nimic din omeneștile lucruri nu pare mai efemer în raport cu aprecierea oamenilor decât gloria și onoarea, pentru că ele derivă tocmai din opiniile și vorbele oamenilor față de care nimic nu este mai schimbător în viața oamenilor. De aceea, profetul Isaia a numit gloria «floarea fânului». Apoi, dorința de glorie omenească răpește măreția sufletului: este necesar ca acela care râvnește la aprecierea oamenilor să deservească voința acelora în tot ceea ce face și ce spune; atunci, în vreme ce se străduiește a fi pe placul tuturor, el devine sclavul fiecăruia în parte. (...) Dacă lucrarea virtuții este de a face bine, rolul regelui este de a-i conduce bine pe supuși și atunci răsplata lui va fi ceea ce îl va face fericit. (...) Ce oare de deasupra stimei omenești se poate compara cu acea glorie pe care nu o arată nici limba înșelătoare a lingușitorilor, nici opinia amăgitoare a oamenilor, dar care apare prin mărturia conștiinței interioare și care este confirmată de mărturia Domnului (...)? Cei ce caută această glorie o găsesc și dobândesc și gloria oamenilor, pe care nu o caută, după exemplul lui Solomon, care nu a primit de la Domnul doar înțelepciunea pe care a căutat-o, ci a fost glorificat peste toți ceilalți regi.”

(Toma d'Aquino, „Despre guvernământ”, traducere din latină de Andrei Bereschi, Iași, Editura Polirom, 2005)

Îi spuneam lui Vasile Romanciuc, care – incredibil – împlinea recent vârsta de șaptezeci de ani, că – îi place sau nu – dar este, azi, patriarhul poeziei române din Basarabia. M-am mirat și singur de ce îi spuneam, pentru că pe Romanciuc („o cerebralitate frăgezită de frumos” – E. Lungu) nu ni-l imaginam decât tânăr. Când își recită versurile în fața copiilor sau îi ascultă pe ei, poetul nu are nici înfățișarea „bunicului din Humulești”, nici blând-paternala privire a lui Vieru sau Vangheli: el e unul dintre ei, micii săi cititori. Și de o vârstă (e vârsta ecumenică a poeziei) cu mult mai tinerii colegi de breaslă, producându-se alături de ei la vreun recital.

Mă bucur că patriarhul este și poetul exponențial al generației, dar imediat mă repliez, pentru a nu ofensa pe altcineva din această generație. Pentru că, deși majoritatea poezilor șaptezeciști vor împlini în acest an – eu aș zice semnificativ pentru ei – frumoasa (și paronimica) vârstă de șaptezeci de ani, una care chiar clasicizează, ei rămân, cu toții, tineri. O fi fiind din motivul că este o generație de poeți, dar (ca și în cazul lui Vasile Romanciuc) ni-i greu să ni-i închipuim altfel decât tineri pe Marcela Benea și pe Nicolae Dabija; pe Iulian Filip, pe Ion Hadârcă și pe Andrei Țurcanu; pe Nina Josu și pe Ludmila Sobiețchi; pe regretații Leonard Tuchilatu, Leonida Lari și Valeria Grosu; dar și pe mezinii, intergeneraționiștii, Leo Butnaru și Arcadie Suceveanu.

Chiar dacă unii dintre ei și-au diversificat paleta și au cochetat cu alte genuri (Dabija cu publicistica și, în ultimul timp, cu proza; A. Țurcanu – dintotdeauna – cu critica și publicistica; Iu. Filip cu proza și folcloristica; I. Hadârcă, A. Suceveanu și L. Butnaru cu eseistica (iar ultimul mai adăugând traducerile, proza și memorialistica), șaptezeciștii au produs permanent (și) poeme.

Regretam, acum cinci ani, că le lipsește (doar) o exegeză. Acum îmi exprim satisfacția de cititor, dar și de om care scrie despre fenomenul literar basarabean, că avem la dispoziție câteva instrumente utile, câteva priviri critice necesare. Mai întâi, există deja câteva antologii de autor. Avem un volum critic dedicat integral poezilor generației (ceea ce presupune o privire comparativă, sintetică): *Poezii și trandafirul* de Alexandru Burlacu. Avem o antologie a

generației, *Caligrafii*, semnată de Lucia Țurcanu. Nimic mai util decât o selecție critică de texte, alături de un studiu integrator, ale unei generații care știe să scrie poezii frumoase (condiția estetică fiind prima calitate necesară poeziei din toate timpurile, prefața intitulându-se: „A scrie frumos”). Dar tot ei sunt și „pașoptiștii” noștri, de pe baricadele emancipării naționale.

Vasile Romanciuc e unul dintre poeții cei mai prezenți, azi, în agora noastră literară. Neclintit în tinerețea sa poetică, plin de proiecte și de speranțe e Iulian Filip (ceasornicu-i clasic îi e defect și aici o fi fiind secretul tinereții eterne). Nicolae Dabija e activ în poezie, proză și publicistică. Marcela Benea a manifestat în ultimul timp o revigorare poetică de invidiat. Ion Hadârcă, cultivând o poezie a înțelepciunii gnomic, laconice, esențializate, după ce adineaori deschidea o sesiune a legislativului de la Chișinău ca decan de vârstă (sic!), azi e tânăr și promițător senator la București.

Invariabilele poeziei șaptezeciștilor sunt „elogiul stărilor sublime ale sufletului, bucuria regăsirii ingenuității realului, văzut ca o tonifiantă sursă de autoiluzionare și metaforizare problematizantă, în sens etic, a lumii, proteica deschidere spre mister” (Nicolae Leahu). E generația care se întreabă foarte romantic și folcloric cum de viața ne „începe între două fire, mici, de busuioc”, dar care – tot aici, la același poet! – o întoarce parafrastic-postmodernist în „pâinea noastră cea din toate filele”. E generația în care (pe exemplul lui N. Dabija) „poezia orfică se amestecă armonios cu poezia militantă” (A. Burlacu). E generația care amintește, mai ales în epoca interdicțiilor, vorba aceluiași A. Burlacu (apelând la primele poeme ale Leonidei Lari, dar aici îi regăsim și pe Suceveanu și pe Hadârcă), de „scrisul evazionist al oniriștilor din țară”. E generația care „apelează la metaforă ca formă de evazionism”, readucând „esteticul în albia poeziei” (Lucia Țurcanu), pentru care „întâmplările cotidiene capătă un aer extraordinar, mesele din sălile de lectură înfrunzesc...” (Mihai Cimpoi). O apreciere sintetică făcută de A. Burlacu poeziei lui Iulian Filip se potrivește dacă nu întregii generații, atunci celor mai mulți dintre reprezentanții ei: „Zborul fanteziei, calofilia, estetizarea, ca refugiu în idealități goale, sunt primele însem-

ne ale poetizării și creării unei realități virtuale, arcadice”.

Sigur că disidența sau rezistența la această estetică se naște, firește, chiar în sânul ei. Astfel, relativ mai tânărul Leo Butnaru subminează programul poetic al generației, deoarece: „poezia se alimentează din poezie, din cultura și miturile universale, din banalitatea cotidianului”. Parcă nu e chiar o revoluție (au mai cochetat și alți poeți din generație cu aceste ispite), dar e o deschidere, necesară, spre alte orizonturi poetice.

Poeții au evadat și în alte spații, precum Andrei Țurcanu, care, cu toată cerebralitatea discursului și cu livrescul dens ce îl va apropia (doar apropia) de optzeciști, fiind „adept ortodox al clasicismului fundamental” și „preferând doricul corinticului și ionicului” (M. Cimpoi), se va regăsi mai curând în compania unei poezii civice, exprimată la noi prin excelență de șaizeciști (Vodă, Vatamanu, Matcovschi).

Fiind o generație activă poetic și azi, incursiunile pe terenul noilor provocări sunt, uneori, surprinzătoare. Iată cum se manifestă vocea poetică modestă și cuminte (spuneam că poezia ei îmi amintește de „Cumînțenia Pământului” lui Brâncuși) a Marcelei Benea pe perimetrul celor mai noi tendințe în lirica timpului: „Poeta se pare că nici nu operează cu cuvintele, ci doar cu umbrele lor. Rezultatul e surprinzător: pe fundalul larmei minimaliste (sic! – mvc), ea se face auzită distinct și răspicat” (Eugen Lungu).

Dar cea mai largă deschidere o va etala, previzibil, Prâslea, „trădând” mai mult decât alții paradigma: a fost romantic, apoi – în inversie eminesciană! – a urmat o poezie de factură clasică. Dar a cochetat cu poezia onirică și cu modernismul de factură rimbauldiană, ca s-o sfârșească livresc-postmodernist. Fals! Nu a sfârșit-o cu acest curent, blestemat în Basarabia. A continuat cu cea mai pură și foarte personală poezie elegiacă, ce trimite concomitent la antici și la moderni. De fapt, Arcadie Suceveanu – căci despre el vorbeam – trebuie inclus, structural, dacă nu cronologic, la optzeciști.

Cu acest verdict, detașăm vagonul și dăm undă verde eșalonului șaptezecist în eternitate. Eternitate poetică, să fiu înțeleas corect.

TEOFANII ÎN FORMAT A4

ZIUA DE IERI A ZILEI DE MAINE

DE TEO CHIRIAC

În mica noastră familie (trei sufletele) e deja o tradiție ca, în preajma Sărbătorilor de Crăciun și de Anul Nou, să scoatem din salon ceasul mare de perete, iar în locul lui să atârnam o coroană din ramuri de brad, împodobită cu globulețe sclipitoare, cu fulgi din mătase albă și panglici (mici bucle) multicolore. Toate astea însoțite, bineînțeles, de trei clopoței de argint. Clopoței care, atinși parcă de aripa unui inger, produc din când în când sunete frumoase, nespuse de plăcute. Făcând ca micile bucle să vibreze în diferite feluri.

Vă puteți întreba cum e posibil să renunți la timp și la mecanismul care îi măsoară (in)existența tocmai acum, când toată lumea așteaptă, cu ochii ațintiți pe ceasuri și calendare, intrarea în Sărbătorile de iarnă. Pentru mica noastră familie, în acest sens, lucrurile sunt clare: sărbătorile încep odată cu ivirea primilor muguri ai cactusului (fără ghimp) din grădinița de la balcon. Planta exotică (*Epiphyllum truncatum*), numită și Crăciunel, înflorește din ambundență în perioada noiembrie-februarie.

În ziua nașterii Domnului, atunci când atinge punctul de maximă înflorire, Crăciunelul e adus și pus în centrul mesei de sărbătoare. Florile lui, de culoare purpurie, sunt elegante, fermecătoare. Din unele stamine, ieșite mult din corolă, cad pe fața de masă picături de nectar. Cu multă atenție, mica familie ia câte o picătură de nectar, o pune pe limbă, o gustă, închide ochii: e dulce, e savuroasă. Precum dulci și savuroase sunt picăturile de *Fragolino* sorbite în noaptea de Revelion. În acea noapte luminoasă, astrală, Crăciunelul cu florile lui aprinse, alcătuite din „steluțe” de petale răsucite, e asemeni unui inefabil, neîntrerupt joc de artificii.

Oamenii se gândesc la timp și la trecerea lui, mai ales în așa-zisa noapte dintre ani, în ziua de naștere sau în ziua morții persoanelor dragi. Ei au născocit timpul ca să-și măsoare cât mai exact nefericirile, caznele, fricile – frica de viață, frica de moarte. Atunci când e fericit, nimeni nu simte nevoia să consulte un ceas. Când e cuprins de dragoste, când iubeste, când creează, când se roagă în gând, în șoaptă sau cu voce tare, cu privirea în pământ sau implorând cerul, omul uită cu desăvârșire de timp, de ceas, de oră. Atunci el este în afara tre-

cerii sau a curgerii timpului, este dincolo sau dincoace de timp. Atunci, pur și simplu, el este.

Timpul a fost inventat din rațiuni practice, pragmatice, fapt recunoscut și de unii savanți celebri, precum Albert Einstein. „Timpul, spunea el, există pentru ca lucrurile să nu se întâmple în același timp.” Într-adevăr, ar fi greu să ne imaginăm, spre exemplu, cum pot avea loc, în același timp, nașterea Domnului, răstignirea pe Golgota și Învierea Sa în cea de-a treia zi. Și mai greu ar fi să ne imaginăm posibilitatea existenței noastre, în același timp, deopotrivă în viață și în moarte. Autorul faimoasei teorii a relativității afirma și faptul că timpul și spațiul sunt moduri în care gândim, și nu moduri în care trăim.

Legate de timp, gândurile micii noastre familii semănau cu niște pendule imaginare care se mișcau, alternativ, dintr-un secol în altul, dintr-o lume în alta, dintr-o tristețe în alta. Acum, în acest spațiu sacru, familial, sufletesc, ea nu mai privește timpul ca pe o realitate fizică fundamentală, ci ca pe o invenție de natură pământească, omenească, profană. Dar, conform cunoscutului proverb românesc, bățul are mereu două capete. Odată Mașina timpului inventată și pusă pe roate, ea îl va ajunge din urmă pe inventatorul ei, strivindu-l din interior, precum Calul troian, adus între zidurile cetății, a distrus, prin înșelăciune, măreața Troie.

Astfel că, intrând în Sărbătorile de iarnă, mica noastră familie a renunțat nu doar la ceasul mare de perete. Ea a renunțat și la unele cuvinte și expresii din limbajul său, precum „Timpul trece”, „Timpul nu așteaptă”, „Timpul, vai, a trecut demult” ș.a., ca fiind nenecesare, superflue. Or, niciun Boss, niciun Rolex, niciun alt model de ceas, mecanic sau electronic, nu e în stare să-i măsoare micii noastre familii dorurile sufletului, năzuințele, revelațiile! Mai mult, membrii micii noastre familii au renunțat la serviciile tuturor oglinzilor din casă, la zecile și sutele de imagini oferite zilnic de acestea: imagini pe cât de reale, pe atât de ireale, de înșelătoare; imagini cu primele bubițe pe fața adolescenței, cu primele fire de păr încărunțit, cu primele cearcăne sub ochii umezi, întredeschiși, suferinzi.

Acum, unica definiție a timpului agreată de mica noastră familie este cea eminesciană: „Cu mâine zilele-ți adaogi,/ Cu ieri viața ta o scazi/ Și ai cu toate astea-n față/ De-a pururi ziua cea de azi...”. Unicul adevăr în care ea crede și pe care se sprijină este prezența protectoare, liniștitoare a celui alt. Iar cele mai prețioase imagini, vrednice de ținut minte ori de pus în locul oglinzilor, sunt imaginile fiecăruia din noi, imagini văzute și păstrate cu sfințenie în lumina ochilor celui alt. Filosofia împărtășită de mica noastră familie (repet: trei sufletele) este cea din frumoasele pagini ale cărții *Totalitate și infinit* de Emmanuel Levinas, consacrate mângâierii. „Fie că este vorba despre iubire sau despre tandrețe, despre dorință sau despre protecție, mângâierea transcende sensibilul, plasează divinul în relația interumană.” Problema filosofică a micii nostre familii este fericirea. Astăzi ea revine, ca la începutul lumii și al filosofiei, în centrul atenției celor mai buni gânditori...

Dintre toate urările tradiționale adresate unii altora de Revelion – de fericire, de succes, de sănătate și prosperitate –, urarea de care are cea mai mare nevoie mica noastră familie este: „Dragoste! Cât mai multă dragoste!” Aceasta pentru faptul că cine are dragoste are totul. „Dragostea îndelung rabdă, dragostea este binevoitoare, dragostea nu pizmuiește, nu se laudă, nu se trufește. Dragostea nu se poartă cu necuviință, nu caută ale sale, nu se aprinde de mânie, nu gândește răul. Nu se bucură de nedreptate, ci se bucură de adevăr. Toate le suferă, toate le crede, toate le nădăjduiește, toate le rabdă. Dragostea nu cade niciodată.” (I Cor. 13, 4-8)

P.S.: În afară de muribunzi și de cei cuprinși de frica să nu întârzie la întâlnirea cu marea lor dragoste, de timp, de ceas, de oră, au nevoie, se pare, doar damnații și condamnații. Pentru condamnații din fața plutonului de execuție, timpul prinde brusc consistență – din imaginar, eteric, pur, el devenind real, fizic, material. Ca un bloc de granit, ca un turn cu ceas, ca o catedrală. Cel puțin două exemple din literatura universală sunt remarcabile în această ordine de idei. Primul e un fragment din romanul *Idiotul* de Fiodor Dostoievski, în care scriitorul își descrie, cutremurat, propria sa experiență: „Cunoscutul meu era al optulea pe lista condamnaților și

deci urma să fie executat în seria a treia. Un preot, cu crucea în mână, se apropie rând pe rând de fiecare. Asta însemna că nu rămăsese decât cinci minute de trăit, atâta tot. El spunea că cele cinci minute îi părură de o durată nesfârșită, de o bogăție imensă; i se părea că în aceste cinci minute are de trăit atâtea vieți, încât n-avea niciun rost să se gândească de pe acum la clipa cea din urmă și, ca atare, omul se apucă să-și facă ultimele dispoziții; își împărți deci timpul în felul următor: două minute pentru a-și lua rămas-bun de la prieteni; două – ca să se gândească la sine însuși și-i mai rămănea un minut ca să arunce cea din urmă privire în jurul său. Își amintea perfect că făcuse tocmai aceste trei dispoziții și exact acest calcul. (...) Nesiguranța necunoscutului și oroarea față de acel ceva nou care va fi și trebuie să survină îndată erau insuportabile; dar nimic, spunea el, nu i se păruse în acele clipe mai îngrozitor decât gândul continuu: «Dar dacă ar fi să nu mor? Dacă ar fi să mă întorc la viață – ce infinit! Și mi-ar aparține în întregime! Aș transforma atunci orice clipă într-un secol, n-aș pierde nici una măcar, aș trămui cu zgârcenie fiecare minut, pentru a nu irosi nimic zadarnic!».

Al doilea fragment e din romanul *Un veac de singurătate* de Gabriel Garcia Márquez. Începutul fragmentului e chiar prima frază din operă: „Mulți ani după aceea, în fața plutonului de execuție, colonelul Aureliano Buendia avea să-și amintească de după-amiaza îndepărtată, când tatăl său l-a adus să facă cunoștință cu gheața...”, iar partea a doua, și ultima, e aproape de finalul romanului: „Aceste descrieri halucinante rămăsese atât de întipărite în mintea copiilor, încât, mulți ani mai târziu, cu o clipă înainte ca ofițerul trupelor regulate să fi dat ordin plutonului de execuție să tragă, colonelul Aureliano Buendia avu timp să retrăiască acea blândă după-amiază de martie în care tatăl său își întrerupse lecția de fizică și rămase dintr-o dată înmărmurit, cu brațul în văzduh, cu privirea fixă, aplecându-și urechea spre depărtări, spre fluierale, spre tamburinele și zurgălăii țiganilor care veniseră din nou în sat pentru a prezenta ultima și cea mai uluitoare descoperire a învățaților din Memfis.”

P.P.S.: ?

REUNIREA PRIN POEZIE

DE ION POP

MIRADOR

Din „miradorul” începutului de an 2018, cifră vibrantă în calendarul nostru național, mă uit spre cele două maluri ale Prutului cu ochi, măcar în parte încrezător. Nu știu ce vor mai pune la cale marile puteri interesate de tabla de șah a acestor locuri, e greu de prevăzut ce va mai trece prin mintea clasei politice de la Chișinău și chiar a părții de popor român care are nevoie, ca în vremile dintotdeauna, să trăiască înainte de a „filosofa”, dar cititorul de literatură vede cu satisfacție că reunirea s-a realizat și se consolidează cu fiecare carte nou apărută. În poezie, mai ales, lucrurile îmi par limpezi, căci de la „generația 80” încoace, care s-a bucurat, de altfel, de prima convingătoare întâmpinare din partea unui critic literar trăitor în „țara de pământ”, evocată cândva de Geo Bogza, toate semnele arată că noua lirică basarabeană ține perfect și demn pasul cu cea de dincoace de apă. Numele autorilor reprezentativi sunt cunoscute și nu-s deloc puține. Li s-a adăugat, în spațiul meu de lectură recent, cel al lui Grigore Chiper, publicat frumos în 2017 de Editura Paralela 45 în seria „Opera poetică” cu cele șase volume apărute între anii 1990 și 2015, prefăcute expert de Răzvan Vancu. E un poet care impune de la prima carte prin ținuta și siguranța expresiei, ce nu mai pare dateare modului de a scrie poezie până la acea dată, cu toate că a mai apucat epoca grafiei chirilice, abandonată nu mult după publicarea textelor din *Abia tangibilul*, cuprinzând poeme din perioada 1983-1986. Calendarul l-ar plasa printre „optzeciști” (s-a născut în 1959, fiind cu trei ani mai tânăr decât Mircea Cărtărescu, de pildă), dar Grigore Chiper nu-mi pare a fi un poet strict situabil stilistic sub această etichetă. În orice caz, nu este nici ludic-tonegarian, nici cu adevărat „textualist” ca mulți dintre bucareștenii de la Cenaclul de Luni, nici nu e prea atras de așa-zisul „neoexpresionism” cu note livești al „echinoxiștilor” acelor ani. Aș zice, cu Adrian Dinu Rachieru, citat într-o secvență din dosarul critic al volumului, că ilustrează mai degrabă „recapitularea creatoare” a limbajelor neomoderniste practicate în poezia românească de dincoace de Prut. Însă adaug imediat că această recitare se face de la o distanță intelectuală care conștientizează deplin tehnicile asimilate, lucrând liber cu ele. Cele șase cărți reunite în consistentul tom au, fiecare, note de subliniată individualitate, sunt un fel de popasuri (auto)reflexive în spațiul liric mai larg, cu etape metabolizate în chip personal.

Un fel de lectură „critică” a unor vârste moderniste ale liricii românești e sesizabilă încă din prima carte, unde „abia tangibilul” din titlu poate trimite fără efort deopotrivă la nelămuritul și inefabilul simboliste și, la nivelul autoportretului, la o sensibilitate fragilă, modest-reticentă față de real. Însă – cum foarte bine observă Andrei Țurcanu în textul critic introductiv – se răsfrânge aici starea de spirit a unui nou „sfârșit de secol”, ce redimensionează și dă o nouă direcție relației cu lumea. Grigore Chiper nu uită de viața repovestită de o „străină gură” a lui Eminescu, dar e mai aproape de alienarea bacoviană a celui ce trăiește, obosit ontologic, în țara tristă, plină de humor, refugiat, fără să se simtă de fapt ocrotit, în spatele „fronturilor imaginare”, amintindu-și în treacăt și de „clavirul dezacordat”, pe fundal dominant de toamnă posomorâtă, pluvioasă, cu puține tresăriri vitale proaspete, provocate, de pildă, de „imaginea de cumpănă grațioasă” a femeii iubite. Toamna ca „obsesie a celor umili” domină atmosfera acestor versuri ce cultivă un soi de calculată, dar deloc artificială modestie a vocii, anotimp de latențe reprimăte („tot ce am dorit e în noi”, „descopăr și azi adevărul ca o întrebare”, „aproximația e starea de echilibru”)... Poezia e definită în aceste condiții ca „abia tangibilul, primul semn” declanșator pentru actul compunerii textului, fără ca miza pe acest demers să fie foarte subliniată. Grigore Chiper nu-mi pare a fi, spuneam, un adevărat „textualist”, căci semnele dinspre real nu sunt înghițite/anulate de relativa consistență grafică până la a prelua frâiele discursive. Raportul e mai curând unul de echilibru între „real” și scriptic, cel dintâi apărând doar supravegheat de luciditatea compozitorului de vorbe, ca să ne exprimăm tot bacovian. Într-un cuvânt, *Abia tangibilul* dă un ton de pe-acum foarte convingător discursului tot mai puțin muzical, cu disonanțe admise ori introduse conștient în rostire, însă fără stridențe, care va urma.

Fragmentarul ca atribut al discursului vine cumva în consecința notațiilor efemerului din primele versuri, „ți s-a dat să prinzi / numai fragmente / vârful bastonului ciocnind / pe asfaltul concret”, registrul de sensibilitate rămâne unul al intimității discrete, fie și tensionate („azi disperat / ca un acord / al muzicii de cameră”), dar crește decalajul dintre „notație” și acompaniamentul ei reflexiv, mai distant în *Aici în falset* (1991), fără a se reuși întotdeauna simetria sau contrapunctul dintre planuri. Noționalul rămâne câteodată suspendat

ori susținut precar de suportul metaforic („dezlegi cerberii din lanțul tumultului”, „te enervezi cu condiția ca târziul / să te răsplătească îndoit”, „cordonul violaceu / care îmi sfâșie vina de a-fi aici” etc.). Poetul nu pare încă a se simți în largul său în acest regim de sudură imperfectă dintre conceptual și „impresionist”, „nostalgia” evocată într-un vers sună mai autentic decât voința de a fi „cât mai aproape de viață”, „singurătatea neîndemânatică” continuă să fie starea cea mai autentică în care se mișcă în voie subiectul liric.

Interesantă și elocventă pentru nota „recapitulativă” a scrisului său este experiența propusă de *Perioada albastră* (1997), care atrage istoricului literar atenția asupra întâlnirii poetului cu lirica „generației războiului”, a anilor '40, cu discursul ei animat de o „nervozitate” inconformistă, cu neglijențe studiate ale prozodiei, cu ritmuri dereglate din loc în loc, și o fluentă accidentată pe parcursul asociativ lăsat cumva în voia emisiei aleatorii. Interferențele noțional-concrete sunt aduse cu bună știință în vers, ca semne ale unei degajări subliniate față de convențional, al unei libertăți asumate, ușor sfidătoare, față de „perfecțiunea” cuminte a trecutului liric: „Discul de jărat e o felină. Ești felină, ești jărat. / Ce ușor se aprind livezile de iască. Paranoia focului / Îți revendică foamea pâlpâitoare. Micul triumf, / ca un poncif în sanghină, e găurit peste tot locul. // Uneori – pe străzi cu acvafortele dezlănțuite. / Alteori providența amestecă prezentul cu anticariatul”... Cum se scrie într-un loc, „sentimentele subtile / se învecinează cu jocul”, iar acest joc sui generis ține de arta combinatorie conștientizată acum mai mult decât oricând: „Pe sub imaginile alb-negre / vom galopa, ca subtitlurile”, „Măine vom scoate în cărcă / inventarul verii la mezat”, „Fanteziile zboară pe lespezi de piatră”, „Pun semnul egalității între / realitate și acest joc sărac”, „cuvânt eliberat de ghilimele / și lăsat pe miriști desculț”... Perspectivele tablourilor se deplasează, perturbate, „altceva” se asociază liber cu „altundeva”, îndrăzneli imagistice pot aminti de lecția unor Tonegaru sau Caraion. Despărțirea de poetica transfigurării, neomodernistă, începe să facă acum parte din program – „Brusc, renunț să-ți spun Cuvântul / și îți spun ce-mi vine la nimereală”.

Lucrurile stau și nu stau chiar așa, libertatea ludică față de prestigiile Verbului e relativă: discursul se desfășoară

într-un regim ușor ambiguu: „energic dar și incredibil, dar și cu brio / ca trecerea Fiului Omului pe ape, / ca jocul de-a v-ați ascunselea, ca realul / care se-adună vraf și praf în mape”... Elementul livresc, prezent mereu în scrisul lui Grigore Chiper, capătă în acest moment o maximă densitate, trimerile la lecturile de referință sunt numeroase – de la mitologie, la Heine, Rimbaud, versurile elisabetane, marii scriitori ruși. Fragmentarul reapare sub expresia unor „strofe deraiate”, făcând transparentă intervenția conștientă în discurs, libertatea decizională asupra statutului textului. *Biblioteca* dintr-un titlu de poezie cuprins în volumul Cehov, am cerut obosit (2001) e și mai prezentă pe măsură ce trece timpul, într-o competiție susținută cu regimul denotativ al textului: referința la realitatea imediată preia, intensificând-o prin confesiunea directă, melancolia, dezabuzarea, oboseala ce caracterizau *Abia tangibilul*. „Oglinda realității” reflectă un chip obosit la extrem, deziluzionat, – „Chem în ajutor cuvintele mele / ce nu pot chema pe nimeni în ajutor”, „Conspectez sânguincios întrebările lui Iov”. O ironie amară, dezagregantă, reamintește filonul original bacovian, readoptat și adaptat la mediu basarabean evocat fără prea multe medieri, rezumat în titlul sugestiv al ciclului final, *Styxul de acasă*, cu urmele dureroase ale conflictului transnistrean, – „Trăiești în țara / cotropită de cei mai orbiți ca tine”... *Turnul de fildeş înclinat* (2005) concentrează emblematic starea de spirit grav declinantă a subiectului care scrie acum „despre atâta neființă ce ne înconjoară”, explicitându-și la maximum mesajul în secvențe de reportaj subiectiv, cu „ucenicia la Kafka” mărturisită într-o lume unde „totul devine clișeu”, în care domină uniformitatea grotescului. Mai mult decât oricând se exprimă sentimentul însingurării în textul ca paliativ al dramei existențiale („Rănit de cuvânt, îți ungi rana / cu cuvântul iod”). Ultimele două cărți, *Roman simulacru* (2010) și *Formalități* (2015), își împart (și despart) tehnicile scripturale între notația secvențială, de fragmente de viață trăită, notată și – în mod semnificativ – datată, ca paginile de jurnal, în registru minimalist uneori grăbit („mai mult note, frânturi, zdrențe / poemul e pe terminate”), și discursul de alură frondistă ce mai recurge la prozodia „clasică” doar pentru a-i perturba expresiv cadențele, ca în *Perioada albastră*. Însă Grigore Chiper nu cedează totuși în fața tentației la care l-ar invita minoratul „mizerabilist” al mai tinerilor confrăți de la 2000 încoace. Ceva din sunetul grav, discret elegiac, cu muzici secrete disimulate, e asumat până la sfârșit: „poezia e vioara / e violoncelul rar de tot contrabasul / tot așa cum literatura nu e niciodată toba / de tinichea”. E aici și o lecție de responsabilitate față de substanța existențială profundă a poeziei autentice, care refuză contaminările superficiale și se străduiește să se mențină în esențial. Remarcabil e faptul că autorul acestor poeme de bună ținută expresivă, exigente estetic, știe să mențină nivelul înalt al scrisului și o anume unitate de adâncime a tonului în ciuda variațiilor de la suprafața verbală a textelor desfășurate în timp, cu minime denivelări valorice.

Se poate spune, așadar, fără ezitare, că Grigore Chiper este una dintre vocile lirice cele mai autentice și mai convingătoare din geografia lirică românească fără frontiere, de la 1980 încoace.

IN SFUMATO

de EUGEN LUNGU

O POLEMICĂ

Dl Alex Ștefănescu susține de mai mult timp în *România literară* rubrica „Eminescu, poem cu poem”. Articolele apărute sub acest generic sunt scurte comentarii pe marginea poeziilor eminesciene. Unele dintre aceste mici studii au și constituit materia unor cărți apărute la Editura Allfa. Opiniile despre cele două volume – *Luceafărul* și *Călin* (*file din poveste*) – nu au fost unanime. Colegul autorului, dl Nicolae Manolescu, are cele mai bune păreri despre respectivele comentarii: „Analizele sunt simple și clare, fără a fi simpliste, situate mereu într-un context firesc, raportate unele la altele, ca o suveică de asociații și comparații. Nu lipsesc evocări cu caracter personal (atenție: unele totuși prea de tot familiare!), care împrumută comentariului critic un aer destins și hazos, o aură sclipitoare, ca «un colb de pietre scumpe». *Eminescu, poem cu poem* este o critică superior didactică, dar scutită de didacticism, pe care o recomand dascălilor de română pentru virtuțile critice capabile a le reda elevilor și, în definitiv, tuturor cititorilor gustul lecturii firești a poeziilor lui Eminescu”.

Adversarii dintotdeauna ai *României literare* (i-am numit pe cei de la *Observator cultural*) sunt însă mai mult decât rezervați față de calitatea studiilor propuse de Alex Ștefănescu. Șerban Axinte: „[G]lumițele lui Alex Ștefănescu nu îmi par a contura o lectură nouă și validă a textelor eminesciene. Criticul pare să se distreze comentând la firul ierbii două dintre cele mai importante și mai cunoscute poeme ale lui Eminescu. Deoarece el dorește cu tot dinadinsul să fie simpatic, chiar și în această calitate de «eminescolog», nu-l pot acuza de umor involuntar. Da, umorul e cât se poate de voluntar, dar mă întreb la ce-i folosește”.

Unul dintre ultimele studii din *România literară*, publicat în foileton, e analiza poemului *Memento mori*. O strofa din poem, mai bine zis un vers, a provocat o vie polemică în paginile săptămânalului. E vorba de versul „Umbra gândurilor **regii** se aruncă-ntunecat” (atenție la cuvântul subliniat: **regii**):

În zădar guverna regii lumea cu înțelepciune –
Se-nmulțesc semnele rele, se-mpuțin faptele bune –
În zădar caut-al vieții înțeles nedeșlegat.
Iese-n noapte și-a lui umbră lung-întins se desfășoară
Pe-ale Nilului mari valuri. – Astfel pe-unde de popoară
Umbra **gândurilor regii** se aruncă-ntunecat.

Articolul a atras atenția dlui Ștefan Cazimir care s-a îndoit, destul de delicat de altfel, de unele deducții din comentarii. Alex Ștefănescu propune o nouă lecțiune pentru versul „Umbra gândurilor regii se aruncă-ntunecat”. În varianta sa, textul eminescian ar trebui să arate așa (vezi cuvintele subliniate): „Umbra gândurilor **régii** (cu accent pe prima silabă) **își** aruncă-ntunecat”. Adică, în concepția domnului Alex Ștefănescu vocabula **régii** este pluralul substantivului **rege** la forma hotărâtă.

Dl Ștefan Cazimir se îndoiește însă că exegetul are dreptate. În primul rând, în cazul pronumelor: „Paternitatea lecțiunii «își» în loc de «se» în versul eminescian «Umbra gândurilor regii se aruncă-ntunecat» a rămas, până acum, obscură. (Enunțul «cum spun eu» e ambiguu.) Autorul [A.Ș.] ar trebui să și-o asume deschis, spre a fi trecut la locul meritat în istoria eminescologiei”. În al doilea rând, Ș.C. crede că termenul **regii** este adjectiv pe lângă substantivul **gândurile**. Ceea ce înseamnă că versul trebuie să rămână așa cum l-a scris Eminescu în secolul al XIX-lea: „Umbra gândurilor regii se aruncă-ntunecat”.

Criticul de la *România literară* insistă însă să-și impună punctul său de vedere: „Un argument în plus în favoarea variantei susținute de mine este următorul: dacă ar fi vorba, cum pretindeți dv., de adjectivul **regii**, pluralul de la un caraghios **regiu**, cu sensul de **regesc** sau **regal**, s-ar strica rău de tot ritmul versului. Substantivul **regii**, pluralul articulat de la **rege**, restabilește acest ritm. Vă rog să citiți cu glas tare versul în lecțiunea mea – «Umbra gândurilor **régii** [cu accent pe prima silabă] își aruncă-ntunecat» și apoi același vers în lecțiunea dv. – «Umbra gândurilor regii [cu accent pe ultima silabă] se aruncă-ntunecat”.

Nici dl Ștefan Cazimir nu se lasă: „Adjectivul **regiu** (f. **régie**) nu poate fi calificat drept «caraghios» câtă vreme derivă din lat. **regius** (regal, regesc), ilustrat în dicționare [dicționarele latine; *nota mea*, e.l.] cu exemple din Horațiu, Cicero, Pliniu, Tit Liviu ș.a., iar Eminescu îl folosește de câteva ori la forma de feminin plural **regii**”.

Ne vedem obligați să constatăm că dl Ștefan Cazimir are dreptate și din alte considerente: în epocă a mai circulat un termen „caraghios” (dispărut acum), la fel un latinism, **regie**, dar cu valoare de substantiv. Îl găsim în texte de George Crețeanu, scrierile căruia îi erau foarte cunoscute lui Eminescu. Ei bine, în poezia *Meditație* a poetului minor Crețeanu, substantivul **regie**, cu pluralul **regii**, are sens de **direcție**; regiune, zonă, ținut; domeniu, sferă:

O, nopți încântătoare! O, nopți de fericire!
Când lași d-oparte-a lumii convenții mincinoase
Și zbori cu al tău geniu în **regii** radioase,
Te-avânți p-o mare-ntinsă, răpit într-o gândire!

Vezi același termen și în După un bal:
Precum este-n aer o **regie**-naltă
Pe care, d-ar trece-o, vulturu-ar peri.

Sau în *Odă la patrie*:

Vrei să-ți cântăm ție doina amoroasă?
Limba noastră este dulce, armonioasă,
Iar sufletul nostru este plin de foc;
Căci sunt mai frumoase a tale vergine
Decât cele hurii ce-n **regii** divine,
Cu raze-nvălite, cântă, râd, se joc.

Și Constantin D. Aricescu „adaptează” substantivul pentru ritmul propriului vers:

Răpit atunci al meu suflet de pe aripe îngeresti,
Ca un șoim își lua zborul pân’ la **regile** cerești.

Aceste latinisme nu erau deci o raritate în epocă. Ca, de altfel, și italianismele sau franțuzismele pe care G. Călinescu nu obosea să le menționeze în *Istoria...* sa: *antru*, *fatigat*, *grimoriu*, *relică*, *verdură*, *mund*, *futur*, *guerră* și atâtea altele. Cele mai multe dintre aceste străinisme au dispărut fără să fi intrat vreodată în vreun dicționar românesc. E un lucru știut de toată lumea. Nici Eminescu nu s-a ferit de ele, mai ales în creațiile din tinerețe: a codrului **tenebră**, galbenă **stelă** (stea), al aplauzelor **flor** (belșug de flori), **selbele** (pădurile) bătrâne, natura cea **maratră** (mamă vitregă, mașteră) ș.a. După cum precizează însuși Alex Ștefănescu, *Memento mori* e scris de poet în timpul studenției. Așa că prezența cuvântului **regiu** într-un poem timpuriu nu ar trebui să ne mire.

În plus, Ștefan Cazimir invocă încă un argument care îi face opțiunea sa imbatabilă: „Câtă vreme forma adjectivală **regii** (=regești) este atestată în poeme ca *Murmură glasul mării* («Vezi-l atins de umbra gândurilor **regii**!») sau *Dumnezeu și om* («Umbre **regii** și tăcute»), de ce s-o declarăm «trasă de păr» în *Memento mori*, unde e validată de pronumele se și anticipată de o variantă de laborator («Umbra gândului **de rege** se aruncă-ntunecat»)?”.

Apropo, putem constata ușor că ambele poeme din care citează Ș.C. sunt compuneri din tinerețe: *Dumnezeu și om* e datată de autor: „869, dec.”. Iar *Murmură glasul mării* se crede că ar fi fost scrisă „cca 1873-1874” (vezi ediția Perpessicius, Minerva, 1973, p. 626, 627). Cred că adjectivul cu pricina a fost preferat de Eminescu și într-o scriere în proză (romanul *Geniu pustiu*), o altă lucrare compusă în fragedă tinerețe: „Ei credeau, și au crezut-o pentru ultima oară, cum că bătrânii și înviforații garzi ai cetății Transilvania – munții cu capete de piatră – vor dormi și-acum somnul lor etern [...] Ci garzii **regii** s-au trezit. Freamătul codrilor ce dezghețau din seculara lor amorțire freamătul aripelor de fier a vulturului român a speriat pe inimi”. De altfel, atrag atenția că în *Memento mori* (fragmentul Grecia antică), poetul mai recurge o dată la același adjectiv: „Caravane de sori **regii**, cârduri lungi de blonde lune”...

Se pare totuși că, până una-alta, criticii în litigiu au rămas totuși la opiniile proprii.

* * *

Diferendul dintre cei doi polemisti s-ar fi rezolvat însă mult mai simplu dacă cel puțin unul dintre ei ar fi mers la o sursă credibilă și de o neștirbită autoritate. E vorba de un instrument indispensabil într-o ceartă terminologică cu miza Eminescu: *Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu*. Vasta lucrare (648 de pagini la format mare!) apărea în 1968 sub redacția lui Tudor Vianu. E destul să răsfoiești volumul și rezolvi pe loc o dilemă care durează, termenul cu pricina fiind foarte bine tratat în dicționar: „**REGIU, -IE** adj. (Latinism) De rege. (Construcție metaforică, cu referire la conceptul kantian al ideilor absolute.) **Gânduri regii**. În zădar guverna regii lumea cu înțelepciune, Se-nmulțesc semnele rele, se-mpuțin faptele bune; În zădar caut-al vieții înțeles nedeșlegat. Iese-n noapte... ș-a lui umbră lung întins se desfășoară Pe-ale Nilului lungi valuri. – Astfel pe-unde de popoară Umbra gândurilor regii se aruncă-ntunecat. O.I 44/12 [V. 1]”.

Mai mult – cuvântul și explicația lui erau fixate și în lucrările lexicografice obișnuite, nespecializate, cum ar fi *Dicționarul universal al limbei române* de L. Șăineanu („Edițiunea a VI, 1929 (?)”). Evident, cu citatul respectiv din Eminescu: „**regiu** a.[djectiv] (poetic) regal: *umbra gândurilor regie* Em.”. Articol preluat, cu mici completări și precizări de ediția recentă a dicționarului tipărit de Editura Mydo Center, Iași, 1996: „**regiu, -ii, regie, -ii** a. (latinism învechit) regal: (*fig.*) *umbra gândurilor regii*. EM. [Din lat. **regius**]”. Cuvântul intră și în registrul *Micului dicționar academic*, vol. 4, Editura Univers Enciclopedic, 2003.

SEMNAL

**ANA BLANDIANA
ISTORIA CA VIITOR
ȘI ALTE CONFERINȚE ȘI PAGINI
BUCUREȘTI,
EDITURA HUMANITAS
2017**

„Nu există nici o îndoială că omenirea de azi este în criză. Dar există oare un singur moment al lungii sale istorii când să nu fi fost? Etimologic, în greaca veche cuvântul «criză» vine din verbul «krinein», care înseamnă «a judeca», «a analiza». Acest sens și consecințele sale fiind de altfel și partea de câștig a încercării. Dacă în acest moment Europa își vede puse sub semnul întrebării toate principiile – care au făcut-o să fie ceea ce este și pe care a făcut tot ce-a putut nu numai să le respecte ea însăși, ci să-i convingă și pe ceilalți să le respecte –, ea este obligată să se oprească din goana irațională a profitului și progresului («un élan vers le pire», spunea Cioran), să tragă aer în piept și să se judece, să se analizeze, să privească în trecut ca într-o oglindă retrovizoare pentru a putea înainta corect. De altfel, Winston Churchill spunea: «Mă uit în trecut ca să am perspectiva drumului pe care îl am de urmat».”

Ana BLANDIANA

REFLEXE

FRAGMENTE

de ANA BLANDIANA

Întrebarea „Ce este poezia?” îmi aduce aminte de un răspuns pe care mi l-a dat prin clasa a VIII-a profesorul de fizică după ce îl întrebasem ce este electricitatea. „Dacă aș ști, aș fi luat Premiul Nobel și nu aș mai fi profesorul vostru de fizică”. Am ținut minte răspunsul pentru că am înțeles atunci, uluită, că în miezul celor mai apropiate și curente realități poate sta ascuns misterul care ne slujește și ne determină, fără să se destăinuie. Poezia este, pe un alt plan, un astfel de mister, care crește pe măsură ce o descoperim. Opera fiecărui poet este o altă, diferită, încercare de definire. În ceea ce mă privește, am simțit-o întotdeauna ca pe un scop și chiar ca pe o explicație a existenței mele. Dar dincolo de relațiile mele cu ea, sunt convinsă – oricât ar părea de exagerat ceea ce spun – că poezia este o continuă salvare a lumii, că în absența ei lumea s-ar chirici.

(...) Spaima de trecerea timpului goleşte timpul într-un mod dramatic de orice conținut. De teamă că va trece nu reușesc să fac altceva decât să mă gândesc cum aș putea să-l folosesc cât mai complet. Dar emoția, graba și zgârcenia că în tot acest timp el se risipește nefolosit în întregime fac să-mi tremure mâinile incapabile să-l rețină și să-l împiedice să mi se scurgă printre degete.

(...) Egalitatea care duce la egalizare apropiere, oricât ar părea de paradoxal, comunismul de consumism. În comunism egalizarea se petrecea prin târâre în jos, acum, cel puțin în plan economic, prin împingere în sus. Dar rezultatul este aceeași uniformizare, chiar dacă organizată cu alte mijloace și pe altă treaptă. Înainte același gri care acoperea totul, de la case, la haine, la fețe, aceeași lipsă de speranță și expresie de abandon, aceeași oboseală fără legătură cu vârsta. Acum aceleași dorințe, exacerbate de reclame. Aceleași lanțuri de magazine, hoteluri, restaurante, același fel de a se îmbrăca, de a se distra, de a se supune unei corectitudini stabilite de alții. Ceea ce în comunism realiza dictatura ideologică, în consumism realizează dictatura supremei legi a profitului. Spiritul critic, care era înăbușit în

comunism de teroare, este înlocuit în consumism de marketing. Și în felul acesta, și într-un caz și în altul, are loc un proces contra naturii în cadrul căruia omul – această ființă mereu unică și fără asemănare – este redus la un simplu număr multiplicabil în mulțimi informe ca niște paste din care se poate modela orice.

(...) Fără statul de drept, democrația nu e decât un mecanism de manipulare bine pus la punct prin care o infimă minoritate lipsită de scrupule (clasa politică) reușește să convingă majoritatea lipsită de speranță că ea este speranța.

(...) Cuvântul „clasă”, de care s-a abuzat până la obsesie în comunism (luptă de clasă, clasa muncitoare, gândire de clasă, clasă conducătoare), a rămas azi, ciudat, într-o singură locuțiune: „Clasa politică”, numele unei realități care reușește să strângă ca un magnet pulberea sulfuroasă și aura negativă a trecutului și s-o ducă mai departe.

(...) Trecutul și viitorul se află într-un echilibru nehotărât și mereu neliniștitor: trecutul este întotdeauna mai sigur și, acum, probabil mai lung.

(...) Adesea oamenii confundă civilitatea cu slăbiciunea. Sunt atât de obișnuiți cu bătărănia, încât cine nu-i bădăran pare că nu are puterea să fie. Astfel, ceea ce e o calitate devine o carență. Mila, ca formă de admirație...

(...) Spălarea creierelor, supremul vis al opresiunii comuniste, nerealizat în întregime grație rezistenței victimelor, se împlinește cu un înspăimântător succes în condițiile libertății de azi prin kitsch-ul violent al *entertainment*-ului, prin ofensiva continuă a publicității și prin sarabanda năucitoare a rețelilor de socializare, desfășurate toate cu acordul entuziast și colaborarea celor sacrificați.

(...) Lumi și epoci în care bătrânii sunt tratați cu respect numai pentru că sunt bătrâni și lumi și epoci în care bătrânii sunt disprețuiți numai pentru că sunt bătrâni...

(...) Sacerdoții care interpretau spusele Pythiei îndeplineau pe lângă ea rolul pe care criticii îl îndeplinesc pe lângă poeți.

NOI APARIȚII • EDITURA JUNIMEA • NOI APARIȚII

**MIRCEA V. CIOBANU
CĂDERILE ÎN REALITATE ALE CRITICULUI**

„MVC își execută zâmbind victimele. O face cu o grație de torero, cu un ochi ațintit spre public, fiindcă așa cer uzanțele. Dar în fond îi e cam în cot de ce crede acesta – criticul își va sfârși spectacolul după propriile pravile. Sigur, toți aplaudă frenetic scena, sângele literar provoacă extazul tuturor. Când însă vine momentul ca cineva să urce el însuși, cu gulerul tăiat, sus, cheful îi pierde fulgerător și exegetul nu i se mai pare chiar atât de minunat. Atunci victimele, mai vii ca niciodată, trântesc uși, retează punți, suprimă bavardajul amical pe facebook și-l trec pe ofensator pe lista indezirabililor.

(...) Oricum, MVC își vede senin de veghea sa și tocmai de aceea sistemul nostru de valori intră într-o nouă eră iacobină. Chestie salutară, de altfel, pentru un sistem cu etaloanele de halva răzmuieate și diforme ca ceasurile-plăcintă ale lui Dali.”

Eugen LUNGU

**VLAD ZBÂRCIOG
EXERCITIUL DE ORFEU
SAU CLIPA DE GRAȚIE
A POEZIEI ROMÂNEȘTI ACTUALE**

„Volumul Exercițiu de Orfeu sau Clipa de grație a poeziei românești actuale conține eseuri despre poeți români de pe ambele maluri ale Prutului.

Autorul a inclus nume de referință, precum Ana Blandiana, Leo Butnaru, Teo Chiriac, Anatol Codru, Daniel Corbu, Liviu Damian, Nichita Danilov, Șerban Foartă, Emilian Galaicu-Păun, Ion Hadârcă, Carolina Ilica, Ion Mureșan, Aurel Rău, Arcadie Suceveanu, Efîm Tarlapan, Victor Teleucă, Cassian Maria Spiridon, Lucian Vasiliu, Grigore Vieru, George Vulturescu, Horia Ziliu și alți poeți de primă mărime.”

Tudor PALLADI

© N. RĂILEANU

DOUĂ OBSERVAȚII DESPRE EMINESCU, POST FESTUM

de RĂZVAN VONCU

BASARABIA
LITERARĂ

Mă aflu într-un oarecare dezacord cu ideea că editorialele politice eminesciene ar fi actuale.

Putem spune că sunt „clasice”, putem spune că au depășit, datorită modului în care Eminescu înțelege gazetăria, statutul de simple articole de ziar (menite, așadar, clipei), însă nu cred că putem căuta soluții la problemele de azi în textele din urmă cu peste 120 de ani ale lui Mihai Eminescu. Ele ne impun un mod de-a gândi coerent și articulat, dar nu rezolvări. Ne propun un mod de a scrie, foarte modern pentru epoca sa, însă care nu mai corespunde deloc – din păcate – cu epoca noastră și, mai ales, cu presa epocii noastre. Mai actuală este, eventual, publicistica lui I.L. Caragiale, cel care în 1906 ne avertiza că noi, urmașii lor, vom plânge, întrucât ei, strămoșii, au răs cam mult... Deși mă tem că însuși nenea Iancu, admitând că ar trăi azi, cu greu și-ar găsi loc în vreuna dintre gazetele noastre, mai ales în cele virtuale.

Astfel încât aș sugera să vorbim, în loc de *actualitatea gazetarului Eminescu*, despre *actualitatea modelului Eminescu*. Despre actualitatea modelului unui geniu literar, care s-a sacrificat pe altarul scrisului cotidian, spre a își ajuta contemporanii (pe cei capabili, firește) să înțeleagă lumea prin care trec. Și spre a ajuta un mare partid, Partidul Conservator, să își construiască o ideologie. Despre actualitatea unui mod de apropiere de realitate, care nu mizează nici pe sentiment, nici pe subordonarea ideologică față de o dogmă de partid, ci pe analiza sistematică (și sistemică), bazată pe o informație excepțională, a tuturor aspectelor vieții curente într-un stat modern. Și în care greșeala – cum sunt, de pildă, cele câteva articole antisemite –, regretabilă și chiar condamnată, nu se datorează relei credințe, prostiei ori inculturii, ci slăbiciunii omului.

Firește că Eminescu a văzut mai departe decât mulți dintre contemporanii săi, chiar și decât cei de vârf, în ciuda faptului că în practică au biruit viziunile pragmatice ale lui Carol I, Ion Brătianu sau Titu Maiorescu. Poetul a înțeles printre primii, de pildă, că teoria, de sorginte liberală, a statului ca un consens liber exprimat între cetățenii săi, era deja, la 1880, depășită. Căci Eminescu cunoștea filosofia lui Kant și teoriile moderne ale fizicii și știa că ideea liberalilor omitea din vedere factorul timp. Consensul este valabil numai în primul ciclu democratic: cu următoarea generație de cetățeni, consensul devine un fapt

aprioric, deci dispare ideea de libertate și, în consecință, întregul eșafodaj bazat pe teoria consensului liber se prăbușește. În realitate, statul este un organism asemănător organismului viu, după cum a demonstrat-o chiar criza economico-financiară recentă, iar echilibrul său vine din starea de sănătate a fiecărui membru în parte și din convergența unui scop comun, de natură spirituală.

De actualitate, repet, nu cred că poate fi vorba. Criza economică-financiară declanșată în 2008 a readus în atenție organicismul ca mod de gândire – vizibil în toate soluțiile economice anti-criză adoptate de guvernele occidentale –, dar la un nivel de dezvoltare capitalistă post-industrială care lui Eminescu, la 1880, îi era inaccesibil. Mai mult: poetul preconiza atunci, pentru România, un capitalism axat pe producție, după modelul franco-german. Noi am adoptat, după 1990, un capitalism exclusiv speculativ, copiat strâmb după cel american. De unde o serie întreagă de probleme radical diferite și o evidentă incompatibilitate între modelul de dezvoltare propus de Eminescu, în condițiile de atunci, și cel de care avem nevoie azi.

Mă tem că sunt în dezacord și în privința încremenirii în proiect și a moravurilor balcanice imutabile. E adevărat că și politicienii despre care scria Eminescu erau corupți, adesea visători, rupti de realitate, aparent semănând cu cei de azi. Însă între 1881 (data proclamării regatului) și, să zicem, 1901, statul român administrat de acești politicieni a progresat enorm, sub toate aspectele, în condițiile unei conjuncturi internaționale nu foarte favorabile. Noi, între 1989 și 2018, am regresat aproape sub toate aspectele, cu excepția celor care țin de drepturile și libertățile individuale. Între 1881 și 1901 s-au creat instituțiile României moderne – imperfecte, dar funcționale și date ca exemplu chiar de către europeni –, pe când între 1989 și 2018 acestea au fost distruse.

În realitate, și balcanismul și încremenirea în proiect reprezintă clișee facile, care mai mult ascund decât dezvăluie. Mai corect ar fi să vorbim despre o sumă de trăsături negative, pe care le întâlnim și la alte popoare, nu neapărat balcanice (italienii, bunăoară), și care acum, într-un anume context istoric, au ajuns la un grad de dezvoltare care pune în primejdie buna funcționare a statului. Ceea ce contempla Eminescu, ca la teatru, în epoca sa, era o copilărie, pe lângă ce se întâmplă acum.

Pe urmele poetului, însă, continui să cred că nu aceste trăsături ne definesc. Ci doar că anumite epoci le actualizează mai pregnant, după cum știm sau nu să ne apărăm de ele. Acum suntem în faza în care sistemul nostru imunitar pare depășit. Sper că e doar o impresie și că vom găsi resursele să ieșim din impas. Deși, mărturisesc, faptul că nu putem vorbi despre Eminescu decât fie denigrându-ne umilitor, fie exaltând aberant națiunea și spiritul ei, nu este încurajator. Popoarele serioase își abordează valorile la modul serios: nu pamfletar, nici patriotard.

Nu numai comuniștii au mutilat imaginea lui Eminescu, din păcate.

Și extrema dreaptă a exploatat în mod deformat aspecte ale creației poetului, spre a se legitima. E un fenomen inevitabil, deși regretabil, în fond: extremele, în toate culturile și în toate epocile, au o mare carență de legitimitate, pe care încearcă să o surmonteze făcând apel la panteonul național, fie el istoric sau cultural. Nu cunosc însă cazuri în care asemenea interpretări în cheie extremistă a unor opere, asemenea „mitizări”, să fi fost acceptate de altcineva decât de adepții respectivelor curente sau mișcări extremiste. A contracara asemenea interpretări deformate înseamnă a contracara chiar respectivele mișcări, ceea ce cred că actuala legislație democratică face cu succes. Nu neg că, pentru unii bătrâni nostalgici, Eminescu mai este și azi geniul proletar, neînțeles de burghezo-moșierime, după cum, probabil, pentru mâna de legionari obscuri activi în subterană, el se reduce la luptătorul contra „jidaniilor”. Din fericire, asemenea reduții aberante sunt cu totul marginale în receptarea lui Eminescu. Care receptare, dacă suferă, suferă din alte pricini: restrângerea studiului literaturii în școală, diminuarea lecturii, prețul prohibitiv al unei ediții critice...

De opera lui Mihai Eminescu, din fericire, ne putem apropia oricând și în modul cel mai simplu: citind-o. Poezia lui încă satisface la cel mai înalt nivel exigențele publicului contemporan, în ciuda datării (firești) a poeziei sale. În plus, o bună parte din ea încă e necunoscută publicului larg, în special postumele, care ascund mari surprize. De altfel, acest public larg continuă să creadă că Mihai Eminescu nu a fost decât „ultimul mare romantic european” (ce clișeu critic dezgustător!), deși romantismul nu este, în creația sa, decât o

referință de tinerețe, din anii 1866-1867, ulterior depășită. Citiți *Melancolie*, citiți *Se bate ceasul nopții*, citiți încercările de teatru: veți descoperi un scriitor deloc romantic, cu accente ce trimit la poezia lui Rimbaud și la filosofia lui Nietzsche.

Mi-ar fi plăcut, dacă e să vorbim de contestații, ca măcar una dintre acestea să aducă o reală relectură, fie și în cheie negativă, a operei eminesciene. Căci, atunci când este autentică, relectura, chiar dacă pornește de la o evaluare depreciativă, ajunge la o nouă înțelegere a operei, așa cum face Sartre cu Flaubert. Mi-ar plăcea să citesc o nouă biografie a lui Eminescu, care să contrazică și să răstoarne portretul în mișcare nemurit de biografia călinesciană. Mi-ar plăcea să îl văd pe poet analizat nu din perspectiva relațiilor sale cu literatura romantică germană, ci cu Nietzsche și „poetii blestemați” ai sfârșitului de secol XIX, cu care de altfel a și fost contemporan. Mi-ar plăcea să ieșim și din clișeul nuvelei „fantastice”, spre a vedea că Eminescu a încercat cu succes și alte feluri de proză (realistă, autobiografică). Mi-ar plăcea să înțelegem, în sfârșit, că nu vorbim despre o operă finită, ci despre fragmentele uriașe – asemănătoare ruinelor egiptene – ale unui proiect literar ce avea în centru un dodecameron dramatic, în care poezia servea de cărămizi și mortar. Mi-ar plăcea să acceptăm ideea că fragmentele de gânduri risipite în caietele eminesciene nu sunt însemnări profetice, de interpretat abisal și de repetat azi ca niște mantră ce conțin panacee universale pentru Răul contemporan, ci simplu material de lucru pentru opera viitoare, rămasă din păcate nescrisă.

Ca să închei: mi-ar plăcea să înțelegem, după mai bine de șapte decenii, că monografia călinesciană nu l-a mitizat, ci l-a interpretat, profund și onest, pe Eminescu. Și, dacă nu ne place, nu avem decât să scriem noi înșine o alta.

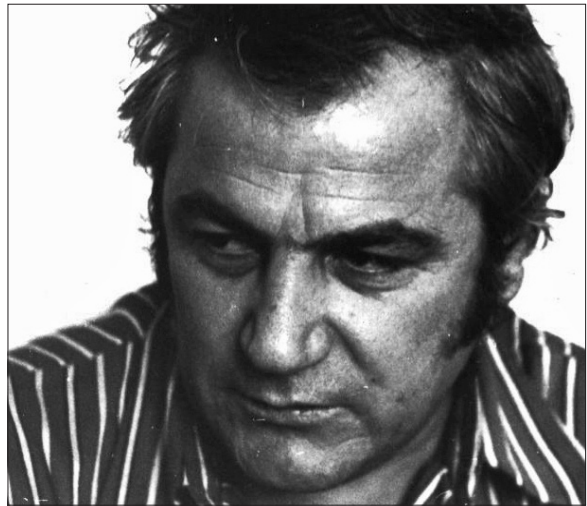
Din păcate, monografiile – chiar și cele dedicate unui Depăreașeanu sau Sihleanu, nu neapărat lui Eminescu – nu se scriu prin pamflete mediocre în câte o revistă. Ci prin muncă asiduă, de ani de zile, pe text, cu acribie, efort și devotament. Nu față de scriitorul vizat, ci față de responsabilitatea morală a istoriei literare.

Mă tem că nu vom avea parte prea curând de așa ceva. Căci, cum spunea Dumitru Radu Popescu cu un deceniu în urmă, *nenorocirea lui Eminescu este că s-a născut în țara lui Caragiale*.

INEDIT

REGELE PĂRINȚILOR NOȘTRI

de SERAFIM SAKA

Anul acesta Regele părinților noștri, Mihai I al României, împlinește 80 de ani. Cât ar fi împlinit și părinții noștri, dacă „neghiobii îmbolnăviți de ne-bunie și nesaț” nu-i rupeau în floarea vârstei din *grădina Patriei* pentru a-i împușca și arunca în gropile cu var;

dacă nu-i băga din chiar prima zi de mobilizare pe linia întâi pentru a ajunge apoi carne proaspătă de tun;

dacă nu-i luau în miez de noapte din casă și nu-i duceau de pe pământurile lor strămoșești în îndepărtatele ghețării ale fostului lagăr al popoarelor;

dacă nu-i strămutau în stepa Hersonesului și nu-i coborau în adâncul minelor din Donbas;

dacă nu-i vâra cu forța în colhoz și-i exploatau până la secătuire ca să-i supună apoi unui inuman regim de *internaționalizare* rusească;

Dacă!...

Mai întâi l-au strămutat pe rege, apoi și pe poporul său.

Cât au trăit, părinții noștri i-au păstrat cu sfințenie imaginea dosită în cele mai tănuite ascunzături, scoțându-l la Crăciun și Paște pentru a ni-l arăta, copiilor de atunci și bunicilor de acum, punându-ne să ne rugăm Domnului să-i dea zile ca să ajungă din nou rege peste români și țara lor.

Întors după revoluție de mai multe ori în țară, regele românilor nu este – nici după jumătate de secol de jertfă pe altarul neamului – lăsat să întoarcă românilor uituci și puși pe căpătuială simțul dreptății, pe care a știut s-o apere și s-o aplice cât a fost rege iubitor de țară și apărător de oameni.

„N-am crezut că în România se vor naște oameni nepăsători la soarta Basarabiei și că românii vor avea nenorocul ca tocmai pe ei să-i aibă la conducerea țării”.

La numai șase ani Regele părinților noștri are fericirea să devină suveran al țării sale întregite, dar și nenorocul de a trece mai apoi prin focul celor mai cumplite dictaturi, fascismul și comunismul, aceste „porniri rele care și-au găsit oameni potri-viți” într-o lume reprezentantă a *nimenilor*, intelectuali cinici și oameni certați cu societatea, scopul final al cărora era scindarea țării și ruperea națiunii române în două.

Mai întâi țara, apoi și națiunea!

„Dacă suntem de acord cu independența Basarabiei, înseamnă că în principiu suntem de acord și cu independența Banatului, Olteniei, Transilvaniei și așa mai departe. E un fel de a gândi periculos și foarte antiromânesc”.

Basarabia era un pământ binecuvântat de Dumnezeu în care regele, mare iubitor de zboruri aviatice, a aterizat, în una din tinerețile sale raiduri, la Vancicăuți, pe to-

loaca din fața casei lui Nichita Roman, poreclit apoi aeroplanul, așa cum avionul de numai două locuri al regelui i-a înfocat, la decolare, streășina casei acoperite cu stuf.

Românesc din talpă și până în creștet, satul meu Vancicăuți a fost o puternică localitate românească, cu mulți intelectuali de înaltă școală românească (ar fi de ajuns să-i amintesc pe Călin Alupi, pictorul impresionist, toată viața profesor la Academia de arte din Iași și Pavel Dilion, muzicolog și autor de cărți), dar și cu câțiva bolșevici, unul din care urca, ziua în amiaza mare, pe prispa casei și citea cu voce tare din „Pravda”, în care se scria că românii basarabeni și românii bucovineni sunt asupriți și persecutați de ocupanții români.

„Am auzit afirmându-se că doar o economie înfloritoare a României i-ar putea ademeni pe românii din Basarabia să ceară ei înșiși reîntregirea. Este un fel de a gândi negustoresc, inadmisibil. Românii au bunsimț, nu cred că există niciunul în stare să spună că nu-și iubește mama pentru că e săracă”.

Forțat (2 decembrie, 1947) de comuniști să semneze abdicarea, regele părinților noștri se stabilește mai întâi în Anglia, apoi în Elveția, unde, ca să-și poată susține familia, este nevoit să practice meserii din cele mai neregești – de la pilot de încercare al Companiei aeriene Lear Jets și până la crescător de pui la o fermă din Marea Britanie.

„Din copilărie am știut că nicio muncă nu trebuie disprețuită... Onestitatea este cea mai importantă virtute a oamenilor și chiar o formă autentică de noblețe”.

S-a întâmplat că în 1992, pe când se pregătea volumul *Nimic fără Dumnezeu*, noi convorbiri cu Mihai I al României, să citesc cartea în manuscris, după care i-am propus mult regretatului Mircea Ciobanu, pe atunci consilierul regelui la București, să publicăm și în Basarabia independentă prețioasele mărturisiri ale suveranului.

Plăcut surprins, Mircea m-a întrebat:

– Dar n-o să ai neplăceri?

– O să avem numai plăcere.

Paralel cu „Literatura și Arta” confesiunile au apărut, traduse rusește, în două numere ale publicației de limba rusă „Nezavisimaia Moldova”, redactor-șef pe atunci fiind încă obiectiv orientata Elena Zamura, care mi-a spus că mărturisirile regelui au avut un extraordinar ecou – pozitiv, dar și negativ – la numerosul cititor de limba rusă de diferite etnii.

„Conducătorii de azi ai României poate că vor și ei reîntregirea României – dar în felul lor: ei sunt moștenitori ai unei mentalități ce nu s-a construit în jurul imediatelor nevoi ale națiunii. Dacă ar voi cu adevărat, ei ar ridica de urgență, pe lângă problema

economică, problema minorităților naționale din Basarabia și ar alcătui un program coerent, pentru a le explica în ce fel își vor găsi locul într-o Românie Mare”.

Știind cât s-a scris și se scrie pentru alții – de la primii secretari de cândva, la ultimul președinte de acum – l-am întrebat pe scriitorul Mircea Ciobanu:

– Cât ai pus de la tine ca să iasă o carte cu adevărat regească?

Mircea și-a făcut cruce și a zis:

– Am schimbat doar niște cuvinte, ca să fie mai clar cititorului român de azi... Să știi că avem un rege înțelept, Serafime.

– Crezi că avem?

– Toate-s în mâna Celui de Sus.

– În mâna Celui de Sus și în voia celor de jos!

Nu s-a întâmplat niciodată în istoria omenirii – iar dacă s-a întâmplat, istoricii nu au consemnat faptul – ca o parte de țară să vrea să trăiască în stăpânirea altei țări, străină de ea și aspirațiile ei și să se prefacă a nu vedea că la numai un pas, în imediata vecinătate, este țara și neamul din care se trage.

„Basarabia nu a fost niciodată un ținut autonom – decât în mintea diversioniștilor ruși. Ei s-au numit singurii salvatori ai popoarelor, eliberatori, ocrotitori ai națiunilor și ai minorităților asuprite. Și pe vremea când veneau în numele ortodoxiei, și când s-au făcut propovăduitori ai comunismului, au folosit aceste vorbe mari ca să provoace sciziuni chiar și acolo unde n-ar fi locul. S-au

priceput să deștepte în om un fel de vanitate care-l rupe de semeni și-l face să acționeze împotriva lui însuși”.

Prietenul Mircea Ciobanu a avut grijă să trimită cele două publicații, „Literatura și Arta” și „Nezavisimaia Moldova”, regelui în Elveția. Impresionat de gestul publicării, a dorit să mă cunoască. Nefiind gata pentru a „sta cu regele la masă”, am tot amânat până în februarie 1997, când am avut bucuria să-l întâlnesc la Iași.

Întrebat la un moment dat ce fac intelectuali basarabeni, i-am răspuns cu doza de ironie, firește, deoarece știam din aceeași carte opinia Majestății Sale în această problemă.

– Ne salvăm prin cultură și ne unim spiritual, Maiestate...

„Cine a spus grozăvia asta? Oricine ar fi spus-o, cum nu s-a gândit că această unire există, unirea spirituală?! Doar vorbim aceeași limbă toți! Toți cărturarii români sunt ai tuturor românilor. Există unitate de credință, de istorie. Cine îndrăznește să le nege?”

La căderea Imperiilor, pământurile se întorc acasă.

Noi am rămas.

P.S. Noi suntem români, noi suntem români, dar n-am voit să fim pe veci aici stăpâni!

2001

Din fototeca familiei Saka. Emilian Galaicu-Păun, Aureliu Busuioc, Gheorghe Vodă și Serafim Saka (2003)

MANIERISMUL FUNCȚIONAL

O, ZIGULE, CÂT ESTI DE FREUD!¹ EPISODUL ALPHA

de NICOLAE LEAHU

(REZUMAT)

Să vezi și să nu crezi:
nici plagiatul nu are limite.

CUVINTE-CHEIE: (a) **plagia, plagiat, plagiator, plagiere, doctor în litere (și cifre de afaceri), Cartex, Comunicare. ro, șmenformanță, cârtunar, Lucian Pricop, ANCS, David Macey etc.**

1. PRIPÉLO. INTRODUCȚIE CONCETTISTĂ

Editor, traducător și istoric al literaturii”, cum îl prezintă unele surse electronice, doctor în litere și istoria cărții al Université Libre de Bruxelles și al Universității din București, cu teza *L’identité bibliographique de la littérature roumaine: écrivains, éditeurs et lecteurs pendant la Belle Epoque*, așa cum au bunăvoința să ne țină la curent altele, membru al mai multor organisme cultural-științifice, ba și al juriilor unor concursuri literare, personajul nostru merita să-și administreze mai bine numele cu care ieșea din cristelniță. Iată de ce nici nu-l înălțăm instantaneu în vârf de lance.

Descopeream acest nume în paginile revistei *Convorbiri literare*², hiperelogiat de eminentul profesor universitar și om de cultură Petru Ursache pentru – vai! – exact obiectul discuției noastre de astăzi: *Dicționarul de teorie literară* (București, Editura Cartex, 2009). E adevărat că lauda venea mai degrabă dinspre o profundă și responsabilă reflecție asupra destinului instituției dicționarului ca atare, profesorul ieșean evocând atât trista puzderie de repertorii fanteziste de cuvinte pe toate temele excentrice ale actualității, cât și marile exemple de jertfă intelectuală cum sunt *Etimologicum Magnum Romaniae* (1886) de Bogdan Petriceicu Hasdeu sau *Dicționarul de idei literare* de Adrian Marino, care, deși neîncheiate, „ne ajută să percepem profilul unei lucrări posibile și autentice”, cum mai și apar, uneori (exemplul elocvent fiind opera de o viață a lui Iordan Datcu: *Dicționarul etnologilor români*), cu toată scăderea de greutate în ultima vreme a dicționarelor de tip academic.

Descriind calitățile noului produs editorial, profesorul Petru Ursache se întoarce iarăși și iarăși la *ideea de dicționar*, subliniind că acesta, de fapt, se instituie el însuși „ca o problemă”: „Numai pe temeiul acestui statut, al problematicei, el se încumetă să abordeze omul și faptele sale, secvențial, în esență, în totalitate; nu potrivit unui statut încremenit, ci muabil ca ființa însăși. Între realitatea mimesisului, care a dominat gândirea poetică în antichitate și în clasicismul european și prozaicul soap opera, practicat în seriale narative, pe gustul societății de consum, distanța e astronomică. Dicționarele, sensibile prin firea lor la viața curentă, au de înfruntat multe dificultăți cu vectorii culturali, ca să-și păstreze capacitatea de absorbție a formelor reprezentative și perene”. Acum știu că ceea ce urmează mai departe și, mai ales, ușor exaltatul entuziasm al marelui profesor pentru rara performanță a „tânărului cercetător și universitar” ar fi trebuit să ținască un alt nume, o altă adresă, dacă putirințele umane în fața diluviilor textuale n-ar fi atât de plăpânde. Dar orice neșansă e cu șansa ei, fie și dacă împlinirea acesteia mai cere o amânare.

Întâlnindu-l pe profesorul Petru Ursache la o reuniune literară, i-am spus și câteva cuvinte în legătură cu fermitatea poziției Domniei Sale în problema calității unui atât de prețios instrument de lucru cum sunt dicționarele. Ca răspuns, reputatul etnolog și-a exprimat regretul față de tirajul aproape confidențial (300 de exemplare) al lucrării pe care tocmai o recenzase. Întâmplarea făcea ca în aceeași zi să-mi fi procurat *Dicționarul de teorie critică* (2008) al lui David Macey, un titlu reperat într-o bibliografie și vândut îndelung prin librăriile din Țară. Au trebuit să mai treacă niște ani pentru ca, prin grația unei colege, să dau și de *Dicționarul de teorie literară...* semnat... de Lucian Pricop. Iar pentru că un nu știu ce mă îndemna să pun față în față două definiții ale aceluiași termen, am ajuns să constat precum extraterestrul că... *așa ceva nu este posibil*. Ba este: și, așa cum susțin cei de la DNA, încă în proporții deosebit de grave.

Dar să o luăm *da capo*, vorba tăharilor rămleni, care vor fi având ei niște bravi epigoni și printre cuțo-vlahi din moment ce de la cap de vâdică

pontic la băierile de opincă ale puterei opreaneze gândul conaționalului de pertutindenii numai la chilipiruri bugetare și furțișaguri intelectuale pare a hi.

Dicționarul de teorie literară semnat de Lucian Pricop debutează cu o prefață de trei pagini anunțând crezul epistemologic al, neîndoios, fragedului teoretician. Fără a se jena măcar cu o iotă de ceea ce spune în contextul în care (cum se va vedea) cel mai ades nu are ce spune, dublul vlăstar universitar bucur-bruxellez ontologizează și deontologizează tot ce-i iese în cale, erijându-se în nobila postură a omului care nu caligrafiază după ureche, ci *dăi și dăi, luptă și luptă* pentru științificitatea demeresului său editorial (p. 5). Te podidesc lacrimile, înecând nasturii și oxidând fermoarele, când afli la ce cazne se expun capetele theoretice de anvergura sa, „experimentând diferite forme de a citi”, confruntându-le cu lecturile altor „critici și teoreticieni literari”, descoperind, de pildă, că „interpretarea profitabilă nu este unidimensională, ci privește mai multe etaje, mai multe planuri, unele relativ ușor de intuit, altele ocultate...” Aici, la *ocultări*, cu puțin obraz, se și putea opri, dar neliniștitul demon al teoriei îl împinse să îndruge alte și alte fapte de eroism civilizator, să inventarieze dicționarele românești pe care le are în casă sau pe masă, să facă reverențe înspre spiritele tutelare ale „gândirii teoretice” naționale și, în cele din urmă, să treacă în pomelnic școlile și tendințele care „s-au impus în critica și teoria literară contemporană” și pe care fiul jertfei neprecupețite le-ar fi frecventat cu pietatea și gratitudinea ființei devotate propășirii culturale a neamului. Faptul că plagiatul este însă și o crâncenă MALADIE A THEORIEI se ivește abia în ultimul alineat al așa-zisei prefețe. Îl reproducem integral, pentru desăvârșita mixtură de cruzime, ipocrizie și (p)rostie semidoct-doctorală care îl fundamentează: „Fără presiunea amicală a colegilor și prietenilor din cadrul proiectului Cartex de a respecta termenele asumate, fără susținerea totală a celui mai exigent și mai avizat cititor, soția mea, Mădălina Pricop, *Dicționarul de teorie literară* ar fi astăzi un bloc de fișe de lucru”. Și... punct După asemenea mulțumiri, ori urmează opera, ori

crapă răbdarea cititorului. Al nostru, de această dată.

2. GILLETTE, INFAILIBILUL

„Opera” lexicografică pricopiană începe – la p. 9 – cu minuscula a din titlul articolului **abstractizare**. Din care, cuvânt cu slovă și lexem cu vocabulă nu ne vom sfii să cităm: „Una dintre trăsăturile definitorii ale artelor vizuale în perioada MODERNISMULUI a fost distanțarea de MIMESIS sau de reprezentarea realistă a lumii vizibile și a figurii umane. Într-adevăr, influentul critic CLEMENT GREENBERG consideră abstractizarea drept caracteristica esențială a AVANGARDEI, care urmărește, de regulă, să creeze obiecte de artă autoreferențiale...” Dar, ca să nu-l lăsăm pe Pricop să monologheze prea mult în singurătatea-i, să chestionăm și opinia eventualilor parteneri de dialog teoretic ai autorului cartexian, să zicem, pe aceea a unui David Macey cu al său *Dicționar de teorie critică*, blagoslovit de însuși David Lodge³ pe coperta a patra a tomului cu pricina: „**abstractizare (abstraction)**: Una dintre trăsăturile definitorii ale artelor vizuale în perioada MODERNISMULUI a fost distanțarea de MIMESIS sau de reprezentarea realistă a lumii vizibile și a figurii umane. Într-adevăr, influentul critic CLEMENT GREENBERG consideră abstractizarea drept caracteristica esențială a AVANGARDEI, care urmărește, de regulă, să creeze obiecte de artă autoreferențiale...” (p. 9) Mda! Deși apărut în română în 2008, cu un an înainte de lucianpricop-seala cartexiană a anului 2009, dicționarul lui Macey pare să se țină cu ambele mâini de fusta transparentă a lexicoancei lui L. Pricop. Cum punem însă cronologia în ordine, lumina proiectoarelor scoate curcubeic la iveală capodopul lui David Macey, deferit justiției publice românești de editura bucureșteană *Comunicare.ro*, în traducerea unei echipe coordonate de Dan Flonta. Normal că brusca volatilizare a presupuse-i diferențe în explicațiile conceptului îți dă un fel de tulburare metafizică, normal că recitești succesiv ambele articole, că reiei lectura alineat cu alineat, că încerci să și buchisești alternativ „afacerea”

care ți se dezvăluie înaintea ochilor: rezultatul e același. Dacă n-ar fi diferite sublinierile, *abstractizarea* lui Pricop s-ar topi pur și simplu în *abstractizarea* lui Macey!!!

Cum se poate? Chiar așa, domnilor editori *dâmbovițioși*?

Și, mai departe? Poate e o eroare? Poate naiba le-a încurcat fișele și le-a bramburit fișierele? Poate Pricop are o memorie blestemată să nu uite nimic, angajând involuntar fel de fel de freze și tehnici bruxelleze? Niciun răspuns. Al doilea cuvânt: **absurditate** (p. 11, Macey; p. 11, Pricop). Același efect motamist. Al treilea termen: **act de vorbire** (p. 11, Macey; pp. 11-12, Pricop). Tehnologia reproducerii funcționează și aici fără cusur. Dar al patrulea, al cincilea, al șaselea? Le găsim, la p.12, pe toate: **act ilocutoriu**, **act locutoriu**, **act perlocutoriu**. Scurte definiții a câte ... 3-5 rânduri. *Dicționarul de teorie critică* al lui Macey nu conține acești termeni. Doctor-doftor al mai multor capitale, dar nu e lesne să scrii... mult... din capul tău⁴! Al șaptelea termen, **act ratat** (p. 13, Macey; p. 13, Pricop), NU RATEAZĂ niciun semn din articolul corespunzător al britanicului. Urmează, în exact același duh antidecalogic, **actant**, **acțiune comunicativă**, **Adorno**, **afazie**, **afect**. Pricop rade curat, ca Gillette! Adevărat că par să-l mai ia și muștrările sovestelnice. De exemplu, se ocupă (singur?, „cu puterile neajutate”?) pe aproape două pagini, de **alegorie**.

Citesc integral articolul. Hm! Miroase a Macey, dar termenul lipsește în *Dicționarul de teorie critică* al acestuia. Până stau de vorbă cu întreg raftul de dicționare, ca să aflăm ce ascunde și alegoria, am o supoziție: nu este exclus ca editorul român să mai fi lăsat niște termeni pe dinafară, iar L.P., având ediția engleză, să-i fi... tradus... tacit. Sau, așa cum – aflăm din șaptele *online*-ului – Lucian Pricop în carne și oase fusese o vreme... director al... !!! editurii *Comunicare.ro*, instituția care lansase pe splaiul plaiului lexiconul lui David Macey. Nu-i exclus ca deja... ex-directorul Lucian Pricop să se fi repliat de la *Comunicare.ro* cu tot cu arhiva electronică, inclusiv cu articolele traduse de echipa lui Flonta, eliminate însă, din cine știe ce motive, din ediția română a dicționarului lui David Macey. Oricum, fapt e că acolo unde se vede că pune mâna, Pricop plagiază desăvârșit, conservând integral textul-victimă, cu excepția sublinierilor⁵ și a variantei engleze a termenului (dat între paranteze de editorii de la *Comunicare.ro*).

Oboseala sau sfânta iritare începe să se instaleze pe gene. Mai bat câmpii internetului, încerc să precizez dacă David Macey este cine sugerează dicționarul său și află că traducătorul, istoricul ideilor și biograful britanic s-a stins din viață în 7 octombrie 2011. Tristețea picură și mai mărunț...

Revin la „dialogul” celor două surse. Verificând din 50 în 50 de pagini, observi că pricopsirea *pricopsăturii* (Creangă) nu contenește, theoreticianul nației urmând cu înversunare aceeași clepto-rapto-șmeno-metodologie: **Bloch**, **Ernst** (L.P., p.51; D.M., p.53); **Derrida**, **Jacques** (L.P., 101-103; D.M., 107-108); **Foucault**, **Michel** (L.P., 147-150; D.M., 154-156); **hipertext** (L.P., 199-200; D.M., 203-204); **limbă/vorbire** (**langue/parole**) (L.P., 251-252; D.M., 253)... Frunzărirea

alternativă alunecă, bacovian, în delir. În fine, ultimele trei articole din ambele (și acum să scriu... ambele?) dicționare sunt **Woolf**, **Virginia**, **Wölfflin**, **Heinrich** și **zeugmă** (cf. L.P., pp. 433-435; D.M., pp. 436-438). În concurență cu Pricop, cu acest Lucian din Samocompilata scanerele, copiatoarele, reportofoanele arată doar ca niște jucării bicisnice, care se mai și defectează frecvent!

Restul e... travaliu, un student mai puțin inspirat în cele teoretice, dar dressat la paza merelor domnești, ar stabili într-o teză de licență/master/doctor⁶ ceea ce îi frământă acum pe toți posesorii *Dicționarului de teorie literară* semnat, totuși, de Lucian Pricop: cât plagiat și câtă creație lexicografică conține cartea cu care s-au PRICOPsit oneștii cititori și cercetători? La o evaluare din deltaplan, raportul e de cam 90% plagiat la 10% de ceva în care nu se mai poate avea nicio încredere. Dar, așa cum Academia de la Chișinău l-a și introdus pe L. Pricop în bibliografii, bine-ar fi ca însăși această instituție abilitată pentru tot felul de cerceturi fundamentale, fundamentaliste etc. să vadă și CE (SE) MAI CITEAZĂ CÂND (SE) CITEAZĂ.

3. LEXICOCRAHUL

Autor a încă alte ... patru dicționare (dintre care, trei în coautorat), L. Pricop schiază cu un asemenea tupeu – sărind de la pleonasme la sinonime, de la proverbe și zicători la teorie literară și ghicitori – încât, *volens-nolens*, te face atent și la ceea ce-i place sau îi displace. Paradoxal, totuși, e că, deși poate lua cu furca și fânul din ieslea biblică, personajul divulgă uneori neașteptate slăbiciuni. De exemplu, năpustindu-se asupra dicționarului lui David Macey, el eludează DEMONstrativ primul cuvânt din dicționarul acestuia, pentru a înșfăca imediat de gât deja celebrul lexem... *abstractizare*. Dar care să fie oare termenul peste care să fi sărit iepurește puricele nostru bucur-bruxellez? – s-o fi frăsuind curiozitatea națională.

N-o să ghiciți! E ... **abjecție**! O, Zigule, cât ești de Freud!

Drept consecință psihanalitică, frustrarea provenind din saltul pieziș peste *abjecție* se va răzbuna fără milă, Pricop plagiind aproape în neștire și *Bibliografia în limba română* a dicționarului lui David Macey, întocmită de același laborios om de cultură care este Dan Flonta. Este suficient să observăm că ambele bibliografii (la Pricop, capitolul are doar modestul titlu de *Bibliografie*, dublu-doctorelul neavând surse în limbi străine) încep cu o lucrare de Theodor W. Adorno (*Minima moralia*!!!!!!!!!!!!!!!!!!!!) și se încheie cu 9 (nouă) titluri de Virginia Woolf! Ca să nu ponegrim omu', să confruntăm, de pildă, primele trei titluri de la litera **L**. Fatalitate, toate ipotezele mele se confirmă: da, aceleași trei titluri de Lacan, Laplanche-Pontalis și Lévi-Strauss. Iar pentru ca ABIECȚIA metodologiei plagiatorului să-și breveteze condiția academică, sigur că bucur-bruxellezul Pricop va lua cele mai draconice măsuri ca să nu i se strecoare cumva în listă și David Macey. De unde și izbînda sa de-o secundă mai năvălășă decât veacul, care-l și aruncă,

nechezând, din șă, împlântându-i nasul exact în rîndul patru al paginii 150 a dicționarului... său de teorie literară pedosnică. Pentru a-și citi „opera”, adică sfârșitul articolului dedicat de el însuși, zice-se, lui **Foucault** cu mâna lui David Macey, firește, care semnalează între alte referințe și cartea sa *The Lives of Michel Foucault*: „Bibliografie: Bernauer (1990); During (1992); MACEY (s.n. – n.l.) (1993); Sheridan (1980).”

4. INTEROGAȚIA CITITORULUI PROBLEMATIZAT

Ei bine, bine, Magistre al paștelor⁷ și al calambururilor⁸ celor mai năbădăioase de la Bug până-n Dunay și din Bălți până în Rai, să admitem că ne-ai convins că (h)opul de 456 de pagini al lucianpricopului nu-i decât o ficțiune tipografică, dar noi, noi, *simțiri reci* și *harfe răvășite*, cum rămînem? Și acum... pe cine cităm? Pe cine să citarisim în teze și antiteze, în teme și miteme⁹, în blesteme și anateme, în banale comunicări și în scientiste cuminecări? Pă Pricop sau pe Macey? Aceasta-i întrebarea...

5. VALOAREA APLICATIVĂ A CERCETĂRII

Până una-alta, *feții mei*, *copchiii mei*, **citați**... Citați Societatea bicefală a consumatorilor de pe imbe maluri ale Piretusului! Ba n-ar strica să citați și parchetele și tribunalele, să nu stea cu mâinile numai în bogatele sânnuri ale codurilor și dosarelor! Că doar n-au să ne apere de tâlhăria a' magnă cei care *fac ce fac politic demult* pe bugetul prințipatelor noastre republicane, lăsându-l pe mâna tuturor neisprăviților agenți guvernamentali?

Mai citați apoi Autoritatea Națională pentru Cercetarea Științifică, care chiar are de recuperat banii decontați Editurii Cartex pentru tipărirea respectivei minuni lexicografice, în timp ce Cartex n-are decât să-și recupereze onorariul achitat, ba și (O-HO-HO!) daunele de imagine pricinuite de L. Pricop, acest bărbier al *teoriei critice* macey-ene.

NOTE

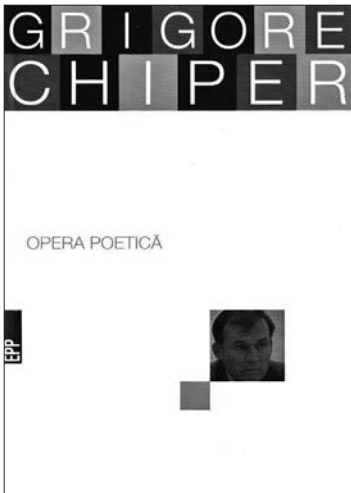
- Cercetare realizată în baza grantului de Crăciun 2017, acordat de Familia literară SEMN prin decizia Comisiei internaționale de experți independenți și Înalta aprobare a Consiliului de Magistri: proces verbal nr. 1234567 din XXIII. XII.XVII
- Petru Ursache, *Urmașii lui Hasdeu*, „Convorbiri literare”, Anul CXLVII, nr. 4, aprilie 2013, pp. 172-175.
- David Lodge: „Remarcabilă prin puterea de cuprindere... Este, fără îndoială, o operă de referință, pe care o am pe masa de lucru”
- Maică-mea, mirată, prin 1976-’77, după ce progenitura îi citise două-trei strofe proaspăt însăilate: „Și... cum, tu scrii toate astea... *din capul tău?*”
- Se zice că regina Victoria credea atât de mult în sublinieri, încât – pentru pura lor frumusețe – ar fi fost gata să renunțe până și la cuvinte.
- Întreb CNAA-urile, Academiile..., Ministerelor Educației, Culturii și Cercetării Trans-... și Cisprutice etc.: nu-i așa că – oricât de detestabilă – tema-i disertabilă?
- Cf. Aliona Grati, Nina Corcinschi, *Dicționar de teorie literară. Concepte operaționale și instrumente de analiză*, Chișinău, Editura ARC, 2017, p. 351.
- Cf. Mihai Cimpoi, *Dicționar de teorie și critică literară*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2016, p. 62 (sau... 177, pentru că, fiind miez de noapte, nu-l mai trezesc pe Păsări-Lăți-Lungilă să verifice și citez din memorie).
- Și... fițeme.

BIBLIOGRAFIE MINIMALĂ

(pentru examenul de capacitate al plagiatorilor cu titluri, grade și medalii academice)

- Plagiatul la români*, selecție de Pavel Balmuș, prefață de Dan C. Mihăilescu, Chișinău, Editura ARC, 2004, 200 p..
- Delictul literar. Imitație, copie, plagiat. Istoria negativă a literaturii române*, Antologie de Mircea Coloșenco, Iași, Editura Timpul, 2011, 404 p..
- Apologia plagiatului*, Traducere de Mădălin Roșioru, Prefață de Gabriel H. Decuble, București, Editura Art, 2009, 134 p..

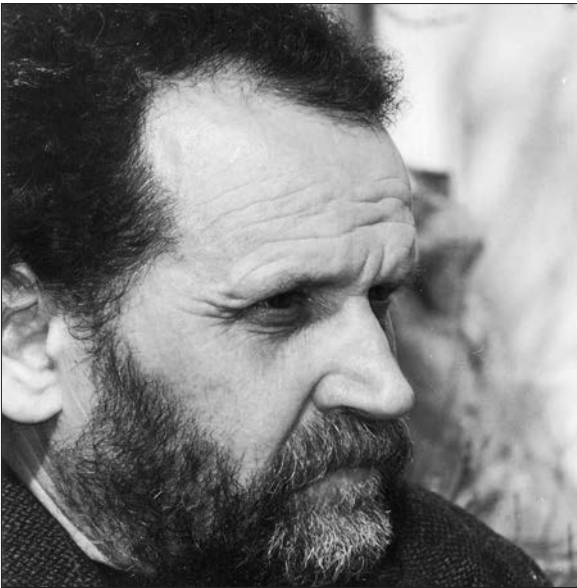
SEMNAL

GRIGORE CHIPER OPERA POETICĂ EDITURA PARALELA 45 2017

E indubitabil că avem în persoana lui Grigore Chiper un poet special. Postmodern fără emfază, liric fără sentimentalism și abstract numai atât cât trebuie, poetul și-a configurat un teritoriu liric în care șoapta este suficientă pentru a crea atmosferă, iar imaginația hrănită de lecturi alimentează o sensibilitate dotată din plin cu simțul limitelor. Artistul nu înșfacă niciodată realul, ci-l șarmează și-l supune printr-un ritual textual al curteniei. Cititorul pornește prin a contempla acest ritual, până când, pe nesimțite, verbul gingaș al lui Grigore Chiper îl ia prizonier și-l subjugă, făcându-l părtaș la această epifanie a abia tangibilului.

Răzvan VONCU

POEZIE

GRAMOTE
de GELLU DORIAN

GELLU DORIAN S-A NĂSCUT LA 13 OCTOMBRIE L953, ÎN ORAȘUL BOTOȘANI. POET, PROZATOR, DRAMATURG. MEMBRU AL UNIUNII SCRITORILOR DIN ROMÂNIA. INIȚIATOR, ÎN 1991, AL PREMIULUI NAȚIONAL DE POEZIE „MIHAI EMINESCU” ȘI COORDONATOR AL COLECȚIEI „POEȚI LAUREAȚI AI PREMIULUI NAȚIONAL DE POEZIE „MIHAI EMINESCU”, EDITURA PARALELA 45. REDACTOR ȘEF AL REVISTEI DE CULTURĂ „HYPERION”.

VOLUME PUBLICATE:

POEZIE – „LINIȘTEA NELINIȘTII”, 1979; „ESOPIA”, 1982; „POEME INTRODUCTIVE”, 1986; „ELEGIILE DUPĂ RILKE”, 1993; „ÎN CĂUTAREA POEMULUI PIERDUT”, 1996; „POEME GOLĂ-NEȘTI”, 1996, „INFERNUL MIGRATOR”, 1997; „POESIA MIRABILIS”, 1999; „SINGUR ÎN FAȚA LUI DUMNEZEU”, 2001, „UN POET LA NEW YORK”, 2002; „CAFENEAUA KAFKA”, 2003; „ELEGIILE DE LA DORWEILER”, 2008; „ALUNGÂND TRISTEȚEA, CA PAGANINI”, 2009, „POETUL”, 2010; „ZECE POEME EXEMPLARE DIN TÂRGUL ÎN CARE, CICĂ, NU SE ÎNTÂMLĂ NIMIC”, 2011, „CARTEA SINGURĂȚĂȚILOR”, 2012, „ȘAIZECI DE PAHARE LA O MASĂ”, 2013, „IERURGIILE”, 2014, „ÎNCHIZI FEREASTRA. ȘI ZBORI!”, 2015, „O SUTĂ DE MAESTRI ȘI UN DISCIPOL”, 2016, „CALEA DE URMAT”, 2017. **ANTOLOGII DE AUTOR** – „ÎN ABSENȚA IUBIRII”, 1996; „ERANOS – SCENE DIN VIAȚA ȘI OPERA POESIEI”, 2003; „CARTEA TĂCUTĂ”, 2004; „CRIZĂ ȘI MELANCOLIE”, 2011; „ABATORUL UMBRELOR”, 2011. **PROZĂ** – „SCRIITORUL”, 1996; „CARTEA FABULOASĂ”, 2003; „SFÂRȘITUL SAU MOMENTE DIN VIȚA UNUI OM FALSIFICAT”, 2003; „ÎMPOTRIVA NOASTRĂ”, 2005, „INSULA MATRIOCHKA”, 2005; „O LUME DE LEPĂDAT (BLEADIUȘKA ȘI STAFIA-ROMANE SIAMEZE)”, 2009, „CASA GORGAS”, 2011, „CARTEA DE LA UPPSALA”, 2016. **TEATRU** – „CAȚAVENCII”, 2001; „CONFORT FREUD”, 2011. „ESEU: PAȘII POETULUI (ÎN COLABORARE CU EMIL IORDACHE)”, 1989 (5 EDIȚII, ULTIMA EDIȚIE DEFINITIVĂ, 2015, JUNIMEA); „TINERI POEȚI ROMÂNI DE DINCOLO DE STYX”, 1998, „CITITORUL DE POEZIE”, 2008. **PUBLICISTICĂ** – „ÎMPOTRIVA UITĂRII”, 2015. EDIȚII BILINGVE: „NIEMANDSINSEL / INSULA NIMĂNUI”, GERMANIA, 1998; „UN TECHO LLENO DE ANGELES / UN ACOPERIȘ PLIN DE ÎNGERI”, SPANIA, 2002. PREZENT ÎN MULTIPLE ANTOLOGII DIN ȚARĂ ȘI PESTE HOTARE. PREMIUL NAȚIONAL DE PROZĂ „ION CREANGĂ”, TG. NEAMȚ, 2005. PREMIUL USR, ÎN 1982 (PENTRU „PORNI LUCEAFĂRUL...”) ȘI 2012 (PENTRU „CONFORT FREUD”), 5 PREMII ALE FILIALEI IAȘI A USR. PREMII INTERNAȚIONALE: PREMIUL ROMÂNNO-CANADIAN „RONALD GASPARIC”, 2001; „COROANA CARPAȚILOR”, UJGOROD, UCRAINA, 2003. PREMIUL BALCANICA-BULGARIA, 2009, PREMIUL „PRIMĂVARA EUROPEANĂ A POETILOR”, CHIȘINĂU, 2014; MEDALIA COMEMORATIVĂ „150 DE ANI DE LA NAȘTEREA LUI EMINESCU”, CONFERITĂ PRIN DECRET PREZIDENȚIAL, 2000; ORDINUL CULTURAL A, ÎN GRAD DE CAVALER, 2004. MEDALIA ANIVERSARĂ „100 DE ANI DE LA ÎNFIINȚAREA U.S.R.”.

36.
Așezi ibricul pe ochiul aragazului, fardat cu tot felul
de grăsimi, negru ca al unui arab gata să se aprindă,
aprinzi tu înainte și aștepti să clocotească apa,
timp în care arunci în sita vasului de sticlă de Yena,
tubular, câteva petale de șofran,
ai citit că face minuni, iar cum tu ești ipohondru
inventezi pe loc o mie de boli de care suferi,
mai arunci apoi câteva flori de gălbenele,
detergentul ficatului în care ai băgat în ultima vreme
zeci de litri de vin, cotlete, mititei, cârnați, slănină afumată
și speri, după ce bei ceaiul, să-l poți stoarce
și pune la uscat, gata s-o iei de la capăt,
câteva flori de pojarniță ar fi bune și ele la dresul
coardelor vocale, care s-au dogit de atâta muțenie,
dar apa deja clotește, iar tu te simți vindecat.

37.
Mușețelul crește liniștit în curtea de la Coșula,
peste el sute de albine fac din speranța mea
o farmacie plină de carduri cu avantaje de neevitat,
prin iunie, prind în buricele degetelor cocul galben
al florii, plin de petale albe și mici, și-l rup
cu atenție, până ce golesc curtea de flori
pe care le pun la uscat la loc umbros
și privesc cum alte flori de echinaceea, violete,
se iau la întrecere cu florile de cicoare care își fac
din roua dimineții bucuria de peste zi
în care mă arunc așa cum iarna fac tumbă
prin zăpadă, ca pe un cearșaf din care sunt aruncat
de fiecare dată, nevăzut, ca într-o elitră
polenul în care stă pitită toată vara din care
au rămas pungulițele de mușețel, echinaceea, cicoare.

38.
Florile de tei, așa cum mi-a spus Muri de fiecare dată,
sunt mierea pe care el o strecoară în malaezia

pe care o trece prin alambic cu știința unui savant,
nu toate,
ci doar acelea care-i cad rânduri-rânduri
deasupra liniștii pe care o găsește numai în locul
în care când respiri simți că-nveți a nu muri vreodată,
și-i dau dreptate, atunci când din somnul de peste an
doar în iunie simt cum visul se face realitate,
iar realitatea stă pitită în acele flori pe care
le înșir la uscat pe patul din care au plecat toți
și aștept, aștept, aștept o sută de ani
să se facă dimineată, să pot privi în cer
ca într-o fereastră care nu se mai deschide,
adoarme și ea în cerul și el adormit.

39.
Primăvara sunt bucuros că floarea de păpădie
iar o să mă scoată din disperarea ficatului
pe care toată iarna l-am chinuit ca pe un prieten
care știe să-și ascundă rănila în așa fel încât
pe fața lui să vezi de fiecare dată bucuria
de care te bucuri și tu dar altfel, egosit, simplu,
întins pe cearșaful galben din grădină
prin care sute de albine se fac miere
în care îți înmoi degetul, îți țuguie buzele
și-ți faci din limbă cea mai mare satisfacție,
dar imediat păpădia îmbătrânește și vântul
îi fură puful ca pieptenul în baie când
trece prin părul tău, lăsând pe creștet
o adevărată pistă de aterizare pentru albinele
care nu mai au ce culege, și adormi liniștit.

40.
Floarile de salcâm le culegeam dintre spini
ca pe niște lacrimi înghețate de pe fruntea lui Iisus
de pe o icoană din Siberia, din buzunarul
în care tata-și ținea inelul găsit într-un canal din Kiev
și visa la copacul sub care va sta, nu știa sigur

dacă în acea viață sau în alta, dar era bine, mirosul florilor îl îmbăta atât de tare încât uita unde se află, pînă când și în nările mele de atunci, inexistente, simt acum mirosul din care mai târziu m-am născut, alteori, vara, în tigaia încinsă cu ulei, trecute printr-o cocă, mama făcea din florile de salcâm clătite pe care tata ni le dădea tot ca pe niște lacrimi ale lui Iisus, să ne vindece bocetul smuls ca dintr-o rană de sulița care gemea toată iarna în cana cu ceai pentru a alunga roșul care ne stătea la toți în gât.

41.
Când mâinile ne erau pline de negi, primăvara, rupeam de sub garduri tulpinile înflorite de rostopască și cu sângele lor portocaliu ne ungeam pe mâini pînă când ca de sub niște palimpseste ieșeau vinișoarele ca pe puii de arici țepii, și așa de mai multe ori pînă când nu mai puteam citi nimic pe pielea netedă ca o coală de hârtie peste care alunecau ochii pînă când iarăși se aricea pielea pe care o înroșeam, să nu se mai vadă păcatele pe care sufletul nu le mai putea ține sub piele, și cine avea mai mulți negi pe mâini, acela era și cel mai păcătos, în așa fel încât toate păcatele celorlalți cădeau asupra lui, dacă primăvara următoare nu mai înfloreă rostopasca sub gard, o căutam peste tot, să nu se mai vadă păcatele pe piele, ca niște frânturi de cuvinte urâte pe palimpseste.

42.
Îți privești uneori degetele, mâinii stîngi, mâinii drepte, nu sunt la fel, mai toate au câte un semn, de la un cuțit, de la o lamă de ras cu care ascuțeau un creion, de la uleiul încins dimineața în care ai aruncat ouăle sparte ale unor zboruri ce nu se vor mai întâmpla vreodată, altele și altele, unele vizibile, altele ascunse, așa cum sunt amprentele la care nu te-ai uitat cu atenție niciodată, așa cum fac polițiștii când vor să identifice infractorul, arătătorul în schimb este strâns legat de inimă, pare a fi chiar prelungirea ei, cu el inima te arată vulnerabil și gata să cazi în păcat, prin el se vede partea cealaltă a inimii, unde nu se arată nimic, ca în cer când te uiți atunci când îți spui că e atât de frumos încât ai vrea să locuiești acolo după moarte, în timp ce celelalte culeg uimite floarea păducelului.

43.
Și ochii sunt flori din care, când sunt triste, femeile fac ceaiul cu care te trezesc din pat, unde moartea devenise o amantă de lux, dar nu toți ochii,

numai cei albaștri sunt ca floarea de cicoare plină de rouă, și cei verzi sunt ca menta când te răcorește spre zori când moartea este alungată în alt pat gol, cei căprui nu înfloresc niciodată, dar din pleoapele lor femeile știu să scoată lacrimi pe care bărbații le beau dimineața, după ce trupul nu mai este ademenit de moarte și aleargă prin nisipul încins ca vântul în turbanul beduinului, cei negri ard jarul mocnit în care toată noaptea a clocit pasărea care se face dragoste de cuc în cuib de mierlă, cei migdalați, chiar și ei par a fi flori aduse în somn de bărbatul a cărui iubire e ca o miriște peste care trec soldați cu moartea în cârcă.

44.
Ce faci când în pieptul tău arde o flacăară de gheață, cu ce poți să o stingi, când nimic în jurul tău nu poate fi atins, când totul se topește și îngheață în același timp, și coșul pieptului tău este un cuptor în care o mie de brutari aruncă pâini la copt, o mie de pompieri ard odată cu apa, iar medicii sunt îngeri care îți stau pe umeri ca ciorile pe crengi, adică ești singur și arzi ca o torță pe care n-o duce nimeni la vreo olimpiadă, nici urmă de cenușă, de ceară, nici miros de grătar, nimic, ce faci atunci, pe cine chemi să te stingă, să te așeze în pat și de acolo să simți că trupul tău este cel căruia i-ai încredințat viața ta despre care abia atunci afli că atîrnă de petalele unei flori căreia i-ai uitat numele?

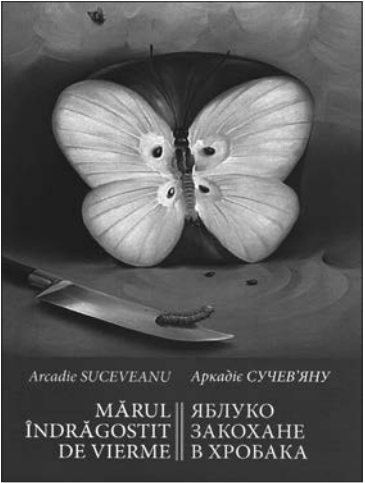
45.
– Ceai! spui chelneriței.
– Ce fel de ceai? te întreabă ea dintr-un colț al inimii.
– Ce aveți?
– Verde, negru, de fructe de pădure, de mentă, de mușetel, de iasomie, de roibus.
– De roibus – ceri și simți cum deja îți cresc aripi de pegas.
– Cu zahăr? te întreabă ea din celălalt colț al inimii.
– Nu. Cu miere de albine. Să se vadă în miere resturi de aripioare, de piciorușe, de elitre.
– N-avem. Mierea e filtrată și e în pungulițe.
– Ați văzut vreodată un fagure? o întreb din colțul inimii mele.
– Nu, că mi-e frică – se gudură ea în sinele ei.
– Dar nu mușcă.
– Poate că înțeapă...
– Și nu vă plac înțepăturile?
– Mi-a fost frică de când mă știu de injecții.
– N-o să scăpați neînțepată. Ceaiul. Cu miere. Și resturi de aripioare, de picioruse, de...

NOI APARIȚII • NOI APARIȚII • NOI APARIȚII

ARCADIE SUCEVEANU
SCRISOARE TRIMISĂ
PRINTR-UN PESCĂRUȘ
EDITURA MUTARGIM, BAKU, 2017

EDIȚIE BILINGVĂ ROMÂNÔ-AZERĂ
TRADUCERE ÎN LIMBA AZERĂ DE SALIM
BABULLAOGLU ȘI GHISMÂT RUSTAMOV

ARCADIE SUCEVEANU
MĂRUL ÎNDRĂGOSTIT DE VIERME
(POEME)
EDITURA ZADRUGA, KIEV, 2017

EDIȚIE BILINGVĂ ROMÂNÔ-UCRAINEANĂ
TRADUCERE ÎN LIMBA UCRAINEANĂ
DE VOLODIMIR POIATA

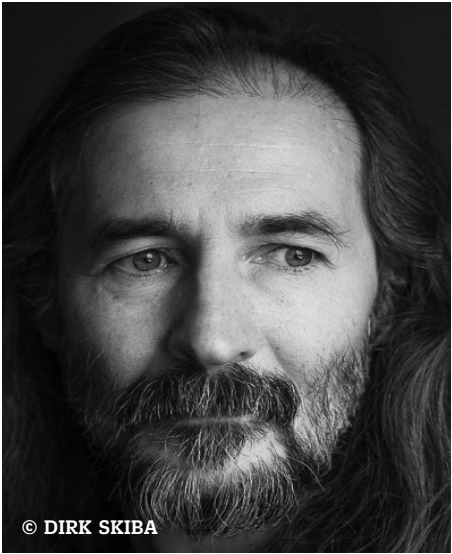
LEO BUTNARU
ABSENȚA NEGATIVULUI
NIȘKI KULTURNI CENTAR,
NIȘ, 2017

TRADUCERE ÎN LIMBA SÂRBĂ
DE MIRJANA PETROVIĆ FILIPOVIĆ

LEO BUTNARU
OTRAVĂ ȘI LEAC CE-NTREMEAZĂ
(POEME)
MOSCOVA, EDITURA LITGOST, 2017

TRADUCERE ÎN LIMBA RUSĂ
DE S. BIRIUKOV, I. PILCHIN,
V. KORKUNOV

© DIRK SKIBA

PROZĂ

ALBĂ CA ZĂPADA
ȘI CEI/CELE 7

de EMILIAN GALAICU-PĂUN

Tonul: „....formidabilul revers al scriiturii, desfătarea”
(Roland Barthes, *Plăcerea textului*)

Nu ar fi deosebit-o prin nimic de copiii ce așteptau de regulă în fața ascensorului apariția vreunui adult – de când Infocomul își avea sediul la etajul cinci, aceștia nu lipseau niciodată, și mai ales la sfârșit de lună, când veneau chitanțele de plată pentru apă și căldură –, cu care să urce apoi până la trei, la cercul de dans al lui Antip Țarălungă, dacă în clipa când s-au închis ușile nu l-ar fi rugat cu o voce parcă oprită undeva între etaje – nici tu de copilă, nici tu de femeie adultă – să apese pe 7, ea fiind prea scundă, chiar și pentru lumea ei, ca să ajungă la butonul respectiv. Deja în lift, i-a cerut s-o însoțească până la *Micul Samaritean*, „fiindcă acolo soneria este și mai sus” (și îl măsură cu privirea, ca pentru a se convinge că el unul avea să se descurce); în plus, la acea oră – era trecut de 18.00 – și într-o asemenea zi – de vineri, ultima din anul '17 – s-ar putea să nu mai fie nimeni pe coridoare, și ea una se teme să umble singurică. Abia atunci a privit-o cu luare aminte, ținându-se să nu-l pufnească râsul – tocmai împrumutase *Toba de tinichea*, pe care simțise imboldul s-o recitească în minivacanța de iarnă; să i-o fi scos în cale – în chip de Rowena – chiar cartea lui Günter Grass?!

„Nici nu te gândi!”, i-o luă ea înainte, când bărbatul își imaginea cum liftul s-ar opri între etaje, ceea ce nu era chiar o noutate în vechea clădire administrativă din centrul capitalei; nu mai departe de-acum trei săptămâni petrecuse jumătate de oră cu Vali Boghean în cușca de lemn, noroc că interpretul avea cu el o tolă cu instrumente, pe care le scotea rând pe rând, suflând în ele sau ciupindu-le de coarde, ca să treacă timpul mai ușor. „Ce-am mai intertextualiza noi doi, îl furnică o idee năstrușnică, în timp ce-o fura cu ochii în oglinda ascensorului, eu cu fraze interminabile, și ea prin propoziții concise!” „Conchita!” îi întinse ea mâna, dar văzându-i uimirea pe chip, se grăbi să adauge, „este numele meu scenic – suntem în turneu...” „Pocitanial!”, jucă el totul pe o carte, și nu mică i-a fost mirarea când fetei îi căzu fisa: „Și mie-mi place să citesc. Scrii?” Viteza cu care trecuseră la per tu scurtă distanță la ambele capete – și ce dacă-i de vreo două ori mai în vârstă & dublul ei ca înălțime?! –, acum musai să lege capăt de vorbă. „Sau ca o operație matematică, de scădere, nu-și putea el reprima pornirea de a se pune-n ecuație, al cărei rezultat se verifică printr-o alta, de adunare”, și răsucindu-se în profil, își deschise palmele ca pe-o carte, imitându-și poza de la Librăria din Centru. „*Toucher et jouer*”, propuse ea când, ca urmare a prezentărilor, și unul și altul simțiră cum între ei se-nfiripă un soi de complicitate; or, singurele piese de joc erau chiar ei doi, pe o tablă – de șah? de dame? de table? – ridicată la cub, dacă nu cumva în interiorul unui zar, indispensabil în două din trei cazuri. „Pe dezbrăcate!” forță el mâna, dar ea primi fără să clipească din ochi, ca pe ceva de la sine înțeles, chit că-n clipa în care au bătut palma, adăugă cu un tremolo abia perceptibil în glas: „.... s-au spus poezii deocheate”. Era ca și cum fiecare și-ar fi proiectat do-

rința ascunsă asupra celuilalt, fără a mai lua în calcul și faptul că s-ar putea să nu-i iasă rău, dacă nu cumva tocmai în vederea unui asemenea scenariu gen *Qui perd gagne* își vor fi tras „poruncile”, după chipul și asemănarea.

Unul cu ochii pe celălalt, se cântăreau din priviri; și ce dacă făceau parte din categorii de greutate diferite, legea vaselor comunicante trebuia să reechilibreze ceea ce natura a croit greșit – din exces de zel / din zgârcenie, cine știe. Liftul nu stătea nici el locului, iar atunci când fu oprit la trei, fata apăsă ca din greșeală butonul de pornire, lăsându-i pe cei din afară tot acolo, și tot ea se arătă prima surprinsă: „Ca într-o cabină de duș, cu un necunoscut”; bărbatului îi lipsi însă verbul din enunț, ca să priceapă dacă-i cazul sau nu să treacă deîndată la acțiune. Se mulțumi să-i recite, fără să realizeze că tocmai face prima mișcare:

„scoate-ți-aș – dessous
chics – haiku-ul de (y)in, să-ți
văd tanka à poil”,

și tot atunci femeia își vârî mână pe sub pulover și, după ce s-a foit puțin, iat-o scoțându-și un sutien minuscul de culoarea zmeurei, cusut probabil la comandă, cu aceeași dezinvoltură cu care muierile de la țară își extrăgeau din sân batista, cu bănuții înnodeați grămadă, în anii copilăriei lui, acum tot mai îndepărtate. Naturalețea cu care își duse gestul până la capăt, aruncându-i în față cele două scufițe roz gemene, îl făcu să se simtă ca-n mijlocul unui ring de dans al unui club de noapte – nu că a mai fost într-unul, visa-se cândva să meargă și el o singură dată, cât să-și facă o impresie –, puțin lipsea să dea năvală publicul larg, ca spectacolul să fie deplin. Nu atât faptul că a început să se dezbrace din prima, fără fițe, ci că o făcuse într-un mod pe cât de provocator, pe atât de inteligent – de bună seamă, să-ți smulgi o piesă de lenjerie intimă, penultima în ordinea descrescătoare a lepădării veșmintelor, rămânând încotoșmănată în blană! –, îl luă pe nepregătite; de-acum încolo, *alea jacta est!* „Ia să vedem dacă poate să dea 6:6 de două ori la rând”, își zise bărbatul, și făcu o mutare hotărâtă, cu care de regulă încheia partidele de ars oratoria, înainte de a trece negreșit la *ars amatoria*:

„Înțeleptul mi-a spus un singur cuvânt:
Din exterioară să devii interioară.
Atunci m-am dezbrăcat și am dansat goală”.

Se cheamă că tocmai atârname în cabina liftului o lustră de cristal, cele trei versuri ale indienei Lala Lallded strălucind în zeci de răsfrângeri, care mai de care mai misterioase, în ochii femeii. Fără să-l scape din privire – iar el ar fi putut să jure că simțise fizic cum tocmai a crescut în ochii ei –, Conchita se îndoi din șale, umblând cu amândouă mâinile pe sub poalele unei rochii-sirene destul de strâmte, ca să-i pună-n relief formele de păpușă Barbie. Cum făcu, cum dresă – că doar nu i-o fi purtat peste colanți! –, dar în clipa următoare ținea pe palmă o pereche de chiloței tanga minusculi, *de sable parsemé par des étoiles d'argent*,

pe care i-a prins cu o mișcare exersată la gâtul lui, pe post de papion – à la Patapievici –, înainte ca el să apuce să protesteze. Și de ce ar fi făcut-o, de vreme ce gestul fetei îl înălță într-al nouălea cer?! Clădirea administrativă din centrul capitalei avea însă doar șapte etaje – sau tocmai șapte, în zilele când se defecta ascensorul –, iar ei doi trebuie să fi trecut deja de patru, nici nu apuci bine să te pornești că ai și lăsat în urmă mai mult de jumătate. Cu una ca asta, i-ar fi plăcut să urce pe jos, treaptă cu treaptă, oprindu-se la fiecare palier pentru a încetini deznodământul, la fel cum în urmă cu doar câțiva ani o înghesuia pe-o fătucă în casa scării unui bloc cu 16 etaje de la Botanica, cu riscul de-a fi surprinși în fiecare clipă, până când, tot căutând un loc ferit de ochii lumii, ajunseseră pe aco-periș, unde și-au tras-o „la înălțime”, sub o ploaie torențială de vară, terminând amândoi odată ca într-un dublu salt de *bungee jumping*. „Mai știi și altceva?” fu rândul fetei să-l readucă, de unde se vedea cu capul în nori, cu tălpile pe pământ. Și atunci dânsul făcu greșeala de-a scoate din geantă un volumaș de Emil Brumaru, *Povestea boiernașului de țară și a fecioarei...*, din care se pregătea să-i citească, gest pe care ea îl interpretă *ad litteram*, cum le-a și fost înțelegerea – „*Toucher et jouer*” –, drept care rosti:

„Cearșafurile au fost spălate,
curățate de sucurile noastre comune – un compus
nu un amestec...”,

dar tot atunci se opri fâstăcită: „Am uitat mai de-parte”. „Pe dracu!” răbufni el în sinea lui, simțind cum o mână de gheață, invizibilă, îi trece printre degete șira spinării ca pe-un rozariu de os. Sunt primele versuri pe care le-am subliniat, *manu propria*, din poemul neozelandezei Fleur Adcock, *Dovezi*, prezentă-n antologia *Trei poeți englezi contemporani*, de care nu s-a despărțit o vreme. Își îndesi volumul lui Brumaru în buzunarul scurtei, de unde a extras o batistă în carouri, cum ar veni „kilt”-ul clanului său, ca pentru a o invita să învârtă pe loc o *Băsmăluța*. Replica fetei nu se lăsă așteptată:

„(...) Fiindcă
Dincolo de primul rând de draperii erau
Alte draperii, iar dincolo de
Al doilea rând era al treilea,
Dincolo de al treilea, al patrulea, și după
Niciunul nu se ivea lumina zilei și
Chipul iubitului așteptând-o în ușă,
Ci numai
Roșu-și-negru și iarăși
Roșu-și-negru și iarăși
Roșu-și-negru.”

Acum chiar că nu mai era loc de îndoială, versurile – și ele singurele subliniate, dintr-un poem de Dan Brownjohn, *Baladă în roșu și negru*, prezent în aceeași antologie, cumpărată pe la începutul anilor '90 dintr-un anticariat de la Bistrița – incriminând-o fără drept de apel. Printr-o efracțiune greu de explicat, piticoata trebuie că-i pătrunse în biblioteca lui de fildes,

face-s-ar semn de carte s-o pună într-una din cele 69 de volume ale raftului său ascuns. Nu voia să știe mai mult de-atâta – și ce a aflat depășea puterea lui de înțelegere! –, așa că preluă ștafeta:

„Cel cu părul lung și care aplaudă.
Mișel
Ce masturbează un mugur de lumină
Și vrea să fie iubit”,

iar efectul versurilor Sylviei Plath fu devastator, ca și cum cineva foarte apropiat – de-un străin i se rupea-n *II*, adică-n 3,14 – ar fi surprins-o în scăldătoare, la +18 (ani, nu grade), procurându-și singură plăcere.

Și-ar fi dorit o tânără fată pe valuri, *munchiană*, pe care s-o salveze de la înec; musai o știmă a apelor topită după el, și s-a trezit ca-ntr-o proză de Radu Aldulescu, „adică ea în barcă și el înhămat la edec și albia râului demult secată”. Printr-o răsturnare de perspectivă, se văzură cu oglinda la picioare – nu aveau decât să-și lepede hainele de pe ei și să intre-n cada umplută ochi, ale cărei ape *nu mișcă, nici se-ncreață*. Jocul lor acum putea fi altul – de-a Marat și domnișoara Charlotte, în cazul în care s-ar fi băgat primul în cadă; sau de-a Micuța Sirenă, dacă i-ar fi reușit figura s-o tragă la mal. Se și vedea aruncându-se cu capul înainte, singură larghețea gestului – fiindcă nu ar fi ezitat s-o înșface și pe ea, în ultima clipă! – transformând cada de baie în piscină, și pe ei doi în Alain Delon & Romy Schneider din filmul lui Jacques Deray, *La Piscine*. Dar și fără a fi comparați cu celebrul cuplu franco-austriac, s-ar fi simțit în apele lor, nu neapărat într-o piscină, nici măcar într-un jacuzzi; o albie suficient de primitoare cât să-i încapă, dacă nu întinși alături, cel puțin de-a picioarele, și tot e ceva. De fapt, la statura ei de nici un metru, ar fi putut lesne să se lungească pe picioarele lui, la fel cum, prunc fiind, era la rându-i culcat pe picioarele trudite ale buncii și legănat, în timp ce ea își făcea de lucru cu torsul lăunii sau cărpitul hainelor. La fel de bine însă s-ar fi lăsat el prins între coapsele fetei, făcând una cu ea, animalul-cu-două-spi-nări din adâncuri zbătându-se ca peștele pe uscat și visând să zboare, fie și cu capu-n jos (de jos, capul – capul sus! făcându-și intrarea în scenă asemenea magistrului Mihai Ursachi pe plaja de nudiști de la 2 Mai, care „apărea în fața asistenței plimbându-se cu mâinile la spate și falusul în erecție, împodobit cu un papion de culoarea șofranului”). Și tot într-o baie, i-a fost dat să audă, din gura unei drăguțe, cea mai bună definiție a orgasmului: „este ca și cum aș face *bungee jumping* cu frânghia legată pe dinăuntru, în prelungirea coloanei vertebrale, ca o coadă atavică, o! când la capătul unei căderi nesfârșite forța de elasticitate te smulge-n sus, în ultima clipă, de parcă te-ar întoarce pe dos – și ești ca nouă”. Schimb de priviri, cum ai traduce „You can fuck/ anyone – but with whom can you sit in water?” prin: „*Трахнуть можно / кого угодно – но с кем получится посидеть в воде?*”. Ascensorul continua să urce, ei încă păreau indeciși – Charlotte sau Micuța Sirenă? Marat sau Regele Pescar?! –, timpul trecea și el, ce n-aduce anul aduce ceasul, și iată-i deja pășind pe gheața unui patinoar „neted ca oglinda” (*mutatis mutandis*), chit că nu aveau patine, nici măcar deprinderea de-a patina, necum dorința. *Patinează sau crapă* s-ar fi putut traduce, de data asta, printr-o scenă decupată din *Spuma zilelor*: „... o patinatoare, isprăvind un magnific salt de pajură, slobozise un ou uriaș care se sparse de picioarele lui Colin. În vreme ce unul dintre feciorii-fărășari îi aduna cioburile răzlețite, Colin îi zări pe Chick și pe Alise care intrau pe pistă din partea opusă. Le făcu un semn pe care ei nu-l văzură și se-avântă în întâmpinarea lor, fără a ține seama de sensul giratoriu. Urmarea fu rapida ivire a unui considerabil morman de protestanți, peste care se înghesuiră, clipă de clipă, alți muritori ce dădeau cu disperare din brațe, din picioare, din umeri și din tot trupul înainte de a se prăbuși peste primii prăvăliți”, în care se și vedeau antrenați, fără voia lor; ca să se sus-tragă acestei logici asociative, n-aveau decât să revină în punctul de plecare, și atunci el recită, din memorie, primele două versuri din *Oglinda* aceleiași Sylvia Plath, cu sentimentul că ar agăța-o – oglinda, nu fata – la locul ei, printr-o simplă spunere:

„Sunt argint și precizie. Nu am idei preconcepute.
Și tot ceea ce văd înghit dintr-odată”,

fără să-i sufle o vorbă despre „[c]ea care a înecat în mine o minune de fată și care-acum ridică zilnic din mine/ ca un pește înfricoșător, chipul unei femei bătrâne”, cu care se încheie textul.

Oprirea liftului marcă trecerea dintr-un alineat, în care nu s-a întâmplat aproape nimic, într-altul, unde totu-i încă posibil; fu rândul bărbatului să apese pe-un buton, la întâmplare – de unde tânăra era și așa în întârziere (o mai fi cineva, la ora asta, la *Micul Samari-tean*?!) –, cât să prelungească această *promenade des Anglais*, pe verticală. Erau probabil la șase, unde se afla *Teatrul unui singur actor*, când îi veni ideea să se dea în spectacol. „*One Man Show* prezintă, și după o scurtă pauză teatrală, pe două voci:

Cortina Dreaptă: Antract!

Cortina Stângă: În antract: *script* tease. Invitata noastră...

Cortina Dreaptă: ...vedeta de talie europeană...

Cortina Stângă: Ai zis „Thalia”? Mie mi s-a părut Melpomene.

Cortina Dreaptă: ...Transcendența Goală din Germania!

(*Manipulate din culise, Cortina Dreaptă și Cortina Stângă se mișcă, una în întâmpinarea celeilalte, spre centrul scenei. Din timp în timp se opresc, luând între paranteze spațiul scenic. Proiectat din afară, pe chipurile lor se derulează, ca pe niște promptere, textul monologului Transcendenței Goale, pe care bărbatul îl interpretează în manieră de ventriloc*)

Nu cunosc goliciunea decât prin lectură.

Alfabetul arab al *corpului singur* se învață cu vârful limbii, de la tălpi spre creștet, cu plăcere. Lecția începe la prima oră a dimineții, când Iubitul – aici, ca și-n persană, neprevăzut cu gen gramatical – este pe punctul de a se trezi; or, pentru a-i traduce somnul în vis i se sărută talpa *ya’* și călcâiul *waw* și merisorul *ha’*, apoi vârful limbii abia umezit se plimbă leeneeeeeșșșșșșșș pe partea exterioară a gleznelor *min* și *lam* până spre genunchii *ghayan* și ,*ayne* care se îndepărtează languiros parcă invitându-l să intre

(*Cortinele se mișcă precipitat, apoi se opresc brusc, formând o altă paranteză*)

Între Tigrul și Eufratul de lapte și miere, și atunci limba se bifurcă de poftă înaintând în sensul curgerii pe coapsele *ta’* și *za’*, ca la o întrecere pe invers – schimbând vitezele după cum urmează: încet, încetisor, pe loc și deloc –, pentru a redeveni iarăși întreagă, dintr-o bucată, la vărsarea fluviilor în delta șad, plină de o vegetație luxuriantă, acum despicată cu delicatețe de vârful de caic al limbii, până se pomenește în fața grotei ascunse, *chin*, pe care o imploră să se deschidă, sărutând-o de nenumărate ori, și ea într-adevăr se desface – roșu vertical –, peștera comorilor *sin*, chemându-l să rătăcească prin răcoarea-i dogorătoare o veșnicie întreagă, pentru ca apoi, părăsind-o, s-o caute pe tot întinsul de necuprins al pajiștii în jurul buricului *zin*, netedă, vălurată, schimbătoare după dispoziție, să urce pe gurguiile *ha’* și *kha’*, să recunoască acel ceva deja *vu*, doar că pe orizontală, în zâmbetul *tha’*, și-n clipa când îi sărută ochii *ba* și *ta*, urmând conturul pleoapelor, tivite cu trestii de zahăr, de parcă s-ar pregăti să încleie două timbre poștale, Iubitul visează demult. După *O mie și una de nopți* nu mai ai ce învăța,

(*Cortinele se mișcă lent, încă îmbibate de narcotizanta atmosferă arabă. În cele din urmă se opresc, formând o altă paranteză, mai pătrătoasă*)

și atunci se trece la alfabetul ebraic. Acesta se învață de unul singur, în acord cu ceilalți membri ai comunității, făcând genuflexiuni în fața Dumnezeului Tatălui tău:

să nu ai alți dumnezei afară de Mine;

ridicând patetic palmele *schin* și *sin* la cer, ca pentru amenințare:

să nu-ți faci chip cioplit...

sau avertisment:

să nu iei în deșert Numele Domnului...
sau lăsându-le-n jos a repaos:
adu-ți aminte de ziua de odihnă...

sau frângându-ți genunchii și coatele, *dalet* și *dhalet*, în rugă:

cinstește pe tatăl tău și pe mama ta.
Și iarăși de la capăt, *resh*:
să nu ucizi
și *tsade*, *tsade final*:
să nu preacurvești
să nu furi
de la naștere, *aleph*:
să nu mărturisești strâmb...
până, *thav*, în vremea de apoi:
să nu poftești casa aproapelui tău; să nu poftești nevasta aproapelui tău, nici robul lui, nici roaba...

(*Cortinele de deplasează energic, încremenind brusc ca niște coloane dorice, formând o paranteză-arcadă*)

Sublim e alfabetul grec, care se învață trăind eroic, fără rest, cetățean liber al Republicii Literelor făcând de zor gimnastică-poesie-matematică-război-*Iliadă*-*Odi-see*-logică-metafizică-dialectică, întru glorificarea goliciunii care-i de la zeii!

(*Pe neprins de veste, Cortinele se transformă în sutane de călugăr, ele întâlnindu-se aproape de centru, asemeni lui Chiril și Metodiu care tocmai pun la cale ceva*)

La polul opus se află alfabetul rus, cu litere croite ca niște uniforme – prea largi unele, altele prea strâmt – pe caracterele grecești, spre a le ascunde goliciunea athletică. Alfabetul rus se deprinde din mers și de nevoie, grăbindu-te la serviciu-școală-grădiniță, pășind în pas cadențat pe câmpul de instrucție, *С нешей на месте шагом марш!*, dar și la parada de 7 Noiembrie, 1 Mai, 9 Mai și mai ce? înaintând pe cerc până-ți dai cu nasul în cur... în curtea pușcării popoarelor, stând la post, stând la straja păcii, stând la coadă pentru pâine-apă-gaz, pentru a transmite un colet sau pentru a primi pașaport, dar mai ales fugind mâncând pământul și călcând în picioare dreptul roman, literele latine, caracterele gotice...

Cortina Stângă: Pe dracu, din Germania – nu vezi că-i din Rusia?!

(*Schimb de decor, Cortinele înfățișând Teatrul Umbrelor*)

Cortina Dreaptă: Odată Strălucire-Orbitoare întrebă Neființa: „Dumneavoastră existați sau nu?” Cum nu primi niciun răspuns, Strălucire-Orbitoare se uită îndelung la forma și la felul Neființei, care era adâncă și goală. Multă vreme o contemplă astfel, dar nu văzu nimic; o ascultă, dar nu auzi nimic; o atinse, dar nu simți nimic. „Desăvârșit! rostise atunci Strălucire-Orbitoare. Eu pot înțelege că Neființa există, dar nu și că Neființa nu există. Cine o poate urma până la o asemenea desăvârșire?”

(*Pauză de gândire. După care continuă bărbatul monologul Transcendenței Goale*)

Și-n clipa aceea mi s-a revelat: cel mai bine e să-ți ascunzi inexistența în ceva ieșit la iveală. Nimic mai expus privirii decât corpul femeiesc! Stau pe marginea patului măsurând, la întâmplare, picioarele lui Tina Turner, Cindy Crawford, Sharon Stone, Kim Basinger, Naomi Campbell, Madonna (lista rămâne deschisă), ca pe niște ciorapi de damă, de diferite mărimi, culori, preț. Toate mi se potrivesc; niciunele nu-mi plac într-atât încât să nu le scot pentru a încerca o altă pereche. Nu există picioare celebre pe care să nu le fi măsurat măcar o singură dată-n viață. Ceea ce se știe mai puțin e că, abia măsurându-le eu, fie și pentru o singură dată, acestea au devenit celebre.

BLOGOGRAME

OAMENII CARE IUBEAU IARNA

de GHEORGHE ERIZANU

La început a fost Doru Ciocanu. Care m-a întrebat dacă nu am de gând să scot o carte mai veche, de la 1981, cu desenele lui Lică Sainciuc. Erau ilustrații pentru un text clasic. Dar autorul clasic a preferat o altă ediție cu un alt ilustrator. Lui Doru Ciocanu îi plăcea atât de mult ilustrațiile încât le privea seara când venea de la lucru, în timpul lucrului. Uneori, își începea chiar dimineața lui canadiană cu desenele lui Lică Sainciuc. Era și firesc. Într-o Canadă cu multă zăpadă să privească o carte cu multă zăpadă.

Apoi a apărut Dan Coman, poet fin și romancier bun în pauzele dintre poezie, care scrie doar când ninge și doar după câteva cești de cafea. A acceptat să scrie un text pentru desenele lui Lică Sainciuc. Dacă va ninge frumos. Dar iarna în Bistrița nu voia să vină. Doi ani la rând. Sau nu era așa cum și-o închipuia Dan Coman. Am așteptat până a venit prima

ninsoare din această iarnă. Era pe placul lui Dan Coman.

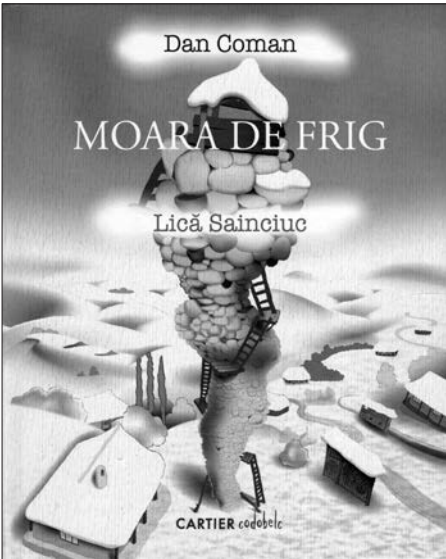
Prima ninsoare din decembrie a fost atât de frumoasă încât a apărut satul Gersa. „Satul avea formă de pălărie de cowboy și era așezat puțin strâmb, într-o parte, chiar la capătul lumii, exact acolo unde se termina Pământul”. „În satul ăsta, mai mult ca orice, oamenii iubeau iarna. Și pentru că voiau ca iarna să țină cât mai mult timp, au construit în capătul satului o moară care măcina tot fumul cald ce ieșea din hornul caselor și-l transforma în frig – un frig cu totul și cu totul special, cum nu mai există nicăieri altundeva în lume.”

Așa a apărut *Moara de Frig*. În fiecare dimineață oamenii din Gersa se duceau la moară, își umpleau câțiva saci cu frig, cât să le ajungă pe toată ziua. În zilele celea pline de frig pufos de Gersa Dan Coman a scris o poveste minunată. Cu eroi adevărați: Horică, Mama Vecă, Ticu Șefu, spiridușul Bondane. După ce

a trimis-o editurii, zăpada din Bistrița s-a topit. Așa am rămas noi cu povestea și orașul de lângă Munții Rodnei fără zăpadă. Iar Dan Coman a rămas doar cu ceștile de cafea.

Probabil, la Chișinău va ninge. Dacă vă duceți la Gersa, lângă Năsăud, ca să luați câțiva saci cu frig pufos. Sau un tir mare-mare, de 20 de tone, plin cu saci de frig. Dacă trece Vama Albița mai repede de trei zile, atunci am putea prinde și noi un pic de frig de Gersa. Vameșii din Albița știu o metodă veche-veche de a topi zăpada. Mașinile trebuie să treacă frontiera încet-încet.

Dacă ninge la Chișinău, atunci, să știți, că sacii cu frig au reușit să treacă Vama Albița repede. Dacă va ploua, atunci, să știți, că sacii cu frig pufos de Gersa au fost lăsați să treacă vama mai mult de trei zile. Și fulgii au început să plângă.

DAN COMAN
MOARA DE FRIG
ILUSTRĂȚII DE LICĂ SAINCIUC
EDITURA CARTIER
COLECȚIA „CODOBELC”
2017

>15 Unele s-au uzat repede, muuult prea repede, și atunci le-am ascuns într-una din numeroasele mele lăzi cu zestre. Este plin pământul de asemenea lăzi, nu le-aș mai vedea-n ochi!... Se-ntâmplă, totuși, să regret vreo pereche. Ah, Marylin... Ah, Romy Schneider... Ah, Dalida... Dar nu se mai poate face nimic.

Amiaza mă găsește stând pe marginea patului, necotmită și goală. Cu un gest a lehamite, las să alunece pe podea picioarele Claudiei Schiffer și mă apuc ca zăluda de altceva: măsur sâni. Eu, pentru o pereche de sâni frumoși, dau și picioarele la o parte! Îi potrivesc ca pe niște sutiene, de mărime diferită, de la nr. 1 al Nastasiei Kinsky, la hamurile Pamelei Anderson. Nu apuc să-mi aleg țâțele, că vreau o talie pe măsură. Apoi gât de lebadă, umeri de porumbiță, brațe de balerină ș.a.m.d. Seara sunt la fel de dezbrăcată ca în primele ore ale dimineții când, în capul oaselor, îmi compun imaginar trupul de bucurie supremă pentru o nouă zi despre care poetul să scrie:

„nicio rochie n-o prinde mai bine decât Cadillacul alb, tras pe trupul gol...”

Am o garderobă de corpuri femeiești, care mai de care. Nici Jacqueline Kennedy, renumită pentru pasiunea sa în materie de vestimentație, nu avea o asemenea garderobă. Se povestește că, ori de câte ori își dorea o rochie nouă, se înfățișa în pielea goală în fața soțului și-l întreba: „John, scumpule, cum crezi, pot apărea astfel la dineul oferit în onoarea președintelui Franței?!” Cel de-al 35-lea președinte al SUA o privea cu laure aminte, spunea un hotărât „Nu!” și semna un cec în alb pentru o rochie de seară de la Chanel sau Chris-

tian Dior, în onoarea președintelui Franței. Doar că garderoba mea este vie și se înmulțește singură!... Mie nu-mi rămâne decât s-o deschid de fiecare dată când trebuie să-mi aleg un trup *prêt-a-porter* sau *haute couture*, de seară, de recepție sau de prima noapte. Ah, ce izvod! ce culori!! ce bine-mi șade!!! Și doar faptul că-n toată această comedie nu se găsește un copil să strige: „Transcendența e goală!” mă face să-mi pierd somnul.

Cortina Dreaptă: Crezi că spectatorii noștri s-au prins deja?
Cortina Stângă: S-au prins că ce?
Cortina Dreaptă: Că se află cu toții într-un garderob...
Cortina Stângă: ?...
Cortina Dreaptă: ... și că li se oferă șansa de a-și schimba garderoba...
Cortina Stângă: ?!
Cortina Dreaptă: ... lepădându-și de pe ei trențele vechi și trecând *tel quel* în garderoba Transcendenței Goale.
Cortina Stângă (după ce înțelege, strigă fără sine): Dezbrăcarea!!!

(Cortina Dreaptă și Cortina Stângă se transformă în cabine, însă niciun spectator nu se grăbește să se dezbrace de sine. O spectatoare răsărită ca din pământ trece după Cortina Stângă sau Dreaptă – acum ajunse confesionale –, spunându-și povestea)

Adormisem, dar inima îmi veghea...
Este glasul prea iubitului meu care bate: „Deschide, soro, scumpo, porumbițo, neprihănită!
Căci capul îmi este plin de rouă, cârlionții îmi sunt plini de picurii nopții”.
„Mi-am scos haina, cum să mă îmbrac iarăși?
Mi-am spălat picioarele: cum să le murdăresc iarăși?”

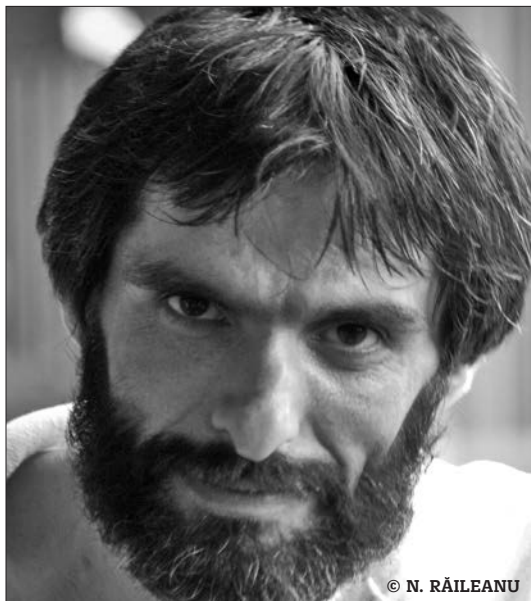
Dar iubitul meu a vârât mâna pe gaura zăvorului, și mi-a fost milă de el atunci.

M-am sculat să deschid iubitului meu, în timp ce de pe mâinile mele picura smirna, și de pe degetele mele picura cea mai aleasă smirnă pe mânerul zăvorului.
Am deschis iubitului meu;
dar iubitul meu plecase, se făcuse nevăzut...

(Spectatorii prind la curaj și trec, unul după altul, pe scena dintre Cortine, intrând – la libera alegere – după Cortina Dreaptă sau Cortina Stângă. Fiecare se dezbracă public de mica sa „istorie a vieții”. Blitzuri ale aparatelor de fotografiat. Camere de luat vederi. Pe muzica lui Joe Cocker din „Nouă săptămâni și jumătate”, de după Cortine ies, în șir indian, spectatorii/spectatoarele goi/goale pușcă, exact ca-n finalurile paradelor de modă. Cortina!)

Bătăile în ușa ascensorul, de la trei sau patru – etajase cândva cele șapte păcate mortale, de parcă le-ar fi pus pe note, proiectându-le asupra clădirii administrative din centru capitalei: 1. Mândria; 2. Invidia; 3. Iubirea de argint; 4. Desfrânarea; 5. Lăcomia pântecelui; 6. Trândăvia; 7. Mânia – îi aduceau aminte de ceva, ar fi jurat de căderea bulgărilor peste capacul unui sicriu, și tot atunci realizează brusc că stau întinși pe spate, fiecare pe câte-o jumătate de ușa, ca și cum zarul liftului s-ar mai fi rostogolit o dată, când Conchita se răsuci spre el ca o replică dintr-o parabolă budistă și, ridicându-se în picioare, îl păși semeată – „Ți-ajunge cât ai crescut...” –, strigându-i peste umăr, înainte de a se face nevăzută în oglindă în chiar clipa-n care ușile cabinei se deschideau, în gol, antrenându-l într-o cădere ce-l va lăsa la(e)t[ajul corespunzător păcatului său de moarte]:

„Stația terminus. Șapte. Dies Irae!”

DECUPAJE

de GHENADIE NICU

MESAJELE „DE ÎNTÂI”: UN NESFÂRSIT PRILEJ DE EXEGEZA...

Când vorbim, ce facem? – ne întreba Anatoli Ivanovici Ciobanu, profesorul nostru de lingvistică și viitorul academician. Brejnev încă mai trăia: patronimicul e de-atunci. Corect, spunea Domnia Sa în cele din urmă, după o pauză penibilă, în care clipeam consternați: sintaxă!...

Ne preda sintaxa: de la el am ideea asta tulburătoare, că orice-am face, scriind sau vorbind, facem, exact!, sintaxă. Adică producem texte. Foarte târziu, după ani, postmodernismul (cel puțin acela peste care am dat noi, viitorii optzeciști) lansa nu mai puțin frisonanta idee că toată existența e un text, imens și cuprinzător. Cărtărescu avea s-o rezume printr-un termen hibrid care te acroșa: textistență.

Nu stau să aprofundez chestiile: sunt de specialitate și, deja, țin de un început consistent de istorie literară. Mi le-am amintit – curioasă coerțiție a memoriei culturale –, citind firitisirile alor noștri cu prilejul zilei de 1 decembrie. Îndată cum și-au deschis gurile ori și-au băgat uvrajele pe Facebook (îndrăgitul loc unde se defulează sfidând, cei mai mulți, gramatica și punctuația), au și intrat în hora retoricii.

Cu alte cuvinte, ne-au livrat texte, iar textele, deh, sunt analizabile, se pretează fatalmente exegezei, oricât de grăbite. Cu atât mai mult, cu cât Ziua României e o teribilă hârtie de turnesol pentru politicul de-aici: cum faci să-ți păstrezi pohvala, vorba cronicarului, fără a-ți devoala adevăratul fond? Cum spui și tu niște cuvinte care, plătind cuvenitul tribut protocolului, să nu te angajeze, riguros, în niciun fel, fiindcă nu se știe niciodată ce-ți aduce geopolitica în ape tulburi ca ale noastre?...

Cam așa, aș paria, le fu monologul interior celor care s-au nevoit mai ieri să închipuie propoziții și atitudini. Te izbește din sintagmele stereotipe, din stilul arid, fără pic de palpit, din penibilul rudimentar al anumitor „scenarii”. Dacă se râde mănzește, se poate, iată, și felicita de această manieră, trimițându-ți vorbele într-o direcție oarecare, în timp ce tu rămâi bine mersi, ca un tăciune neauzit, la adăpostul unui anonim despre care nici propria conștiință nu prea are habar. Spui ceva cu „obstacolele interne și externe, cu care se confruntă România”, afectând empatie. Apoi, chit că nu te-a mandatat nimeni, zici la plural că „apreciem eforturile României pentru a apropia Republica Moldova de spațiul unic european”. Îi dai, în fine, cu „La mulți ani!”, cu „Dumnezeu să binecuvânteze România” și ai și lansat o figură

a probității, suficientă sieși, dar mai ales inestimabilă într-un viitor dosar identitar...

De altfel ideea asta cu România care ne ajută e recurentă și mă tem că a și devenit un poncif al politichiei de pe malurile Bâcului. Da, ne ajută, dar evlavia cu care-i indusă – până și de capul cu cel mai mare număr de consilieri pe neuron – sugerează o bizară mentalitate de întreținut, timorat că o octavă mai jos pe scara acatistelor se poate solda cu retragerea tainului. Plus că mai și ocultează pe aici, pe colo. Ne aflam, apropo, „la o răscruce” (cu vorba tov. Oligarh) și atunci când Iliescu consfințea o nedreptate istorică, recunoscându-ne independența și dându-ne un șut cât se poate de fratern în haosul ăsta identitar din care nu cred că mai ieșim vreodată, oricâtă retorică festivă am băga.

E curios, aș remarca într-o paranteză, cum nu i s-au strepezit lui Dodon tastele când scria „mulțumiri pentru suportul acordat de România Republicii Moldova”. Ca să vezi cum grăiește câteodată românofobia zoologică! Duplicitatea asta nu mai ține nici măcar diplomatic. Poate după o lopată, două de cenușă pe începutul de calviție, în semn de penitență.

A nu se lua asta drept cârteală de amorul artei: raporturile dintre cele două maluri (de Prut, *of course!*) sunt minate de numeroase chichițe pe care, public, dintr-o pudoare care nu poate fi decât lașitate, nu le discutăm, dar care erodează voios, acum ca și odinioară. Uzualul cu ale lui, politicul de pe monitoare și micile ecrane, cu desenele sale animate, în eterna disjunție ipocrită. Băsescu, pe care-l poți repudia cât poțestești, a spus măcar o vorbă absolut imparabilă: că și România are nevoie de Basarabia. Abia remarca asta așază problema în adevăratele ei tipare de responsabilitate. Și dă, între altele, măsura netrucată a stupidității unor poezile ca aceea a lui Viorel Cibotaru (PLDM): „Țară dulce și frumoasă / Mie-mi pari cea mai aleasă. / Cer albastru ca al tău / Nu găsesc pe lume eu. / Nici câmpii mai aurii / Și ape mai albastrii. / Am o țară minunată! / Toți românii, laolaltă, / Astăzi o sărbătorim – / Și „La mulți ani!” îi dorim”.

Cui îi trebuia un Văcărescu reciclat și tocmai cu un asemenea prilej? Ca să nu mai spun ce angoasant e să citești grafomanii din astea pe pagina unui lider de partid, căruia definiția îi incumbă discernământ și bun-simț. Poate le dăm la alegeri câte o compunere pe temă liberă și murim în corpore de râs, lăsându-i în plata bovarismelor lor.

Nu cred, să nu sară nimeni, nici în „visul de veacuri al românilor de a trăi într-un singur stat”: ce ni s-a întâmplat de 1812 încoace a complicat sinistru de mult lucrurile. Nu-i, în principiu, un capăt de țară să parașutezi ici și dincolo o echipă de oameni capabili să exprime: s-ar decupa o realitate la mii de leghe de triumfalisme astea mincinoase. Nu bag mâna în foc pentru politică, aia care nuanțează în sine, departe de ochii vulgului. Dar discursul care ne vine din direcția ei e adesea un SF anodin, ceea ce înseamnă inechivoc lipsa unei dorințe reale, programate de a pune malurile în conjuncție. „Real” însemnând, între extrem de multe altele, și *trimiși de calitate*, nu indivizi care spurcă ceva mai coerent românește, deși în solda stângii rusofile: românofobie cu materialul clientului, cum ar veni. Dar aici nu mă-ntrebați: discuția e punctuală și odată trebuie făcută și ea. Ca să nu vă pară, totuși, o răutate gratuită, căutați scrisoarea lui Goga către propriul guvern, trimisă din Basarabia când era ministru la Interne (prin 1927, mi se pare): istoria lucrează cu preparative vechi.

Nu știu dacă ați privit serialul acela american cu „Noapte bună, America, oriunde te-ai afla!”. Ei bine, sintagma face pui și încă în tabere ireconciliabile: „Oriunde v-ați afla, ne sunteți mereu aproape” (Vlad Plahotniuc, PD) și „Tuturor românilor, oriunde s-ar afla...” (Andrei Năstase, DA). E, bănuiesc, pentru elanul ei de vastă cuprindere instantanee, care activează o fibră undeva în empireu. „Oriunde v-ați afla”

îți dă un straniu sentiment de survol și-ți exaltă puseurile de omnipotență. Probabil că taica Freud ne-ar spune mai mult...

Singurul care rostește ceva de bun-simț, fără a cădea în grandilocvență sau în antipodul ei, obediția, e premierul: „În Republica Moldova veți găsi mereu familia voastră, suntem frați”. O premisă care trebuie reactualizată pragmatic, chiar cu pricepere feroce în chirurgia socială și economică (marile provocări ale reunificării).

Să cam mori de râs, dar tocmai PAS-ul, care o făcuse mai nu demult rău de tot de oaie prin gura șefei sale (care spunea că Unirea din 2018 a fost „impusă”, dând PSRM-ului și altor necrofori un ciolan pan-tragruelic de ros), schițează, să folosesc și eu vorbulița asta exclusivistă, niște *condiționalități* remarcabile prin pragmatism. Sunt aici. Drept că sunt adresate guvernului de la Chișinău, nu și celui de la București, care le merita în egală măsură. Nu e treaba mea să le discut într-un articol, dar le salut ca început de ruptură în tectonica păguboasei „simțiri românești”, care se bălăcește și azi în propria sintaxă.

Mesajele de *întâi* ale politicului nostru s-ar putea citi și în cheia treptelor de vârstă; deși senilitatea mentală nu e mereu un atribut al calendarului biologic: limbajul devine firesc și, mai ales, tranzitiv, încărcându-se de bun-simț și idei, abia încoace. În politică, contrar așteptărilor, vârsta respectabilă nu înseamnă implicit și luciditate și nu e obligatoriu un avantaj. Nu neapărat și nici pe departe.

FOTOGRAFE |
NICOLAE
RĂILEANU

Dumitru Crudu,
Serafim Saka și
spiritul tutelar,
Ion Luca Caragiale
2001

PLURALIA TANTUM

JURNAL ÎN MARGINILE ISTORIEI LITERARE (VIII) de LEO BUTNARU

29.I.1971

Am sosit acasă, la Negureni. Noroi. Am tăbârcit un geamantan atât de greu, încât, la un moment dat, îmi ziceam: „Mai bine mi-l fura cineva la Chișinău, până să fi ajuns cu el la gară”. Baliverne, în gând. Geamantanul era plin cu cărți.

Seara, am ascultat un post de radio italian. Emisiune difuzată la unu noaptea, „Voci di’ italianiall’estero”. Originală, dar și foarte dramatică: vorbesc, prin diverse apeluri, cei care au emigrat din Italia în alte țări. Îmi zic că sunt foarte mulți emigranți, dacă, în cele 25 de minute afectate emisiunii, ei nu-și dau rând să vorbească. Unii sunt întrerupți la jumătate de cuvânt: „...a rivide...”, când, imediat, un altul începe cu „Cara mama, caro papa, nipote, sorella, fratello!...”. Unii își înecă vorbele în sughițuri de plâns, încheind cu: „Vostro figlio peregrinno”; „Spero per...” etc. Unii deja au o pronunție nazonată și un „r” francez în cuvinte. Se vede că aceștia au emigrat de multă vreme. Mai nuanțat, „înstrăinarea” se simte în vocea copiilor. Vede-se, mediul le oferă mai puține condiții de a comunica în limba străbunilor și părinților, iată de ce ei se adresează cu „tante” în loc de „zia” (*ital.*). Altcineva, pe nume Virgilio Maria Teressa, le spune părinților un „bonjour” în loc de italianul „buon giorno”. Emisiunea începe și se termină cu o muzică estompată, oarecum indefinită în frazare. Indefinită, cred, pentru că ea nu poate exprima „bucuria” dramatică a emigranților și nici mânia sau părerile lor de rău. Nu o dată, auzi cum, brusc, se întrerupe o voce, după care revine cu un: „Non posso...” sugrumat.

De încercat de-a afla numărul emigranților italieni. O tabletă? Sau, eventual, o povestire?

4.II.1971

E cam trist și plicticos. Noroi, de parcă Negureni ar fi o periferie a Veneției. A secat apa canalelor, a rămas nămolul. A doua zi, ieșii din sat, pornind aiurea pe dealuri. Să mă fi întâlnit cineva, întrebându-mă: „Încotro?”, sigur că nu aveam ce să-i răspund. Mergeam de unul singur și mă gândeam să nu mă... gândesc la nimic, să-mi odihnesc mintea ieșită din bătaia sesiunii. Firește, gândindu-mă să nu mă gândesc, deja... mă gândeam. Noian de gânduri... Am un mers... programatic, mi-l „acordez” cu tezele dintr-un articol din revista „Znanie – sila” („Știința înseamnă putere”) intitulat: „Știți oare să vă ordonați mersul?” Avantajul unei astfel de plimbări... Uneori, prin oraș, fac o îndelungată și încălцитă călătorie. Însă, acolo, nu văd orizonturile: piatră, etaje.

Undeva, departe, siluetele unor consăteni lucrând în vii. Pentru a nu ajunge la ei, o iau la dreapta, peste semănăturile grâului de toamnă. Încerc a mă dumeri

asupra vreunui vers pe cale să mi se zămislească în scâfârlie. Dar muzele, ca și mine, sunt, probabil, în vacanță.

Mușuroaie de cârțițe, semn că primăvara e aproape și va fi caldă. Ajung la fostul iaz, căruia viiturile i-au rupt zăgazul. Admir o cascadă pe râulețul Dobruja. Încerc să aprind niște smocuri de iarbă din anul trecut. Tentativă eșuată în câteva rânduri. Au prins să apară gângăniile roșii cu pete negre, cărora la Negureni li se spune vaca *Domnului*. Urcă pe firele de iarbă uscată, hălăduind în bătaia soarelui. Ciucuri roșii-negri. Oare naivele gânganii cred că a și sosit primăvara, la început de februarie? În fine, reușesc să aprind mănunchiurile de iarbă. Între „vaci” – alarmă, ele evacuându-se rapid din calea flăcărilor. Priveliște pentru vreun student la biologie. El, probabil, n-ar proceda în mod „barbar”, ca un viitor jurnalist. Ca să cunoști, trebuie să și distrugi? (Raportul dintre larva gângăniilor și gândul din ultima frază ar fi bun de aplicat acțiunilor lui... Napoleon.)

Duminică, îl aduce Dumnezeu pe Alexandru Esinen-cu din Chițcani. Pornise spre Chișinău. A stat cât a stat la șosea, așteptând vreun mijloc de transport. A înghețat și, deci, m-a vizitat. Ne dezmoțim cu câteva pahare, la Negureni, apoi o luăm peste Răut, la Chițcani. Ne întâlnim cu Alexei Călcâi, cu care ne dăm în examen la limba italiană. Pasabil. Alexei e student la medicină, scrie versuri. Ne vorbim ca, duminica ce vine, s-o luăm împreună spre Chișinău.

Citesc câte ceva. Seara, ascult Radio Roma, „Svoboda”, BBC, „Europa liberă”, „Pekin” și câte și mai câte posturi *anti* care...

Cel mai eficace medicament pentru optimismul meu (chiar medicament, și nu altceva, pentru că optimismul meu nu o singură dată încearcă șocuri: suprastructură, dogmă) e gândul că există atâtea și atâtea cărți care mi-ar putea oferi cunoștințele necesare, spre a putea lupta ca un diplomat iscusit, precaut. Important e că am acces la astfel de cărți. Deocamdată însă consider că niciun fel de remediu n-ar putea să-mi „întremeze” pesimismul, să-l pună pe picioare: asta e pe... patul de moarte. Aș putea avea decepții de moment, însă nu o continuitate a lor care, de fapt, ar și însemna revenirea pesimismului.

5.II.1971

O parafrază după Carl Sandburg, „Cei doi zgârie-nori care au vrut să aibă un copil”: „Vremea trecea și, în sfârșit, ei avură parte de un copil. De unicul copil pe care și-l doriseră. Era «Cornul de aur», cel mai rapid tren expres din câte există. Însă vremea trecea, trecea. Și s-a întâmplat ca ei să mai aibă și alți copii, foarte

mulți copii. Și toți erau trenuri expres. Pentru că în ei, în acei doi zgârie-nori, nu se afla altceva decât o uzină de locomotive și vagoane”.

Ar mai trebui să treacă încă doi ani, pentru a-mi aminti că Sem. Nadson a murit la vârsta de 24 de ani. Doi ani, după care să mă întreb, recitind: „De când ai scris aceste rânduri, ce ai reușit să mai faci?” Trebuie să recuperez foarte mult. Sigur, nu mă compar cu copiii-minune, eu fiind unul (nu chiar) simplu, de la țară. La 12 ani, copleșul Nadson scria în *Jurnalul* său: „Mi-e atât de urât, dar, în același timp, trăiesc niște stări ciudate, încât în ochi îmi năvălesc lacrimi de bunătate și îmi vine să-i iubesc pe toți și pe fiecare. De obicei, în astfel de clipe scriu versuri, însă acum nu știu cum nu-mi vine. Cât este de neașteptată ceea ce se numește Viață. Cât de simple și de banale sunt frământările ei”. Probabil, *wunderkind*-ul nu cunoștea toate semnele gramaticale, însă un lucru este cert (deși nu trebuie să-l absolutizăm nici pe primul) – la 12 ani, Nadson cunoștea f. bine copleșirea ideilor. „Frate” cu Iulia Hasdeu, ființă fragilă care s-a angajat în munca de a demonstra că sunt și unele femei ce au o capacitate superioară de sinteză, la fel ca a bărbaților; la fel de temerară și profundă.

6.II.1971

Parisina și *Lara* lui Byron, ca subiect și acțiune, puteau deveni niște nuvele epice deosebite. Cu condiția să le fi „injectat” o puternică doză de psihologism, care e cu mult mai greu de administrat poemului. Acesta renunță la multe în favoarea elementului liric, ritmului, rimei... Câștigă în formă, pierzând în conținut.

E mare lucru să știi a renunța, brusc, dintr-odată, la unele invective sentimentale. Altminteri, poți utiliza timpul pentru chestiuni mai importante; nu te lași prins de obsesiile săcâitoare ale unor sentimente; nu te lași copleșit și stors de ele. În fine, odată și odată, trebuie să înțelegi că, până la urmă, totul se va reduce la o renunțare (definitivă). Bineînțeles, dacă ții la mândria și onestitatea ta. Altfel, de ce am cheltui atâta timp și combustie interioară pentru lucruri cărora le știm din timp finalitatea, destinul lor de nimicuri?

Dacă știi că basmul este interesant, chiar dacă este foarte lung, nu ești îndreptățit să taci. Deapănă-1. Vei fi ascultat, producându-ți și ție o anumită satisfacție.

Parafrază: „Ah, hârțoage blestemate! Lună dulce, scumpa mea, / Să mă-nălț până la tine cum de multe ori aș vrea” (*Faust*, Goethe). Concluzie (desigur, nese-rioasă): să fi trăit în timpurile noastre, Faust devenea cosmonaut.

Ceva serios: gândurile de mai sus le citisem (fără să bănuiesc din timp că le-aș putea găsi) cu câteva minute înainte ca Edgar Mitchell să coboare din cabina spațială pe suprafața Lunii. Să îndrăznesc a califica această coincidență drept ceva presimțit de cu vreme?

Atenție! Traducerea celebrei romanțe *La feuille* de Antoine-Vincent Arnault (1766-1834), de largă circulație cvasifolclorică, de vreme ce figurează, fără indicarea numelui autorului, și în colecția „Spitalul Amоруlui” de Anton Pann, cu titlul *Sărmana turturică nenorocită*. (...)

„A scrie mult și bine este desigur a fi poet mare, dar uneori, o singură poezie este de ajuns pentru a-ți înscrie numele în cartea secolelor. Autorul poeziei franceze *La feuille* și l-a înscris prin crearea a zece versuri ce prețuiesc mai mult decât lungi poeme” (Al. Macedonski, *Opere*, voi. 2, București, 1967, pag. 278).

DEBUT

IULIA
IAROSLAVSCHINO
BATTERY
PLEASE
CHARGE

Iulia IAROSLAVSCHI s-a născut pe 16 februarie 2001 în orașul Chișinău. Elevă a Instituției Publice Liceul Teoretic "Spiru Haret". Frecvențează Atelierul "Vlad Ioviță".

NU ÎMI PLACE

Mă scuzați, nu sunt în stare să citesc gândurile
Nu trebuie să fii metalist ca să știi ce cred oamenii când se uită de sus în jos
Chockerul îi perplexa
Curiozitatea îi face pe unii să-i accentueze existența
Unii curioși, ceilalți bătărași
Scapi ușor de muște când ignori sau arunci un cuvânt nou
Creierul nu este în stare să asimileze informația – face scurt-circuit
Resetul necesită 5 minute
Timp îndeajuns de a mă camufla printre oameni
– Ai auzit? Malcolm Young a murit.
– Ce? Încă unul?
– Avea demență.
Împotriva mea s-a creat un complot
Lumea se înțelege sa moară pentru a nu se întâlni cu mine
Moartea îi ia de mână și îi duce la concert
– O să te maturizezi, să știi, aceasta este o fază din viața ta.
– Îmi pui o cafea de la Tucano, dacă nu mă „maturizez”,
acea de 58 de lei.

„DRAMA”

Măinile tremură
Ecranul spart al Iphone-ului 7
Reflectă dărele negre de pe față
No network connection available
Unghiile lungi nu vor tapa în search bar
Fără tutoriale de make-up,
Fără quizuri de la BuzzFeed
Țipăt isteric
Accesul de furie durează o veșnicie
Dereticătoarea te alungă din baie cu mopul
Ochii fardați o taie în bucățele
Te plimbi pe hol în timpul orelor
Macara spre wifi Starnet
Tocurile țaț-țaț bat ritmul
O linie a apărut – mergi la trap
A doua liniuță pulsează sincron cu tine – trapul devine galop
Apare a treia – mândrie în cutia toracică
Te apropii de sala 104
No battery, please charge
Dumnezei și cruci răsună pretutindeni
O călătorie la director este iminentă.

VIAȚA LITERARĂ

FESTIVALUL
LIVIU DELEANU
ÎN „OGLINZILE FERMECATE”
ALE TIMPULUI

În zilele de 6-7 decembrie 2017 a avut loc Festivalul de literatură *Liviu Deleanu* în „oglinzile fermecate” ale timpului. Evenimentul s-a desfășurat sub egida Uniunii Scriitorilor din Moldova, a Muzeului Național de Literatură „M. Kogălniceanu” și a Ministerului Educației, Culturii și Cercetării al Republicii Moldova. La eveniment au participat elevi de la Liceul Teoretic *Liviu Deleanu* din Chișinău. În cadrul Festivalului a fost inaugurată o expoziție de cărți, manuscrise și fotografii cu genericul „Liviu Deleanu în contemporaneitate”. În data de 6 decembrie, un grup de scriitori, format din Gheorghe Bălici, Claudia Partole, Călina Trifan și Irina Nechit, s-a deplasat la Hâncești, unde s-a întâlnit cu elevii de la liceele teoretice *Mihai Eminescu* și *Mihail Sadoveanu* din localitate.

În data de 7 decembrie s-au desfășurat mai multe manifestări:

Sesiunea de comunicări a fost moderată de Arcadie Suceveanu, președinte al Uniunii Scriitorilor din Moldova. Conferințele au fost susținute de Diana Vrabie: *Liviu Deleanu – ironia unui destin*, Ana Bantoș: *Liviu Deleanu: capcanele iubirii*, Titus Știrbu: *Liviu Deleanu – un poet al copiilor*, Vlad Zbârciog: *Doar cântecul de-a pururi viu*, Adriana Cazacu: *Poezia lui Liviu Deleanu în perioada interbelică*.

Diana Vrabie a rezumat: „Pasionat de Arghezi, cultivând de la debut o modernitate neîndoelnică, cercetând cu nesaț dicționarele în căutarea expresiei cât mai puțin curtate, folosind o limbă românească curată, Liviu Deleanu, poetul «întoarcerii din vid», va plăti un trist tribut noii ideologii, în deceniul postbelic. Ce ghinion să nu ai posibilitate să-ți afirmi plener capacitățile creatoare în condițiile procustiene ale unui regim totalitar. Ce hău cinic se întinde între versurile: «Biserică goală cu clopote spânzurate, / turnuri cu bufnițe prevestitoare, / cruci îndoite de vânt, speriate, / când flutură pe ele un petec de soare. // Au trecut pe drumul ăsta mulți / și nimeni nu s-a mai întors să plece; / doară seara, dacă ies desculți / să vadă dacă Dumnezeu nu trece», din poemul *Trecătoarea morților* și cele din *Piața roșie*, în care apar ipostazele duios-paterne ale marilor conducători, Lenin și Stalin: «Și ce surâs senin și însorit / I s-a ivit copilului pe față, / Când Stalin, ca un tată fericit, / L-a ridicat și l-a cuprins în brațe». E adevărat că va încerca o reabilitare a esteticului în *Cartea dorului*, apărută postum (1968), valorificând «o lirică spiritualizată, galantă, jucăușă, folclorică, marcată de pasionalitate și ironie», cum sugestiv remarca criticul Mihai Cimpoi.”

„Comemorarea scriitorilor din generațiile anterioare, a susținut Ana Bantoș, ne obligă să privim retrospectiv peisajul literar și să avem o abordare adecvată a fenomenelor literare și culturale din Basarabia postbelică. Este cazul să ne întrebăm dacă dispunem de un instrumentar teoretic, istorico-literar, sociologic etc., care să ne permită o disociere la obiect a lucrurilor, fără ură și părtinire. E important și studiul sociologic, dar și cunoașterea pro-

fundă a fenomenelor literare moderne din perioada interbelică, de unde vine și Liviu Deleanu. Căutând răspuns la întrebări precum: *Ce s-a întâmplat după perioada stalinistă în literatură?* sau: *În ce constau, dacă mai sunt prezente, urmele modernismului în poezia lui Deleanu?*, ajungem fără să vrem la mult discutata problemă a raportului tradiție-modernitate, care e tratată, de obicei, superficial. Iată de ce considerăm, a conchis autoarea, că schimbul de opinii din cadrul unor astfel de manifestări literare sunt binevenite, ele contribuind, în felul lor, la scoaterea carului din piatră.”

Titus Știrbu a afirmat că, într-o perioadă când lirica era compromisă din motive politico-ideologice, Liviu Deleanu s-a reorientat spre poezia pentru copii, publicând mai multe cărți, dintre care unele au fost reeditate, confirmând valoarea poeziei sale în contemporaneitate. Totodată, a remarcat vorbitorul, se impune o revalorificare a creației sale literare dedicate celor mici. Titus Știrbu a recitat, drept confirmare a înaltei ținute artistice a poeziei pentru copii a lui Deleanu, mai multe fragmente din opera acestuia.

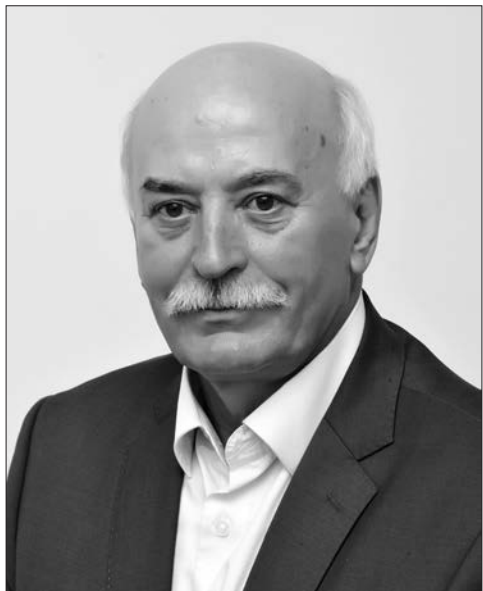
Vlad Zbârciog a reliefat aspectele estetice ale poeziei lui Liviu Deleanu în contextul timpului de atunci și al zilelor de azi.

Adriana Cazacu a menționat că poezia lui Liviu Deleanu din perioada interbelică este modernistă și se încadrează organic în mișcarea poeziei din România acelor ani. Textele scrise în această perioadă se remarcă printr-un fond ideatic ambiguu, în parte criptic. Poetul aplică tehnici poetice moderne (tehnica corespondenței, oximoronul, sinestezia, sugestia, ambiguitatea etc.), cultivă versul liber, practică stilul aluziv-ermetic. Iar în anii '50-'60 ai secolului XX se configurează un alt profil literar al lui Liviu Deleanu. Poetul cultivă tradiționalismul în expresie clasică. Universul poeziei sale postbelice se axează pe câteva unități tematice: iubirea, natura, actul de creație, destinul creatorului, motivul horatian al vârstei și al trecerii timpului, unități ce îi creionează distinct, în contextul poeziei postbelice din Basarabia, imaginea unui poet liric de autentică sensibilitate.

Pe marginea evenimentului a luat cuvântul și Nicolae Rusu, care a pus problema apartamentului deținut de familia Deleanu, exprimând doleanța acestuia de a transforma locuința poetului în muzeu.

În cadrul manifestării a fost lansat volumul antologic Liviu Deleanu, *Dincolo de crudul mâine*, Editura ARC (colecția *Primăvara Poeților*), iar actrița Margareta Nazarchevici a susținut un recital din poemele lui Liviu Deleanu.

La finele ediției au fost decernate premiile Festivalului. Laureatii Festivalului au fost: Victor Prohin, Titus Știrbu, Diana Vrabie, Constantin Dragomir, Gheorghe Bălici, Claudia Partole, Călina Trifan și Irina Nechit.

MEDALION: IULIAN FILIP LA 70 DE ANI

POET MATURIZAT IN PROZA

de AURELIAN SILVESTRU

Dacă aş întinde braţul către cer şi, întâmplător, aş atinge culorile unui curcubeu, atunci, cu siguranţă, aş avea impresia că am atins coarda inimii unui poet. Ea vibrează în suflet, dar stă întinsă între cer şi pământ, ca să nu piardă nimic din frumuseţea Universului. Poetii îşi țin inima în căuşul palmelor şi, spre deosebire de Meşterul Manole, care şi-a zidit iubita în murii mănăstirii, se zidesc pe sine în durerile lumii şi, astfel, îi alină strădania.

Poetul Iulian Filip ne surprinde prin talentul său inedit de a vedea tablouri mirifice chiar şi acolo unde majoritatea privitorilor nu văd decât monotonia unui cotidian monocromatic. Ca să posezi această însuşire, se cere să fii mai mult decât un simplu scriitor. Or, Iulian Filip se numără printre puţinii creatori polivalenţi care îşi pun la lucru înzestrarea în cele mai diverse *poligoane* (termenul e folosit de autor pentru a-şi defini domeniile în care îşi zideşte sufletul: poezie, proză, dramaturgie, muzică, pictură, folclor şi cercetare).

Cum reuşeşte? Simplu: cu pasiune şi devotament. Cândva, Vergiliu a scris: „Labor omnia vincit!” Adică: *munca învinge totul!* E un îndemn la sârguinţă, la muncă şi perseverenţă. E ceea ce îl caracterizează şi pe Iulian Filip.

Cu talentul e complicat. Creaţia necesită fidelitate, în primul rând, fidelitate pentru muncă. Cine n-o are, nu are nicio şansă să devină scriitor. Talentul, afirm mereu, nu are zile de odihnă. Iulian Filip cunoaşte postulatul şi nu se sinchiseşte să poarte, zilnic, salopetă de muncitor. El nu fuge de muncă şi nu ezită să experimenteze. Până şi cel mai recent volum de proze scurte pe care l-a scos de sub tipar acum o lună, la Editura Biblioteca din Târgovişte, mi se pare un experiment. Cum să scrii o „carte cu morţi, cu vii şi cu vise”? Cum să te încumeţi a vorbi despre moartea *împăcată a mamei poetului care seamănă cu tatăl său*?

Pus în faţa acestor întrebări, poetul recunoaşte că are o senzaţie de vinovăţie când prietenii îi reproşează că se gândeşte prea des la moarte. Am observat şi eu această reluare a subiectului, dar nu i-am reproşat nimic. Dimpotrivă, mi-am zis că s-ar putea să aibă dreptate atunci când afirmă că viaţa e o *rătăcire în lanţ*. O rătăcire cu finalul cunoscut

din start. „Oare nu cumva viaţa şi moartea merg mână în mână?” se întreabă poetul. De ce să trecem cu vederea peste adevărul că omul e un laborator perfect în care coexistenţa lor e concepută ca o armonie? Moartea (susţine el) prinde, chiar din prima zi de viaţă a omului, a-şi lua partea, scăzându-i zilele. De ce s-o neglijăm? N-ar fi, oare, mai corect s-o observăm şi s-o descriem? Oare nu asta e menirea unui scriitor: să se scalde în realitate, apoi s-o descrie ca pe o poveste? Dacă ai suficientă măiestrie, atunci poţi face şi din moarte o poveste vie. „Să trăieşti e mai periculos decât să vorbeşti despre moarte, afirma Stanisław Jerzy Lec. Cine trăieşte – moare!” Contează, deci, nu subiectul abordat, ci felul cum reuşeşti să faci din el literatură.

„Am văzut mortul, scrie Iulian Filip. Mi s-a părut cel mai mort dintre vii... Dar nu mă pot uita prin el ca prin unul lipsă.” Cu ce e mai puţin poveste (sau metaforă) această abordare?

Fireşte, nu e uşor să cauţi şi să po-triveşti cuvintele în aşa fel, încât să nu superi urechea cititorului. „Cuvintele sunt cea mai grea povară în viaţa unui om, scrie Nicolae Dabija în romanul *Te blestem să te îndrăgosteşti de mine*. Ele te apasă, te apasă, până te fac una cu pământul. Sau te ridică, te ridică, până te fac una cu cerul”.

Iulian Filip e una cu Cerul. El trăieşte între Îngeri şi Cuvinte. Mii de cuvinte încă nerostite roiesc în preajma lui. Le poţi vedea plutind în jurul său precum o aură de sfânt. Iată de ce, când scrie despre moarte, el nu-şi culege cuvintele din cimitir. Cărţile sale zidesc, nu demolează. Ele adună ca să dăruie. „Ai ceea ce dai”, zice poetul. El păşeşte prin iarbă, dar n-o striveşte. O înviează, o ajută să înverzească. Poetii sunt grădinari de suflete. Sensibili până la durere, ei scriu cu sânge. Cu propriul sânge. Nu în zadar se spune că Dumnezeu, când vrea să pedepsească pe cineva, îl înzestrează cu suflet de poet.

Iată... Şi eu, citind prozele sale scurte, îi spun *poetul*, nu *prozatorul* (deşi ar merita din plin şi această titulatură). De ce *poetul*? Din cele mai nobile considerente. Îl văd poet! Aşa l-am cunoscut: sensibil, inspirat, plin de fineţe şi veşnic transpus (prin empatie) în pielea apropiatului. Veşnic bolnav de suferinţa

celorlalţi. Dacă Ianoş Țurcanu, de exemplu, a venit în poezie din medicină (din cardiologie), atunci Iulian Filip a parcurs, metaforic vorbind, o cale inversă – din poezie spre inimile cititorilor, ca să-i trateze de indiferenţă, singurătate, neomenie şi de lipsă de cultură.

Când face poezie, Iulian Filip scrie cu pensula unui pictor al Renaşterii. Când face proză, scrie cu dalta unui sculptor modern. Cuvintele din proza sa par, uneori, cioplite în grabă, din criză de timp. Poate de aceea, pe alocuri, sunt colţuroase sau chiar incomode. El lasă „şlefuirea” pe seama cititorului. Dar, obligatoriu, îl pune pe gânduri, îi oferă spaţiu pentru meditare. Îl face coautorul său.

Creaţia lui Iulian Filip încearcă să despartă întrebările nopţii de răspunsurile dimineţii. El rescrie lumea în felul său: temeinic şi inconfundabil. Fără teama de a pune la îndoială adevărurile bătute în cuie de alţi scriitori. Fără a ocoli precaut temele „tabu”. Până şi despre femer el ştie să discute cu seriozitatea pe care alţi scriitori n-o ating nici atunci când vorbesc despre veşnicie. Poetul e şi filosof aproape totdeauna!

În plan afectiv, fiecare dintre noi trece prin cele două mari încercări: a visa şi a realiza. Doar arareori avem norocul ca ceea ce am realizat să coincidă cu ceea ce am visat. Iulian Filip a visat mereu la un volum de proze scurte în care să adune şaptezeci de texte (vechi şi noi), clădite pe temelia unui prag de vârstă. Proiectul e frumos, desigur, dar poate aluneca uşor în... patul lui Procust.

Primul contact cu „*Moartea împăcată a mamei poetului...*” m-a obligat să mă întreb dacă nu cumva, încântat de proiectul său, Iulian Filip a aplicat procedeul lui Procust? Ei bine, nu! Intuind pericolul, autorul şi-a ferit prozele de mutilare, făcându-le să lumineze, nu să sângereze... Ce sunt, de fapt, aceste proze scurte? De ce, oare, tot mai mulţi scriitori recur, în ultimul timp, la acest gen literar (dacă, desigur, poate fi numit aşa)? Nu cumva proza scurtă constituie refugiul scriitorilor speriaţi de roman?

Să pornim de la faptul că trăim într-un mileniu al vitezelor cosmice, când timpul îmbătrâneşte mai devreme decât omul. În graba generală, rare persoane îşi permit luxul să citească un roman de proporţii. Bibliotecile şi-au pierdut rolul de epicentru al culturii. *Lecturile online*

au devenit obişnuinţă. În aceste condiţii, literatura preferă să se comprime, să devină mai accesibilă, mai uşor „consumabilă”. De aici şi tendinţa de a face proză scurtă. Cu condiţia ca „scurtarea” să nu se facă şi din contul calităţii.

Un text de proză scurtă, cu adevărat bun, poate conţine tot atâta esenţă şi idei câte încap într-un roman. Deci, nu volumul, ci densitatea contează!

Prozele lui Iulian Filip nu sunt micro-nuvele sau proiecte de roman neterminat. Găsim în ele gânduri, preocupări, filozofii, probleme, frământări şi atitudini. Într-un cuvânt – cultură. „Mă tem de prea multă facere de vânt, mărturiseşte autorul. Creaţia literară are ceva din pulsaţiile cosmice ale materiei, în care scrisul pare să fie capacitatea de concentrare a totului într-un punct germinator, ce adună tensiune până la momentul critic, când irumpe prin cuvinte.”

E una dintre numeroasele îngân-durări ale poetului care adaugă: „Bag de seamă că viaţa mi-i tot mai interesantă şi tot mai puţină. Drept care întrebătorul din mine m-a determinat să adun între aceste coperte toate notele şi toate impresiile pe care le-am considerat demne de fixat într-o carte...”.

Scrisă cu umor şi presărată cu dialoguri vii, adeseori picante, cartea pare clădită cu uşurinţa unui meşter care înalţă un palat din ţândări. În realitate, volumul e rezultatul unei bătălii interioare de proporţii, cu răni şi suferinţe pe care autorul le-a dosit cu măiestrie de ochiul sensibil al unui cititor select.

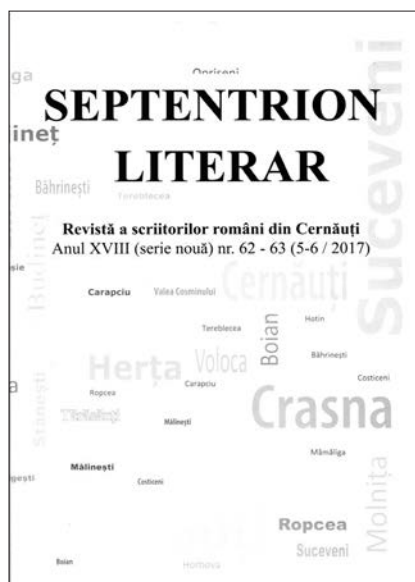
În anul 363 după Hristos, rănit de moarte într-o bătălie, împăratul Iulian a exclamat:

– Ai învins, Galileeanule!

Era strigătul de pocăinţă al unui împărat păgân care luptase toată viaţa cu înverşunare împotriva creştinismului, negându-l pe Iisus (Galileeanul) ca, în cele din urmă, în clipa morţii, să recunoască, totuşi, că biruinţa e de partea creştinismului.

Recunosc şi eu că, atunci când am primit acest volum de proze scurte, multiplicat de alte câteva proiecte la fel de ambiţioase şi toate dedicate aceluiaşi frumos eveniment, am lăsat în sinea mea puţin loc şi pentru îndoială. Acum însă, parafrazându-l pe împăratul Iulian, constat cu bucurie:

– Ai învins, Iuliane!

REVISTA PRESEI

„SEPTENTRION LITERAR”, 2017

Septentrion Literar, revistă a scriitorilor români din Cernăuți, și-a continuat apariția în 2017 cu 3 numere duble. Fiecare număr conține un editorial semnat de Ilie T. Zegrea, redactorul șef al publicației, și inserează mai multe materiale aparținând scriitorilor din spațiul limbii române.

Editorialul din nr. 58-59 este dedicat problemei presei în societatea noastră, devenită consumistă, căreia ziaristica trebuie să i adapteze. Autorul deplânge situația actuală, în care democratizarea și liberalizarea sunt prost înțelese, din care cauză suferă calitatea presei.

Revista publică o scrisoare deschisă, semnată de o serie de scriitori români din Ucraina, România și Republica Moldova, care se arată extrem de îngrijorați de promulgarea așa-zisei reforme a învățământului, menită să reducă simțitor accesul minoritarilor din Ucraina, printre care se numără actualmente și românii, la studiul în limba maternă.

Fiecare număr inserează materiale consacrate unor aniversări ale scriitorilor bucovineni. Acest prim număr îi omagiază pe Vasile Levițchi (un ciclu de poeme, referințe critice, crâmpeie de la Festivalul „Vasile Levițchi”, desfășurat în satul de baștină al poetului, reluarea unei evocări a lui Anatol Ciocanu) și Traian Chelaru.

Dragoș Olaru traduce (din ucraineană și rusă) și publică 3 procese verbale de la ședințe ale scriitorilor, care au avut loc în 1975. Documentele sunt extrem de concludente pentru a dezavua mecanismul de facere a unei cărți în condițiile unei ideologii represive, impusă atât cu ajutorul supravegheților partinici, cât și al literaților înșiși. La prima ședință s-a discutat manuscrisul „Timpul ierbilor” al lui Ilie T. Zegrea. În debutul ședinței s-a dat citire unei recenzii oficiale obligatorii, menită să încline balanța într-o direcție sau alta. Să cităm, cu titlu ilustrativ, un fragment din acea recenzie: „... adunate la un loc creează o impresie de uniformitate, de alternare a unora și aceleași (sic!) motive. Primul din ele este dragostea față de ținutul natal și natura lui, pe deasupra cuvântul «țară» la autor apare preponderent în înțelesul lui secundar – strict teritorial – a satului natal; este descrisă pe larg frumusețea naturii, tradițiile ținutului, dar nu există o concretizare a acestor probleme. (...) După părerea noastră, în prima carte a poetului imaginea Țării Sovietice trebuia subliniată cu o putere mai mare. În general, era necesar de întărit patosul cetățenesc al culegerii, deoarece chiar în așa-numitele poezii militare gândul poetului mai departe de fata iubită nu merge” (p.39-40).

Și Grigore Bostan va sublinia, în recenzie sa (rezumată în acest document) la manuscrisul pentru cartea de debut a lui Arcadie Suceveanu, părțile pozitive, printre care: „O mare parte e pătrunsă de un patos cetățenesc”, dar și cele negative: „... atmosfera unor poezii din culegere este pesimistă”, „Uneori apar motivele morții”, „Lumânările creează un spațiu mistic”, „Poetul vorbește foarte mult despre sine”.

Astfel, devine evident cum autorii dirijează, prin intermediul acestor referate, poezia tinerilor spre un liman comun, aparținând unei literaturi sovietice anodine.

În al treilea document prezentat, Mircea Lutic, aflat la a doua plachetă, este trecut prin aceleași furci caudine.

La ședință participă și scriitori de la Chișinău: Gr. Vieru, M. Cimpoi, P. Zadnipro, Gh. Gheorghiu ș.a. În luările lor de cuvânt, aceștia sunt puși în situația să se pronunțe despre creația literară, așa cum un brigadier vorbește, la sărbătoarea recoltei, despre realizările colectivului său.

Acest număr de revistă mai include un interviu cu regretatul Radu Cărneci și altul cu Leo Butnaru discutând cu Galina Tarasiuk despre Avangarda literară, volum editat anul trecut la Iași.

Omagiații nr. 60-61 sunt Mihai Cimpoi și Ion Vatamanu. Vasile Tărățeanu și Dumitru Apetri au adresat laudatio la ceas aniversar dlui academician Cimpoi. Figura lui Ion Vatamanu este evocată de Arcadie Suceveanu. Președintele USM apelează la poezia înaintașului său pentru a-i reda acel *exigi monumentum*: „De-aș rețea capetele verii,/adică/o zi de-nceput și alta de sfârșit,/ar curge sânge din flori/și foc din viță-de-vie./O casă fără de uși,/în care n-aș putea să mă-nchid,/e timpul verii trecând./Beau din țărână lichidul aprins/ca să pot intra în vis (...)” (*Prietenul meu, focul din viță-de-vie*, vol. Ora păsării, 1974).

Două pagini de revistă sunt consacrate Festivalului Internațional Primăvara Europeană a Poeților, derulat la Chișinău în mai trecut.

Nichita Danilov publică un ciclu substanțial de versuri.

Nicolae Spătaru este prezent cu o nuvelă. După ce a practicat realismul magic, inspirat din folclorul românesc, autorul se lansează în proza satirică. Inacțiunea și absurdul personajului central, Tudose Friptu, sunt tributare trecutului sovietic, redat prin tatăl protagonistului, șarjat în victimă a auto-sacrificiului, atât de mult vehiculat în acea epocă.

Editorialul lui Ilie T. Zegrea din nr. 62-63 este axat pe invazia grafomaniei, dezbătută și în alte publicații, ceea ce dovedește acuitatea problemei. Este citat Alex. Ștefănescu vorbind despre caracterul paradoxal al flagelului: pe de o parte, „se afirmă că nimeni nu mai are nevoie azi de literatură”, pe de alta, „mii de oameni vor neapărat... să fie considerați scriitori”. Autorul articolului de fond vede soluția într-o „consolidare a forțelor treze, cu spirit analitic, critic și autocritic și prin curajul nostru de a spune lucrurilor pe nume”.

Omagiatul acestui număr este Arcadie Suceveanu, prezent cu un ciclu de versuri și evocat într-o serie de materiale tematice.

Capitolul de poezie al revistei este susținut de Vasile Tărățeanu, Gheorghe Pârja ș.a. Revista reamintește, prin câteva inserturi, de festivalurile produse toamna trecută pe meleagurile bucovinene: Festivalul de Literatură „Vasile Levițchi” și Festivalul Internațional de Poezie „Meridian Czernovitz”, ultimul cu participare românească: Claudiu Komartin, Andrei Dósa și Paula Erizanu.

Bineînțeles că este dificil să epuizezi conținutul consistent a trei numere de revistă, de aceea nu ne rămâne decât să vă îndemnăm să căutați și să citiți revista *Septentrion Literar*.

Grigore CHIPER

FIRUL CU PLUMB

ARCADIE SUCEVEANU

CHIAR AȘA

Chiar așa: beau vin de lemn cânesc,
mănânc pâine de zar
mă încălesc (de-a dracu'!) la focul
gropii cu var
mă bâlbâi, tușesc, cad mereu de acord
înghit zoile cu demnitate de lord
colorez marginile nopții, cioburi de zile
– Clanț! mă fotografiază îngerul (monstru
mic pe șenile)
clanț! clanț! – și a doua zi apar
în reclamele luminoase
pictat cu tot cu carne
și oase

Chiar așa: trecut prin zodii
și avataruri
mă câștig pe mine însumi la zaruri –
trist și urât și nefiresc
poet postmodernist în caftan boieresc
mulgând moara costelivă cu aripile
cosoroabe
ca pe-o sondă din Emiratele Arabe
ori lustruind (cu sângele) aceste
cuvinte poeticești
pe care le las moștenire
urmașilor mei Văcărești

Chiar așa: vine îngerul (același)
simandicos
mă întoarce pe față, pe dos
și zice: cinstiți cetățeni, melanholiile
și tristețile
îi sunt bune pe toate fețele
iar din aceste preaîncălcite sentimente
și stări
împleti-vom scribești, pârgii și scări
pe care să urce și să coboare
timpul pierzându-se în legănare
până dincolo de dincolo și peste

– Vrednic este?
– Vre-e-dnic e-este, vre-e-e-dnic e-este
vre-e-e-e-dnic e-e-este

ESEU

DESPRE UN ALT FEL DE FRUMUȘEȚE (VII)

de ADRIAN CIUBOTARU

CÂTEVA CONCLUZII

Pentru o prezentare exhaustivă și mai specializată a studiului lui Umberto Eco despre estetica medievală, ar fi fost nevoie de un spațiu tipografic cel puțin egal cu cel al cărții, dacă nu de unul și mai generos. Doar rezumatul excursului auctorial în istoria concepțiilor despre frumos ale școlăștilor, explicarea ideilor sale directe și a unor comentarii care ni s-au părut esențiale au ocupat peste șapte pagini de revistă. O analiză mai aprofundată însă, efectuată de un cunoscător profesionist al gândirii scolastice și nu de un cititor pătimăș, dar profan, al bibliotecii medievale, va depăși cu ușurință limita de pagini pe care și-a fixat-o Eco.

Problema este că, cel puțin deocamdată, meseriașii întârzie să reacționeze la reeditarea *Artei și frumosului în estetica medievală*, precum și la întregul volum consacrat gândirii scolastice din care acest studiu face parte. Atât la noi, unde orice întârziere (sau: neglijență) de acest gen este explicabilă, cât și în Occident. Singura reacție serioasă la ediția italiană a cărții (2012), pe lângă multitudinea de consemnări exclamative (inclusiv cele de care s-a bucurat ediția separată a *Artei și frumosului...*, de acum două decenii), îi aparține lui Gianni Vattimo (vom reveni, pe parcurs, la recenzia lui Vattimo, publicată pe blogul său personal), dar și aceasta este mai curând un portret al gânditorului Eco decât o critică propriu-zisă a volumului. Nu este exclus, desigur, ca motoarele de căutare să nu ne ofere toate piste relevante și nu m-aș mira dacă cineva i-ar fi dedicat regretatului autor al acestor *Scritti...* un studiu pe potrivă. Pe de altă parte, e greu de închipuit că o asemenea lucrare ar fi rămas anonimă chiar dacă textul acesteia sau măcar datele sale tehnice ar fi fost indisponibile în Internet.

Mai mult, nu am găsit nicio traducere în engleză a *Scrierilor...* cu toate că studiul care ne interesează aici a fost tălmăcit, totuși, în limba nr. 1 a culturii de azi și a avut o oarecare circulație în lumea anglofonă pe la începutul anilor 2000.

Lipsa interesului pentru textele esteticofilozofice ale lui Eco nu se datorează numai dificultății lor intrinsece – deh, obiectul de studiu nu este unul facil, deși e extrem de atractiv! –, fiind, neîndoios, efectul crizei umanioarelor în general și a studiilor medievale, laolaltă cu cele clasice, în particular.

Pe de altă parte, ne-am fi așteptat ca studiile și eseurile inserate în *Scrieri...* (mai cu seamă *Artă și frumos în estetica*

medievală) să provoace, dacă nu polemica specialiștilor, măcar curiozitatea literaților. Cel puțin din două motive: 1. *Scrierile...* nu au ieșit de sub pana vreunui estetician anonim pentru marele public, ci aparțin extrem de popularului și răs-citadului Umberto Eco, pe care mulți scriitori și critici îl consideră și declară „reper” teoretic sau „model” literar. 2. Nu există „doi” Eco, după cum vor să ne convingă unii fani leneși ai eruditului din Apenini – unul scriitor și (cel mult) semiotician și altul filozof și estetician –, întrucât pasiunea lui Eco pentru semiotică și ficțiune coboară nemijlocit din studiul scolastic și al culturii medievale. Nicio referință la figura cel mai emblematic (pentru mulți) a epocii postmoderne, Umberto Eco, nu este însă posibilă, de azi înainte, fără consultarea prealabilă a lucrărilor sale în domeniul esteticii medievale. Așa cum *Opera deschisă* nu poate fi judecată și apreciată decât în tandem cu *Limitele interpretării*, tot așa, orice trimitere la postmodernitatea necondiționată a lui Eco, la relativismul său agnostic precum și la alte însemne ale aderenței sale la *gândirea slabă* a epocii trebuie făcută cu prudență.

Bunăoară, Gianni Vattimo, pomenit mai sus, constată, după lectura *Scrierilor...*, un fapt surprinzător pentru cei care s-au și grăbit să-l eticheteze pe Eco drept simbol al viziunilor estetice dominante și al modului de a gândi caracteristic poststructuralismului contemporan. Pentru autorul renumitelor *Il pensiero debole* și *La società trasparente*, Eco este, în realitate, un „tomist, nu atât în substanță, cât în sistemul fundamental raționalist al gândirii sale”. Și mai rău, pentru fani: „E, nel caso di Eco, non diventa mai un post-moderno”, o propoziție care nici nu trebuie tradusă! După cum i-ar fi străină și „gândirea slabă”, „în ciuda itinerarului joycian și a aventurilor sale enciclopedice – de la televiziune la jurnalism”, mărturiile nonpostmodernității sale de fond fiind „*summae-le*” publicistice din ultima vreme „în care dragostea pentru aranjarea cunoștințelor (listele!) rezistă curiozității de tip borgesian”. Pentru Vattimo, Eco ilustrează chiar una dintre tezele pe care acesta le dezbate într-o scrisoare deschisă și polemică adresată „amicului” Umberto în 2012: „il ritorno della realtà come ritorno all'ordine”.

Ce vreau să spun, de fapt? Nu că lui Eco i-ar lipsi „postmodernitatea”: dimpotrivă, textele sale de ficțiune se înscriu fără dificultate în orice schemă ihabhasanică, chiar dacă autorul nu împărtășește și chiar critică premisele și unele evoluții ale postmodernității. Ci doar că această postmodernitate trebuie mereu nuanțată

și înțeleasă în contextul general al gândirii lui Eco. O gândire, inclusiv estetică, bine articulată și, cu toată complexitatea ei, unitară. Postmodernitatea a consumat cu multe dintre preocupările sale (în special pentru falsuri și mistificări), i-a oferit limbajul pentru a le traduce în idei și personaje, dar aceasta nu-l face pe Eco reductibil la postmodernism.

Prieteni și neprieteni ai omului și scriitorului Eco i-au judecat opera mai mult prin această grilă. Poate de aceea, literaților contemporani le lipsește dorința de a-l citi pe „celălalt” Eco. Și nu atât pentru că acesta, esteticianul și filozoful, ar fi (prea) savant și că s-ar ocupa de ceva străin, în fond, de literatură, așa cum o înțelegem și o practicăm azi, ci pentru că acolo riscăm să-l descoperim pe adevăratul Eco, să-l vedem dintr-un unghi care ne scapă și care, odată ajustat la restul operei, ar pune la îndoială acel model estetic al lumii pe care l-am construit chiar cu pietre din edificiul ecoian.

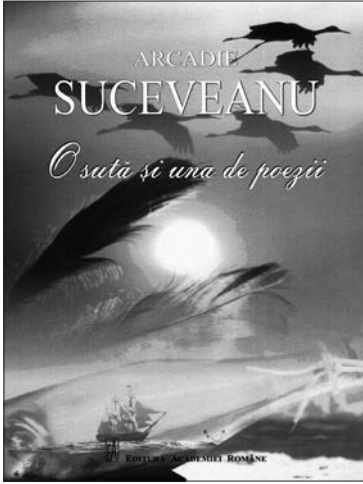
Portretul intelectual pe care i-l face lui Eco Gianni Vattimo, un nedezmintit atlet al postmodernității, este poate prea categoric, dar surprinde o dimensiune esențială a celui care realiza, prin *Numele trandafirului*, adevărata sinteză a gândirii și viziunii sale estetice, a teoriilor semiotice, a gusturilor și preocupărilor sale literare sub auspiciile unui raționalism de tip tomist. Tomismul este, în cazul lui Eco, o opțiune structurală, conștientă, elaborată și cultivată cu grijă întreaga viață, în ciuda

devierii, cruciale, de la conținutul religios al doctrinei. Eco rămâne un sceptic, ca om și gânditor, dar nu putea deveni savantul care a fost în afara acestei opțiuni de ordin mai degrabă metodologic decât ontologic. Raționalismul omnipotent și atotcuprinzător la care a făcut școală pe vremea când îl studia pe d'Aquino, i-a marcat se pare întreaga gândire, mai ales elanurile constructive, exploratoare ale acesteia. Ordinea absolută care domnește până și în cele mai discutabile texte/ teze ale lui Eco (precum *Opera aperta*), modul de organizare a materiei, calea pe care o parcurge argumentul, mereu fidel scopului urmărit de demonstrație, exactitatea formulărilor, tonul ușor posesiv al concluziilor, care te copleșesc întotdeauna, dacă nu prin adevărul lor, atunci prin spectacolul intelectual căruia îi dau naștere, amintesc *nolens, volens* de maniera lui Doctor Angelicus.

Trebuie spus însă că tocmai ceea ce conferă vigoare și forță de convingere discursului savant al lui Eco îl face, uneori, vulnerabil. Orice formă de raționalism este o expresie, fie și superioară, ca în cazul lui Toma, a reducționismului. Iar reducționismul, deși funcționează foarte bine în și ca literatură, dă obligatoriu greș în știință. Mai ales când această știință nu este a naturii, ci a istoriei sau a produselor sale culturale. Așa se întâmplă și în studiul de care ne ocupăm aici, *Artă și frumos în estetica medievală*.

VA URMA

SEMNAL

**ARCADIE SUCEVEANU
O SUTĂ ȘI UNA DE POEZII
(ANTOLOGIE)
EDITURA ACADEMIEI
ROMÂNE, 2017**

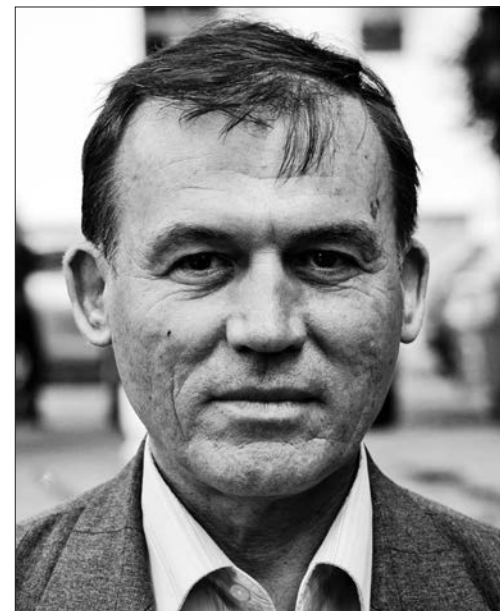
„Fiecărei etape a poeziei lui Arcadie Suceveanu îi corespunde câte o figură anume, câte un centru de semnificare a paradigmei poemelor. Astfel, în primele cărți e Cavalerul florii de măceș călare pe un greiere... un alt Don Quijote, cavalerul tristei lumi de la sfârșit de mileniu. Apoi, la curtea Mărului de Smarald din Eterna Danemarcă și Mărul îndrăgostit de vierme e chiar Cavalerul Vierme, Magnificul, pentru ca, într-o carte din 2001, poetul să celebreze pe Cavalerul Înzadar; numele, amintind de înzadarul lui Cezar Baltag, din *Odihna în tipăt*, e al clovnului care își înghite propriile lacrimi, al paiaței, nebunului, măscăriciului. Cavalerul florii de măceș, Cavalerul Vierme și Cavalerul Înzadar veghează surparea eternei Danemarce; Cavalerul Dada se ocupă de literatură, are grijă de cadavrul acesteia, părăsit pe țărmul de unde tocmai se va fi desprins arca pe care noul Noe îi salvează pe Novalis, Poe, Byron, Rimbaud și Baudelaire...”

Ioan HOLBAN

VOX CLAMANTIS

FESTIVALUL BALCANICA,
LA ÎNCHIDEREA EDITIILOR

de GRIGORE CHIPER

Ori de câte ori merg în România cu vreun mijloc de transport în comun, simt de fiecare dată cât este de greu drumul: șosele proaste, mai ales la noi, întortocheate, cele două vămi, bineînțeles, și alte opriri pe traseu etc. Nu face excepție nici ruta Chișinău-București via Brăila, singura cursă cu care poți ajunge din Republica Moldova în orașul de pe Dunăre și care, în plus, te lasă acolo pe la două-trei noaptea.

Autocarul a oprit așadar după miezul nopții, într-o zonă nouă a orașului, mai exact lângă catedrală, o construcție monumentală, zidită relativ recent, înconjurată de clădiri tipice pentru cartierele apărute pe timpul socialismului în toate orașele românești. Deși era întuneric și nu am reușit să văd prea bine împrejurimile, totuși nu mi-am dorit, în acele câteva zile cât am fost găzduit aici, să revin și să inspectez mai bine această parte a orașului.

Directorul Bibliotecii Județene „Panait Istrati”, dl Dragoș Adrian Neagu, a fost foarte drăguț, ne-a preluat cu mașina și ne-a dus până la hotelul *Traian*, unde am fost cazați. Pe drum, am observat că peisajul urbanistic se schimbă, după ce am intrat în zona veche, care arăta altfel decât ceea ce văzusem până acum. Dl director ne-a oferit și câteva comentarii cu privire la felul cum a fost proiectat orașul la începutul secolului XIX, pe timpul administrației generalului Kiseleff, căruia brăilenii, de altfel ca și bucureștenii, îi păstrează o caldă amintire. Dl Dragoș a mai adăugat că nu s-a intervenit aproape deloc în acel plan întocmit acum două secole. Orașul a avut totodată norocul/abilitatea să evite industrializarea din epoca Ceaușescu, căreia i-au căzut victime cartierele istorice din multe orașe, inclusiv din București, dar și din Galațiul care e la vreo douăzeci de km distanță. Brăila are în prezent 28 ha de străzi, trotuare și edificii vechi – una dintre cele mai mari suprafețe de acest gen din România.

Surpriza cea mare era, mai ales pentru mine, care nu vizitasem niciodată Brăila, că evenimentele aveau să înceapă tocmai spre seară. Așa că organizatorii ne puneau la dispoziție o zi întreagă pentru a lua cunoștință de oraș, ceea ce era minunat. A doua zi am putut admira mai deplin frumusețea orașului vechi,

care, pur și simplu, te agață. Orașul are potențial enorm pentru a deveni un important reper istorico-turistic, dar edificiile și infrastructura din centru au nevoie de investiții financiare importante pentru a fi reabilitate. Acest oraș, cosmopolit și prosper până în perioada interbelică, emană mai curând un farmec *in potentia*, întrucât se cufundă acum în sărăcie/ignoranță/nepuțință. Orașul deține un patrimoniu nemaipomenit și totodată puține resurse pecuniare pentru a păstra și dezvolta această moștenire. Am aflat și eu de cauzele majore – legislație și mentalitate – cu care se confruntă autoritățile, doar că ele contează mai puțin atunci când vezi cu ochii tăi că lucrurile degradează sau evoluează foarte lent. Până la urmă, problema principală este lipsa de fonduri și trebuie făcut totul pentru a atrage investiții (uriaeșe), de care are nevoie Brăila în momentul de față.

Cu toate aceste splendori păraginite și dificultăți de ordin material, Brăila încearcă, spre onoarea ei, să iasă din impas, atrăgând atenția culturală. Bunăoară, se organizează două festivaluri internaționale de poezie. Unul, la care am fost oaspeți și noi, un grup de scriitori din RM, se numește *Festivalul Poeților din Balcani – Balcanica*, desfășurat pe 29-30 septembrie 2017. Specificul Festivalului constă în faptul că în fiecare an au fost invitați poeți dintr-un stat balcanic, care au participat, alături de cei din țară, în cadrul mai multor manifestări culturale. La ediția a XI-a din acest an a fost invitată o delegație moldovenească, compusă din Iulian Filip, Nadejda Pădure, Vitalie Răileanu și subsemnatul.

M-am surprins la ideea că fac parte dintre scriitorii lipsiți astăzi de audiență, practicând și un gen certat cu comerțul – poezia. De aceea festivalurile, destul de numeroase în România, sunt chemate să compenseze, măcar parțial, această frustrare.

Lucrările Festivalului s-au derulat după o formulă consacrată: recitaluri ale poeților și lansări de carte. Elementul inedit constă în aceea că poeții invitați recită la mai multe întâlniri, spre deosebire de autorii din Brăila și Galați, care, în calitate de gazdă, sunt solicitați doar în cadrul unei singure ședințe. În

plus, elevii de la Liceul *Hariclea Darclee* au citit și ei versuri aparținând poeților invitați la Festival. E o modalitate a organizatorilor de a focaliza atenția pe oaspeții festivității de poezie. Trebuie adăugat că Biblioteca Județeană a editat și un almanah, care i-a înglobat pe invitați (în afară de noi cei patru, au mai fost incluși: Sibiana Mirela Antoch, Adrian Cârstea, Angela-Melania Cârstea, Melania Cuc, Isabella Drăghici, Rodian Drăgoi, Ovidiu Genaru, Vasile Mandric, Lucia Pătrașcu, Maria Postu, Dan Rotaru, Paul Spirescu, Tudorița Tarniță, Marin Țăru și Gheorghe Vidican).

Într-un fel, orașul este foarte potrivit pentru diverse manifestări culturale, în special pentru cele literare, dacă ne gândim că la Brăila au fost deschise două case memoriale, dedicate celebrităților lansate din partea locului: Panait Istrati și Perpessicius. Muzeul *Panait Istrati* este amplasat într-un parc din centrul orașului. Nu este casa familiei, ci a unui proprietar, la care a muncit mama prozatorului, întrucât marele prozator provenea dintr-o familie modestă, care a trăit cu chirie în mai multe imobile. Nu departe de acest parc este situat celălalt muzeu, la care se poate ajunge cu oarecare dificultate: în primul rând, pentru că nu există niciun indicator, în al doilea, pentru că se află pe strada Cetății, o altă stradă învecinată numindu-se... strada Citadelei – astfel, străzile se pot lesne confunda, cum s-a întâmplat și cu noi. În casa memorială simți imediat originea familială viguroasă a viitorului savant: o casă mare, cu o anexă lungă, care era pe timpul copilăriei lui Perpessicius un atelier, în fiecare cameră fiind câte o sobă de teracotă.

Vizitând cele două muzee, îți rămân în minte ochelarii expuși în vitrină ai uneia și ai celeilalte personalități faimoase. Apoi mai realizezi în fugă un detaliu: că pe Istrati îl chema Panait, iar numele de familie al lui Perpessicius era Panaitescu.

Este magnific să ai o vacanță oricât de scurtă și să o petreci în acest oraș de la Dunăre. Cea mai plăcută descoperire a mea a fost că, în scurtele mele descinderi, mergi, mergi pe străzi înguste sau chiar foarte înguste – căci Brăila nu este totuși o metropolă – și brusc îți apare în față un bulevard. E bineînțeles un

bulevard nu prea mare, dar suficient să îți deschidă perspectiva în fața ochilor. Tot așa, la o stradă-două descoperi câte o clădire, care e o adevărată bijuterie. În imediata apropiere a hotelului nostru și a sediului Bibliotecii Județene se găsește Catedrala (fost) grecească. Ar face cinste oricărei metropole, dacă nu ar fi atât de delăsată.

Sosit de la Chișinău și oarecum deprins cu mulțimea de oameni de pe străzi, aici simți o imensă pustietate. La numai doi pași de hotel e faleza. Sâmbătă după-amiază am ieșit să mă plimb puțin pe ea și am găsit un loc cu asfaltul deteriorat, cu iarba crescută prin crăpături și pe cărări. Singura vietate întâlnită a fost un *homeless*, care dormea pe o bancă. Faleza pare a nu fi transformată în corso, cum a fost gândită, ci abandonată. Primul gând a fost să mă car cât mai repede de acolo. Am luat-o prin coclauri, când am auzit, undeva alături, niște voci ale unor tineri gălăgioși. Tocmai ieșeau dintr-un local și s-au intersectat cu mine.

Seara am asistat la ceremonia de închidere a Festivalului. Un juriu compus din Daniel Cristea-Enache (președinte), Corneliu Antoniu și Melania Mincu a anunțat numele câștigătorilor Festivalului și a înmănat premiile și diplomele de participare. Premiul pentru *Opera omnia* i-a revenit lui Ovidiu Genaru, premiul unui poet din România – Angelei-Melania Enache și cel al unui poet din Republica Moldova – subsemnatului.

Festivalul *Balcanica* și-a încheiat ultima ediție. Va fi inaugurat alt festival sau poate nu. M-ar plăcea să mai revin la Brăila pentru câteva zile și să am, la fel, măcar o zi liberă pentru a explora și alte colțuri rămase necălcate sau a revizita cu alți ochi aceleași locuri de mare eleganță ale orașului, răsplătind eventual din ceea ce îmi lipsește atât de mult la Chișinău. Dl Corneliu Antoniu a spus, în discursul său rostit din partea juriului, că este fascinat foarte mult de acest oraș, deși trăiește la Galați, orașul cu care Brăila s-a aflat totdeauna într-un fel de concurență geografică, istorică și culturală. Brăila e poate spațiul intim cel mai stilat al sudului românesc, care ne lipsește tuturor și aș fi nespus de bucuros dacă numele noastre ar pune o pietricică la temelia imaginii urbei.

TRADUCERI

POEME

de MICHAL ŠANDA

Michal ŠANDA s-a născut pe 10 decembrie 1965 la Praga. Este poet, prozator și dramaturg. A lucrat, printe altele, ca flășnetar și crescător de păsări. Începând cu 1991, este angajat la Arhivele Institutului de Teatru din Praga. În afară de poezie, se dedică și muncii redactoriale la diverse edituri și jurnalismului cultural. În anul 2013, Michal Šanda a fost recompensat cu premiul *Ondřej Pavelka – Pana de aur* pentru piesa de teatru *Sorento*.

Jongleria cu stiluri și genuri, vocabularul auctorial deschis și gustul pentru combinarea faptelor autentice cu ficțiunea și pentru „colorarea” realității cu elemente de fantastic al așază pe Michal Šanda pe un loc fruntaș în rândurile post-moderniștilor cehi.

Volume de poezie: *o sută și* (KIC, Brno, 1994), *Povești urâte din vorbe frumose* (Protis Praga, 1996), *Metro* (Protis, Praga, 1998 și 2005), *Două sute de grame de falcă de porc*, (Klokočí, Praga și KJD Příbram, 1998), *Staulul taurilor* (Druhé město Brno, 2006, împreună cu Milan Ohnisko și Ivan Wernisch), *Un Remington sub bufet* (Protis Praha, 2009), *Jaful autointitulatului general Ron Zacapa în cârciuma La Hipopotamu’* (2015).

PITBULL

m-am așezat alături de el. mă interesa cam ce fel de om poate fi
dacă în ritmul lent și al dracului de precis calculat al îmbucăturilor reușea să-și pocnească peste bot câinele
și în același timp să înfulece un gulaș.
„salut moșule” i-am zis.
se-poa-te-a-șa-ce-va?
blonda în rochie înflorată de lângă el a întins mâna după zgardă.
dar cu un pumn individul a țintuit-o înapoi în scaun.
„salut moșule” i-am zis
pe post de salut. „îmi dai voie să te immortalizez într-o poezie?”
„normal! da’ despre ce-o să fie poiezeaua?”
„despre un mârlan.”

măcar dacă tipa ar fi reacționat cumva la chestia asta caftul care a urmat ar fi avut rost.
dar în loc de asta ea mi-a aruncat doar o privire încârcată de ură.
pe unii bărbați chiar nu pot să-i înțeleg.
da’ nici muierile lor pe mine.

INSPIRAȚIE

am promis că scriu o poezie pentru o revistă literară.
aveam întâlnire cu redactorul în strada Spalená urma să-i dau poezia salvată pe o disketă.
a coborât din tramvai. îl vedeam era pe refugiu se îndrepta către mine.
dar nu adusesem nicio poezie.
efectul romului trecuse iar inspirația se dusesese naibii.
de aceea am alergat în întâmpinarea redactorului și i-am zis:
„vedeți că aveți noroi pe pantof.”
și când s-a aplecat

ca să-și curețe pantoful
i-am tras un genunchi în biluțe.
nici eu nu știu de ce.

ce să-i faci.

dintr-o dată mi-a venit inspirația.

iar odată cu ea a apărut și poezia.

* * *

măsuța de toaletă este altarul ei
își prinde cu o clemă firele rebele de păr de pe frunte
iar înainte de a deșuruba rujul cu gesturi ritualice aruncă o privire rapidă în oglindă ca să se convingă că nu sunt prin apropiere. atunci este timidă și vulnerabilă ca o girafă când se adapă din ued.
pudra. rimelul. machiajul ochilor. creionul dermatograf. o relicvă sacră
un flacon de Channel
în care de multă vreme se toarnă parfumuri obișnuite.
lipsesc numai cădelnița și cutia milei.
„termin îndată. până atunci alege-ți cravata. ai cămașa călcată pe un umerăș
atârnat în cuier!” îmi strigă prin ușa întredeschisă.
ar fi vai de capul meu dacă aş intra.
susține că machiajul reprezintă pentru ea ceva mai intim decât a-și desface coapsele la ginecolog
sau a-și deschide sufletul la spovedanie.

ȘMIT

„și lu’ ăl de-o regula pe maică-mea tot Șmit îi zicea”
„io am călătorit pe lângă fabricili-ălea dă pâine cu unu’ Șmit.”
„și nu era om la locu’ lui?”
„era”
„și garcea ăla dă la bulău’ dă la Mírov’?”
„tot Șmit.”
„om la locu’ lui.”
„păi...”
„dacă-ți zic.”
„Șmiții-s oameni la locu’ lor.”

LA DOUĂ JUMATE DIMINEAȚA PE AUTO-STRADĂ MARTORUL DE COMBUSTIBIL

din bordul mașinii s-a aprins ca un semn rău.
„oprește la benzinărie
poate au Budvar la cutie
și-o baghetă.
tu n-ai poftă de-o baghetă?”
„ține-ți gura.”
„atunci calc-o.”
în timp ce motorul sughîta
Hedvika mă irita, mă scotea din minți
iar dacă mașina cu rezervorul gol încă nu se oprise
aceasta se datora forței magnetice a Lunii.
fiindcă tocmai era lună plină.
în iunie.
după ploaie.

momentul ideal să umbli după țipari.
„în caz că nu știi, pedala din stânga e acceleratorul.”
și nu se potolește deloc.
uneori zău că-mi vine să-i ard câte una.

PUȚI A TRĂSCĂU

zice Magda
în timp ce mă necăjesc
cu nasturii de la cămașa ei de noapte.
s-a întors pe o parte.
m-am lipit de ea
am apucat-o de umeri
și cu mâna cealaltă
i-am desfăcut fesele.
„acolo nu!”
țipă
plânge.
mă ridic
și merg la bucătărie.
îmi aprind o țigară.
o să vină.
aștept.
și uite-o că vine.
la prima vedere vrea să se milogească dar apoi își dă drumul:
„când te matolești nu mai știi ce faci.”
de fapt tocmai în asemenea momente
am senzația că știu ce fac.
dar de spus voi spune:
„nu, nu știu.”
și iar o să ajung sub papuc.

ȚESTOASA

„închipuie-ți că maimuța aia nouă dă la cantină șade-ntr-o rulotă.”
„e circăreasă?”
„vezi să nu! cutre'eră pân lume și s-oprește pă la coloniile dă grădinari.”
„și ce-ai vrea, să parcheze rulota aia în Centrul Istoric din Praga?”
„OK.”
„păi vezi...”
„numa’ că ea face chestia asta dân cauza la țestoasa ei, să aibă aia un’ să pască iarbă.”
„e impresionant.”
„care impresionant? băi pă mine mă-ntereșează să fie salată rusească proaspătă la cantină,
nu păpădii proaspete pă nu știu unde”
s-a burzuluiit Magda.
în loc să izbucnesc în răs m-a sufocat tusea mea tabagică iritantă
erupând din străfundurile plămânilor.
iar are dreptate fata asta.
e 7 – 1 pentru ea.
punctul marcat de mine constă în spălatul vaselor.

1. Cunoscută închisoare din Cehia.